

Garayzaray

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

Garayzar

ÉLŐ KÖNYVEK
*
MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA
GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK
★
MAGYAR KLASSZIKUSOK
XI. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET IRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazár Dezső	Kéky Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Dézsi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Ányos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

GARAY JÁNOS MUNKÁI

KÖLTEMÉNYEK

SAJÓ SÁNDOR BEVEZETÉSÉVEL.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

PH
3132
K5
Köt. II

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

1090130

GARAY JÁNOS.

Írta SAJÓ SÁNDOR.

Szívében az irodalom szerehnével, küzdelmes és szenvedésekkel teli rövid életének szegénységében Garay János a szó nemes értelmében *a nemzet napszámosa* volt; pályájának egészével mint a XIX. század reformkorának egyik érdemes munkása, mint lelkes történeti költemények írója s főképp mint *Az obsitos* költője él nemzete műveltjeinek emlékezetében. Írói pályája a maga rövidségéhez mérten szinte csodálatos termékenységgel s anyagi gondok között is szárnyaló lelkeségével és lan-kadatlan buzgóságával kiválóan megérdemli a meg-ujuló nemzedékek méltányoló tiszteletét.

Garay János, életének legnagyobb részében, csakis író volt, tehát szegény volt. Ő maga «szépirodalmunk egyik igása»-nak nevezte magát, székfoglalójakor pedig a Kisfaludy-Társaságban, mikor megválasztását megköszönte, e lelkes és fellengzésükben is megható szavakra fakadt: «Író vagyok testestül-lelkestül; az irodalmon kívül nincs állásom s nem is akarom, hogy legyen; nincs életem, mert lényem hazámon kívül csak az irodalomé». Élete vége felé vállallnia kellett ugyan — s örülnie kellett, hogy kapott — egy kis hivatalt, idézett nyilatkozata egészben véve mégis őszintén és híven jellemzi egész pályáját és lelkületét.

Garay János mindössze negyvenegy évet élt. Szekszárdon, Tolna vármegyében született 1812 október 10-én. Apja kereskedő volt s városi árvagyám, anyja,

Valter Zsuzsánna, a városi főbíró leánya. A család tizenkét gyermeke közül hat maradt életben, ezek között az apja keresztnévét viselő János, a mi költőnk volt a legidősebb. A szülők sok gonddal és gondosan nevelték a sok gyermeket. Jánost, mivel csöndes, komoly természetű fiú volt, papnak szánták. A fiú kijárván az elemi iskolát, a gimnázium első osztályának anyagát is otthon tanulta, aztán Pécsre került a ciszterciek gimnáziumába, itt végezte középiskolai tanulmányait. Szülei ez időben teljesen elszegényedtek; János már diákkorában magántanítással tartotta fenn magát. Szegényes körülmények közt is jó tanuló volt, sokat olvasgatott s már korán verselgetett; egy verses munkája már ez időben nyomtatásban is megjelent. Diákkori legkedvesebb olvasmányait ő maga említi *Vahot Imréhez* című, 1844-ben írt költői levelében: «Pécsett *Virágon* és *Zalán futásán* csüggött szívem s a *Himfy* liósregéin». A középiskola végzése után Pestre került, az egyetemre. Nem lett belőle pap. Először orvosnak készült, majd csakhamar a bölcsészetre iratkozott. Irodalmi, nyelvészeti, esztétikai tanulmányai közben buzgón olvasta a magyar és német költőket. Magyar érzését és költői hajlamát két nagy hatás lelkesítette meg: Horváth István és Vörösmarty. Horváth István egyetemi tanár tüzes magyar történelmi előadásai meglelevenítették lelkében a magyarság hőskorát, Vörösmarty költői pályája pedig, a *Zalán futása* dicsőségével, eszményül tündöklött feléje költői álmodozásaiban és terveiben. Így írta meg 1833-ban, huszonegyéves korában s adta ki a következő évben *Csatár* című, Hunyadiáról szóló hexameteres eposzát. Ez a munka már megjelenésének idejénél fogva sem, de fogyatkozásai miatt sem keltetett nagyobb hatást: az új ízlésre kapott korban ez a lelkesen fiatalos mű már csak a *Zalán futásá*-nak elhaló visszhangja volt.

Egyetemi tanulmányai végeztével Garay az írói pályára szánta magát. Ez elhatározás következtében egész

élete egyre fokozódó küzdelmek, kicsiny örömök és nagy gondok közt telt el. Ez elhatározásában is Vörösmarty példája lebegett előtte. Már 1833-ban segédszerkesztőül szegődött Mátray (Rotkrepf) Gábor *Regelő* és *Honművész* című lapjaihoz ; innen 1837-ben Munkácsy *Jelenkor* és *Rajzolatok* című lapjaihoz, s már ez év végén valamivel jobb fizetésre, de jóval terhesebb munkára is, Orosz József *Hírnök* című lapjához Pozsonyba került ; másfél év multán, 1839-ben újra Pestre szegődött a *Jelenkor*-hoz s itt dolgozott 1844-ig. Közben 1842-ben, Erdélyi Jánossal maga is szépirodalmi heti lapot indított *Regelő Pesti Divatlap* címmel ; ebből lett 1844-ben Valot Imre szerkesztésében a Petőfi segédszerkesztői tisztségéről nevezetes *Pesti Divatlap*.

Garay János már 1836 januárjában megnősült ; felesége, szül. Pap Márta, egy pesti kereskedő leánya, fél-évi házassága után meghalt ; Garay munkába fojtotta bánatát : tudományos cikkeket fordított németből, novellákat franciából ; részt vett a *Conversations Lexikon* pótkötetének szerkesztésében. A következő év novemberében másodszor is megházasodott, feleségül vevén Babocsay Máriát, a gróf Károlyi-uradalom egyik gazdatisztjének leányát. Az új szerelem új motívumokkal gazdagította líráját ; a családi élet örömeihez viszont új gondok is járultak ; ezért vállalkozott a költő új munkákra : a *Hajnal* és *Emlény* című almanachok és az úgynevezett *Kliegl-könyv* szerkesztésére. (Kliegl egy akkori-ban propagált magyar *szedőgép* feltalálója volt.) Családi gondjai között betegségek is sújtották ; szűkös anyagi helyzete miatt 1845-ben kénytelen volt díjnoki állást vállalni az egyetemi könyvtárnál. Báró Eötvös József 1848-ban a magyar irodalom egyetemi tanárává nevezte ki ; ekkor úgy látszott, hogy sorsa végre jobbra fordul. A szabadságharc leverésével azonban elvesztette állását, súlyos beteg is lett : valóságos nyomorba jutott. Sok baját csak növelte még az is, hogy a nemzet bukásakor

a zűrzavaros napokban menekülnie kellett Pestről ; egy időre Fóton húzódott meg családjával együtt. Nemsokára visszatérhetett Pestre ; az önkényuralom kérdőre vonta hazafias verseiért, de nem bántották, hiszen nem vett részt a szabadságharc mozgalmaiban. Még szerencséje volt, hogy 1850-ben egyetemi könyvtár tisztté nevezték ki. Betegsége azonban egyre súlyosbodott ; *Szent László* című nagyobb művét már csak testi és lelki vergődések közt bírta befejezni. Egész pályáján végig a *kenyérhereselt* gondja nehezedett rá : pályája elején sok és sokféle robotmunkát kellett végeznie havi 20 forintnyi fizetésért, pályája végén az immár országos nevű költőnek hálás örömmel kellett fogadnia az aradi vár politikai foglyainak 61 forint 02 krajcárnyi könyöradományát ; nyomorogva élt s halálával nyomorban hagyta családját ; valóban, mintha őrá vonatkoznának Petőfi szavai : a költő és a sorsharag egy anyaméhben született. Segéd-szerkesztő korában s később is a sajtó szolgálatában, költői becsvágya nyűgeül s költészete értékének rovására, el kellett forgácsolnia erejét ; egyaránt írt verset, novellát, elnefuttatást, genreképet, tájrajzot, utirajzot, irodalmi cikket, színbírálatot, verses rejtvényt.*

Garay János — Vörösmarty pályáját nézván eszményképeül — a költészet mindhárom fájában megpróbálta erejét. *Epikai* költészete a hexameteres *Csatár* után új irányba fordult : modern versformájú költői elbeszélésekben s balladaszerű költeményekben énekelte a magyar történelem és mondavilág eseményeit és alakjait. *Frangepán Kristófné* és *Bosnyák Zsófia* pályanyertes művein kívül *Az Árpádok* és *Szent László* a legnevezetesebb művei e téren.

* Ez utóbbiak egyik példája a magyar szóból készült *anagramma* : a szó kitaláltatása a betűiből alkotott *ma, mag, mar, agg, gar, ara, agy, ragya, agyar, Gara, Garay* szavak kitaláltatásával.

Az *Árpádok* egy *vezérhang* után negyven költeményben énekli a vezéreken kezdve az Árpádházi uralkodók tetteit, kevesebb költői erővel, mint hazafias lelkesedéssel. Ez a mű 1847-ben és 1848-ban két kiadást ért meg és nagyon népszerűvé tette költőjét. Tetszett a közönségnek a mű lelkes magyar érzése és zengzetes hangja, változatos versformái között a nibelung-vers könnyű folyása. Ilyen versformájú pl. mindjárt az első darab: *Álmos, a magyarok Mózes*e. Sokáig nagy kedvvel szavalták e gyűjtemény egyes darabjait (*Árpád, a honalapító; Lehel kürtje*); a *Vezérhang* befejező versszaka szinte szállóigévé lett:

Csak törpe nép felelthet ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket;
A lelkes eljár ősei sírlakához
S gyűjt régi fénynél új szövétneket . . .

A *Szent László* című kétkötetes elbeszélő mű 1851/52-ben Egerben jelent meg. Garay ezt tekintette élete főművének. A tizenegyszótagú ütemes verssorokban írt nagy költemény valójában verses életrajz csupán; időrendben, a szerkezet egysége nélkül mondja el a szent király tetteit; az ősi mult rajongó szeretete zendül belőle, egészben véve a költői teremtmény erő híjával, de helyenkint tetszetősen és hatásosan. Kérzik ebből a műből is Garay költészetének egyik legjellemzőbb vonása: a dicsőséges magyar mult magasztos tisztelete s az ebből fakadó remény. Kisebb elbeszélő költeményei közül a már említettekén kívül nagyon népszerűek voltak balladás versei, inkább elbeszélések, mint balladák: ezeken részint Uhland német költő, részint Vörösmarty hatása érezhető; tragikum alig van bennük, a drámai erőt a szónoki hang helyettesíti; ám érzelmességükkel s hazafias hevükkel a kor szívéből és szívéhez szóltak s nagyon népszerűvé tették költőjüket. (*Hasszán, Kont, Báthori*

Erzsébet, Mátyás király Gömörben, Zrinyi Ilona.) Effajta költeményeiből is, a szónokias pathoszon át, sokszor túlságosan kiérzik a didaktikus célzat, a költőiség rovására. E megszokottságtól tárgyban és hangban teljesen elút Garaynak *Az obsitos* című költeménye, a költőnek mindmáig élő és népszerű alkotása. E költemény hőse valóban élő alakja volt a költő szülővárosának, tréfaival és hazudozásával sokszor mulattatta a mulató társaságokat; Garay 1846-ban egy szüreten ismerkedett meg vele. A róla szóló költemény a jellemkép eleven rajzával, derűs hangjával és formájának könnyen onló zengzetességével irodalmunk egyik legsikerültebb alkotása a maga nemében.

Garay János már pályája elején nagy szeretettel fordult a *drámairodalom* felé. Két fordításán kívül öt eredeti drámai művet írt. Ezek elseje, az *Árbóc, Csáb* címmel akadémiai dícséretet nyert s *Jósige* címmel 1836 január 19-én Budán került színre közepes sikerrel; az *Ország Ilona* című nem került színre; a *Báthori Erzsébet* címűt a Nemzeti Színház adta elő 1840 augusztus 29-én Laborfalvy Róza jutalomjátékául; tárgyának borzalmassága miatt ez a darab sem lehetett hosszabb színpadi életű; *Az utolsó magyar khán* szintén akadémiai dícséretet nyert könyvdráma; ilyen az 1844-ben írt *Borbála királyné kegyence* című is; *A magyar színiköltészet apothéozisa* a Kisfaludy-Társaság megbízásából Kisfaludy Károly születésének 57-ik évfordulójára írt alkalmi színdarab a Nemzeti Színház 1845-iki Kisfaludy-ünnepére. Drámai munkásságával Garay János nem tudott igazi sikert érni. Tragikai hatásra, tömör cselekvényre törekedett és borzalmassá, érthetlenné lett; a francia romantikus irány hatása alatt szertelenségekbe tévedt; a jellemzésben és a szenvedélyek rajzában Shakespeare hatását mutatja, az igazi drámai erő hiányát Vörösmarty szavaló dikciójával pótolgatva. Drámaírói munkássága tehát a kor viszonyaihoz képest is jelentéktelen.

Lírai költeményei s hazafias irányversei korának legkedveltebb költői közé emelték Garay Jánost. *Versei* (dalok, ódák, epigrammok, románcok, balladák, kisebb elbeszélések) 1843-ban Budán jelentek meg egy kötetben; e kötet erősen megnövelte a költő népszerűségét. Az Akadémia 1844-ben száz arannyal és egy ezüstserleggel jutalmazta e kötetet, magát a költőt már 1839-ben levelező tagul választván; 1843-ban tagul választotta őt a Kisfaludy-Társaság is; székét itt *Lírai költészetünk késői kifejlődésének okairól* című tanulmánnyal foglalta el; később is mindenkor nagy szeretettel csüggött e Társaságon, részt vett pályázatain, (itt nyertek jutalmat *Frangepán Kristófné* és *Bosnyák Zsófia* című elbeszélő költeményei) s 1845-től mint másodtitkár is buzgón munkálkodott benne. Ő mondott emlékbeszédet a Társaságban az akkoriban elhunyt Vajda Péterről. Lírája kezdetben a korában divatos könnyed és érzelmes hangokat zengette; szerelme, első és második házassága, családi életének fájdalmai és örömei új meg új hangokkal frissítették költészetét. A természet, a szerelem, a család, Széchenyi szelleme, a nemzeti élet pezsdülése és hullámozása, erős fajszeretet és bizakodó reménység ihlette ezt a költészetet; a közélet minden jelentősebb eseménye, minden kiváló alakja dalra hangolta a költőt. Hazafias költeményei valóban országos hatásúak voltak s hatatosan táplálták a magyar érzést, nemzeti öntudatot. A költő országos népszerűségének és megbecsülésének bizonyítéka, hogy Bihar meg Zala a vármegye táblabírájává választotta őt, mint később Gömör vármegye Petőfit. Garay könnyen termelt, általában könnyen hangolódott dalra; e könnyedség nem egyszer az érzés mélységének rovására érvényesül s a hang költőiségét a prózaiság felé tereli. Szerelmes verseiben a tiszta érzés, közvetetlen egyszerűség zendül, olykor nem is a lélek mélyéből, hanem a bókolás felszínesebb hangján (*Menyasszonyomhoz, Mondta Isten*); nincs bennük lángoló

szenvedély, de őszinteségükkel kedvesek és meghatók : családi örömeit zengő költeményei jórészt az apai örö-
mök meleg megnyilvánulásai. (*Kell-e nékem zaj s mulat-
ság . . . De hát ugyan már melyik az . . .*) ; egy-egy versé-
ben felcsendül a költő emberszerető demokrata érzése
(*Az udvari bolond, Mátyás király Gömörben*), bölcselkedő
kedve (*Kandalló-dal*) ; képzelete olykor a szokottnál
merészebb szárnyalásra is képes (*A vész szelleme*). Haza-
fias költészetének kedves tárgya a honleány, a magyar
asszony ; Széchenyi szellemétől ihletetten e tekintetben
is Vörösmarty példáját követi ; teljesen átérzi a magyar
nő fontos hivatását a nemzet sorsának irányításában ;
korhol és esdekel, biztat és lelkesít (*Magyar hölgy,
Hazám hölgyeihez*). Általában Garay lírájából egy esz-
ményien gondolkodó fennkölt lélek érzésvilága sugárzik
felénk ; ez a lélek a hétköznapi élet nyomorúságai és
szenvedései között sem csüggedt meg, mindenkor töret-
len hittel és rajongó vágygal szárnyalt a maga eszményei
felé. Ez a költészet lelkesen dicsőít minden hazafias tö-
rekvést s buzgón hirdeti a nemzet szebb jövőjét. Széchenyi
lelkét hirdeti Vörösmarty hangján. A kritika Vörösmarty
hazafias költészetét illetően is hibául szokta említeni a
szónokiasságot. Ha ez a hang Garay költészetéből még
erősebben kitetszik, ez csak azt mutatja, hogy Garay
nem volt olyan nagy költő, mint Vörösmarty. Egyéb-
iránt az ódaköltészet szónokias hangja szinte természe-
tes : a buzdító, lelkesítő költészet hangja találkozik a
szónoklással a pathoszban s nyilvánvaló, hogy nemcsak
Vörösmarty Szózata és ódái, hanem pl. Petőfi legszebb
és legismertebb ódái is, kötött formájukból kifejtve, egy-
egy szónoklattá oldhatók. Ez a szónokias hang termé-
szetes belső sajátsága a magyar hazafias költészetnek
s nagy nevelő értékiül hatott nemzedékek lelkére. E tekin-
tetben Garay költészete is érdemes hivatást töltött be
a maga korában.

Költészete értékének kialakulásában egyfelől a robo-

tos munka megszokottsága és a pihenést nem engedő írói ösztön, másfelől a magasabb becsvágy és az elméleti képzettségen alapuló műgond küzdenek egymással. A kényszerűség és a lelkesség egyaránt írásra hajtotta s munkájának értékét hol az egyik, hol a másik tényező dönti el. Sokat és sokfélét írt és sokszor akaratlanul is mások, Vörösmarty és Bajza hatása alá került, sőt utánzójukká lett. A kritikus Bajza meg is róttá őt a túlságos termékenység miatt. Másfelől azonban nem hiányzott belőle a műgondra törekvő tudatosság sem s néha nagyon is aprólékos gonddal változtatta, javíttatta, csinosíttatta verseinek egy-egy sorát, szavát, kifejezését. Kellő elméleti képzettségét tanúsítja az is, hogy, miután Vörösmarty nem fogadta el az először neki felajánlott egyetemi tanárságot, a miniszter figyelme őrá, Garayra terelődött. Írói műgondra, tudatosságra, a nyelv szépségének és magyarságának figyelmes megbecsülésére tanítja irogató öccsét is egyik levelében : a költőnek egyik legfőbb és szakadatlan studiuma a nyelv legyen ; ez még az *esztétizs*nél is fontosabb ; az esztétizs sokszor velünk születik, a nyelvet folyton *tanulni, studirozni* kell. Ezért ajánlja öccsének Kazinczy prózájának és Vörösmarty költői munkáinak szorgalmas és figyelmes olvasását.

Garay János emberi jellemének egyik meghatározó vonása az irodalom szeretetéből fakadó teljes önzetlenség. Költői hivatásának érzetében panasz nélkül tűrte sorsa nyomorúságait. A gondok, szenvedések nem tették világyűlölővé, derűs lelkű, gyermekes egyszerűségű jó ember volt mindhalálig ; barátságban élt Petőfivel is, bár ennek népies-nemzeti új költészetét nem bírta érdeme szerint megérteni és megszeretni. Élete vége felé valóban nagy szüksége volt türelmes lelkének teljes erejére : betegsége egyre súlyosbodott ; a szegény költő időnkint teljesen vakká lett, utóbb már elméje is megzavarodott. Szerető családja s a család néhány jóbarátja ápolgatta, segítgette. Így húzta az élet nehéz igáját a sírig ; 1853.

november 5-én hirtelenül, szívszélütéstől halt meg, 41 éves korában, a legnagyobb nyomorban hagyva családját. Mint költő, egész életében Vörösmarty követője volt, a halálban azonban s halálával egy más dologban is megelőzte Vörösmartyt : abban, hogy a nemzet gondjára hagyta megárvult családját. Ney Ferenc s több más jóbarát felhívással fordult a nemzethez s országos mozgalmat indított a család érdekében ; két év alatt 10,000 forint gyűlt össze az árvák javára.

A költő hamvai a budapesti «kerepesi»-temetőben nyugosznak. Az Akadémiában Tóth Lőrinc mondott róla emlékbeszédet. Munkáinak teljes kiadása 1886/87-ben jelent meg öt kötetben, Méhner Vilmos kiadásában, Ferenczy József rendezésében és jegyzeteivel. Ferenczy József írta meg a költő életrajzát is 1883-ban. A mi kötetünk a költő kisebb költeményeinek javaterminését, egyéb műveinek néhány válogatott szemelvényét foglalja magában.

Garay költészete egészben véve már csak a múlté ; de a későbbi nemzedékeknek sem szabad feledniök, hogy e költészet a maga korában a nemzet érzéseit szólaltatta meg, a hazafias érzés nevelője s a lelki derű és melegség táplálója volt. Kora a maga módja szerint nagyon szerette és nagyratartotta Garayt, az utókor is érdem szerint megbecsüli emlékét. Szülőházát s azt a házat, melyben Fóton tartózkodásakor lakott, emléktábla jelöli ; ércszobra, Szárnovszky Ferenc szobrász műve, ott áll szülővárosa, Szekszárd főterén.

KÖLTEMÉNYEK

VEZÉRHANG.

Én bennem sem aludt hajnalodó korom
Rózsás szép tavaszán a meleg érzelem ;
Ábránd képzeleteknek
Szárnyán én is emelkedém.

A művészet örök trónja előtt, hol az
Ihlett lelkesedés zöld koszorúja leng,
Eszteendőig epedtem,
Eszteendőig imádkozám.

Ott leltem fakadó érzetím édenét,
Fájdalmim s öröömim istenüléseit,
S megzengett az ezüst lant
Könnyű húrja kezem között.

S amit lelkesedés, amit az érzelem
Hő honhangzatokon dallanom engedett,
Néked nyújtom öledbe,
Tenéked, szeretett Haza!

KIS MADÁR.

Pintyőke kis madár
Lánykától megszökött,
Ugrál, repül, nevet,
A kerti fák fölött.
«Várj, várj! megfoglak én!»
Szól a lány, s érte mén.

Pintyőke kis madár
Csak ugrál, csak nevet ;
Lánykának kis keze
Csak űz, csak hesseget, —
S pintyőke s lányka száll ;
Vadász megettük áll.

Vadász kegyetlenül	,Rossz vagy, kegyetlen is,
Leejti kis madárt ;	Meg nem bocsáthatok, —
Szép lányka könnyezi	Zokogva szól a lány,
A szörnyü, szörnyü kárt!	Madárt hol kaphatok?’
«Ne sirj, oh szép alak,	«Madárrá válom én ;
Hogy megbántottalak!»	Szeress, oh égi lény!»)

S a lányka föltekint :
 ,Madárnak nagy lehetsz ;
 Inkább szeretlek így,
 Amint vagy, ha szeretsz!’
 S vadásznak hő karán
 Olvadva csügg a lány.

A LIGETHEZ.

Köszöntelek te, szép liget,
 S szelid magányod árnyait,
 E csergedő kristályvizet
 S e fák vidám sudárait!
 Köszöntelek —
 A nagy világban kéjt én nem lelek.

E szív, e lágyan érező,
 Nemesb hevületért dobog ;
 Éretted, oh hon, szép s dicső,
 Mely egykor földerülni fog, —
 S érettetek,
 Oh lány, s barát, ti hűk, ti kedvesek!

S te érted, elrejtett liget!
 Hol szívem égi kéjt cserél,
 Hol lelkem — e rideg sziget —
 Önalkotott világban él,
 S ti bennetek,
 Kik égtek értem, s égek értetek!

ÉLET ÉS ÁLOM.

Gyermekéve ős honából,
 Kis világa szűk lakából
 A fiú bolyongni mén ;
 S hagyva völgye hús virányát,
 Messze, messze szebb hazát lát
 Ideálok látkörén :

,Ott, ah ott a messzeségből,
 Int reményem kék ködéből,
 Túl e szűk völgy oldalán ;
 Arra bolygok, arra térek!
 Mig a szép hazába érek. —
 Isten hozzád, földi lány!'

Szól az ifju, s útra mégyen, —
 Bár utána énekében
 A leány sír és eped :
 «Álomért ne hagyd az éltet ;
 Csak valóság idvezíthet :
 Puszta gőz a képzelet!«

S évre év jön és lemégyen, —
 Ah de egyre kék ködében
 Volt s maradt a légi vágy ;
 S kis világa szűk lakába,
 Földi lánya hő karába
 A bolyongott vissza vágy.

S ott a lány, de férj karában, —
 Szőke kis fi van balában, —
 S ajkán ily szó hallható :
 «Álomért hagyád az éltet,
 Megvetvén a földi keblet :
 Isten hozzád, álmadó!«

RITORNELL.

Kertünk alatt egy víg patakocska mégyen,
 Ott álltam én, ott ült ő gyermekével;
 A gyermek almát tartá kis kezében.

Igy ül Madonna kisdéd Jézusával
 Mester Corregio művészi vásznán,
 S a gyermek így enyelg a szent anyával.

De, mester! egyet képeden kihagytál!
 Nem adva boldog férjet a csoporthoz —
 Rajzomban ím a boldog férj is ott áll.

A TÁVOLBÓL.

Repülj, lágy énekem,	Lágyan, mint esti szél,
Susogló szárnyakon,	Búsan, mint csattogány,
El messze, szép egem	Mely társért nyögdcicsél,
Hol engem kéjre von,	Leljen az égi lány;
Hol szebb a lány szeme,	Sovárgó szárnyadon,
Érzőbb a hív kebel,	Mint esti fúvalom,
S az ifju hő szive	Epedve csattogjon
Szent vágyban olvad el.	Szerelmi sűgalom.

Suhanj be véltlenül
 Titkos-szerelmesen,
 Ne halljon lesdi fül,
 Ne lásson kandi szem,
 Tiltott vidékemen
 Lánykámat ott leled,
 Hol május-térekén
 Füzérkét köt neked.

KETTŐS BÚ.

Szivem, szívem! te bútalan,
Mivé levél?
Haj, ifju bár, kéj és öröm
Benned nem él!
Csak egy leány, csak egy haza
Volt e kebel szent birtoka.

Oh lány, epedve száll feléd
Pillantatom ;
Oh hon, oh szent, ölelve tart
Fiúkarom ;
De ah, lánykám meghalva rég!
Hazám fölött borús az ég!

Két veszteség, két fájdalom
Búm ingere,
S ketté olvad nehéz szívem
Gyászéneke :
Téged könyez, te szép leány!
Érted vérzik, hazám, hazám!

ŐZIKE.

Volt énnekem egykor egy őzikém,
Legelve találtam az éren ;
Még most is örülök amint felém
Simúla szegényke szelíden.

Ő volt örömöm nekem egyedül,
Csak ő maga kedves előttem,
És síma nyakára szerelmemül
Egy kék szalagot kötöttem.

Mezőre legelni kivittem őt,
 Itatni kivittem az érre,
 S az ér, is örült ha ivá vizét,
 A rét csalogatta fűvére.

„Halld, ifju, birtokos úr vagyok!
 S kincsével az úr kínálgat.
 «Nem kincses ur, arra nem áhitok :
 Kincs nékem e kellemes állat.»

Drágán aranyozva, de göggel is,
 A cifra királyfi belépett :
 „Halld, pénzt is adok, fiu, földet is!
 «Hagyd nékem az őzfit, a szépet.»

Utána kökényszemű lány jöve,
 Vigadni, mulatni az érre,
 „Mily kellemes állat ez őzike!
 S leszögzi szemét a mezőre.

«Vidd, angyal, oh vidd el az őzikét ;
 Nem kérve is a te sajátod!»
 S a lány oda nyújtja picin kezét :
 „Örökre, örökre barátod!”

A HŰSÉG DIADALMA.

Budán nehéz rabságban ül
 Cagány, a szép levente ;
 Lábán, karán vas nehezül —
 S nincs, nincs aki megmentse.

Cagány tűr és dühösködik.
 És átkot és imát mond ;
 Meg visszadől, meg felszökik,
 S a szörnyű láncakon ront ;

Port ráгна düh elegy buján,
 Vért inni volna készen.
 «Hol vagy szülém s te szép leány?»
 Imígy eped szívében.

Eped, mert rút rabságban ül
 A hős, szabad levante,
 Lábán, karán vas nehezül, —
 S nincs, nincs aki megmentse.

De van, ki rá gúnnyal lenéz,
 Egy istenadta ozmán :
 «Hol görbe kardod, hős vitéz?
 Csak nem hagyád a korcsmán?»

„Ne bántsđ — másik szól — a bohót ;
 Ő ájtatos keresztény,
 S a kard helyett az olvasót
 Hordozza két kezecskén.”

És így gunyolják rendiben,
 Kik elmenők mellette ;
 Legvégre egy rút szerecsen
 Magán megáll felette :

«Mi dús, mi boldog vagy, vitéz!
 Még lábod is gyűrűzve!
 Kár, kár bizony, hogy mátka kéz
 Nincsen közé befűzve.»

Nem túri már Cagány a gúnyt :
 «Isten, ki él a mennyben,
 Az lássa, hogy napod lehunyt,
 Ha nem kotródol egyben.»

«Nem, én vitéz, én nem megyek!
 Inkább te jőjj el innét.»
 Szól a pogány ; a hős remeg,
 Megismeri szerelmét.

„Nagy isten! Ilka mit tévél?
 Fuss, fuss! — halál van itten,
 Nézd kezemen a vas kötél;
 Együtt halunk ma ketten!”

«Menekszünk együtt — mond a lány,
 Im kulcsa láncaidnak!
 Nyisd meg lakatját, hős Cagány,
 Künn kész paripák várnak.»

„Oh Ilka, Ilka mit tévél,
 Oh Ilka, szűm szerelme!”
 «Nem én, a hűség és fortély
 S a porkoláb kegyelme.»

S elő, elő ment mint madár,
 Mint gondolat futása,
 A szép leány s szabad huszár
 Menekvő haladása.

És a szelid hold és az ég
 Világa süt le rájuk,
 És úton, útbán a hűség
 Így énekelt utánok:

«Erőt, oh hősfő, a hit ad,
 Ösvényt a szép remény mutat;
 De győzni egy tud csak velem,
 Te vagy, te vagy hű szerelem!»

ROMÁNCA A KIRÁLYFIRÓL.

A királyfi hűs ligetben
 Kis patak felett,
 Andalogva, a habokba
 El-elmélyedett

A habokból vízfeneékről
 Lányka, mint az ég,
 Mint a hattyu hófehéren,
 Játszva feltűnék.

Karcsu teste liljomozva,
 Arca rózsza volt,
 Hónyakára bontakozva
 Barna fürte folyt.

«Szép királyfi, hűs habokba
 Szállj alá velem,
 Hűs hab-árban lágy ölébe
 Vár a szerelem.»

Szép királyfi arca lángol,
 Szíve vágy és ver.
 «Bátoré a győzelemdíj,
 Jer, királyfi, jer!»

És habot fog és halacskát,
 Meg tovább lebeg,
 S gyenge habbal mossa vállát,
 Hí és enyeleg.

És alább száll a királyfi
 S mind alábbra száll;
 Nem lát örvényt, nem hall orkánt
 Lányka hanginál.

«Szép királyfi hűs habokba
 Mért jövel velem?
 Csába látszat, játszi kép a
 Nympha-szerelem.»

Szól a csába csalfa tündér
 S átkarolja őt!
 Nincs, oh nincs, ki mentni tudná
 A vakonhivőt!

ÉN ÉS A FESTŐ.

Igy ült, így nézett, haja így folyt hattyu nyakára,
 Ekkora s ilyen az orr, ilyen a biborajak.
 Hasztalan ; egy hajszála sem az ! «Hogy festhet így ember.»
 Őt a szabály vezeti, engemet a szerelem !

HALÁSZLEÁNY.

Kiment a lányka kis tavára,
 A szőke fürtű Habilán,
 «Fel, fel, halacska ! fel horogra,
 Mi kedved ott a tó alán*»

Arany halat fogott a lányka ;
 «Eressz anyámhoz, oh eressz !»
 Sír a halacska — mond a lányka :
 «Ne sírj, anyád a lányka lesz.»

Tovább, tovább sír a halacska :
 «Eressz el engem, hagyd megyek
 Édes hugomhoz.» — Mond a lányka :
 «Hugod helyett hugod leszek.»

«Vár sírva nyögve kedvesem rám,
 Eressz hozzája, oh eressz !»
 «Menj, mond a lányka, kis szerelmes,
 Ha van szerelmed, el ne vessz !»

Még sokszor elment kis tavára
 A szőke fürtű Habilán,
 S a halra gondolt s kedvesére —
 S egy könnycsepp ült szemcsillagán.

* Alján helyett.

A KÉT HOLLÓ.

Bükágon éjsötéten Holló vagyon, Úl társa ellenében A szirt-fokon.	De Zille, nője, távol A hűtelen, Új férj karába' táncol Dús termeken.»
Bükágról szól a holló : „Én éhezem, Mi lesz ma, barna rabló, Eledelem?,	S csattogja társa, szárnyát : „Ez kell nekem! Solymát te üzd, kutyáját Én elverem!“
S a barna társ a szirton Károgyva szólt : «Vitéz van ott az órmon, Halvány és holt.	És szállt a két dögéhes, Károgyva szállt, S a holt vitézen édes Tápot talált,
Pártütöközetben hullt el, Nincs fegyvere, Mellette solyma nyögdel, És hív ebe,	Mig Zille, nője, távol A hűtelen Új férj karába' táncol Dús termeken.

AZ ÚJ TROUBADOUR.

Volnék szent éltű pap,
Vagy ájtatos barát,
Szün nélkül áldanám
Oltárom gyámolát,
Hogy asszonyt s szép leányt
Teremte szent kegye,
S őket kivétlenül
Szebbnél szebbé tegye.

Volnék vitéz huszár,
Negédes és hamis,
Asszonyt és szép leányt
Imádnék akkor is :

Hevemben kedvökért
Még vért is ontanék,
S bért vitézségemért
Cókokban váltanék.

Volnék gazdag király :
Országom szépei
Lennének trónusom
Tündöklő ékei ;
Bányákat tartanék
Számukra számosan,
S ah lenne szép ruha,
Gyémánt, gyöngy és arany!

De sem pap, sem király,
Sem bajnok nem vagyok,
Egy hő sziven kívül
Egyébbel nem bírok ;
Szabad vidám fiú,
Magyar dalnok levén,
Hazámért, hölgyemért
Éneklek, élek én.

Éneklek harcot is,
Vitézlő őseket,
Elmult időkön át
Forró szerelmeket,
S dalban dicsőítem
A szende szép szemet,
A lábkát, mely alig
Lebeg a föld felett.

Hálómat így szövi
Szivemre ön kezem,
S selyembogár gyanánt
Hálómban benveszem ;
De én mindannyiszor
Uj létre serkenek,
Ahányszor ős hazát
S szép asszonyt zenghetek.

EMLÉKEZET.

Gyermek valék s szerettem,
Téged szerettelek ;
De néma volt a gyermek,
S meg nem neveztelek.
Oly édes volt, oly édes!
A néma szerelem,
S e néma szent szerelmet
El sem feledhetem.

Epedve nézek egyre
A szép vidék felé,
Hol gyermek álmom éltét,
S ez álmaid lelé,
Hol szép szemeid egéből,
Csak üdvöt olvasék,
S mondhatlan érzetemben
Szerettem s — hallgaték.

Feléd nyulok karommal,
Feléd ver a kebel,
S mindennap új szerelmet,
Új vágyakat nevel,
A vágy dallá lesz ismét,
Mint hajdan, ajkamon,
De ah! sem vágy sem ének
Közelb azért nem von!

A dal nem ér hozzádig,
Árnyat tapint a kéz,
A szív viszonzláng nélkül,
A szem könnyübe vész ;
A szép vidék közel van,
És távol van nekem ;
S távolban és közelben
Borús marad egem.

HASZSZÁN.

Sötét az éj nem alhatik,
 Budának ősz basája.
 Álmatlanul már harmadik
 Éjfél virad reája.
 „Föl, szennyes szolga, föl hamar!
 Szél légy magad, lovad vihar;
 A föld s az ég dacára
 Hölgyet hozunk Budára.”

«Haszszán, Haszszán, az éj sötét,
 Homálya menni nem hagy;
 Szél és vihar zúg szerteszét,
 Ló és lovása megfagy.»
 „Hadd zúgjon szél és fürgeteg,
 Vésztől a bajnok nem remeg,
 Ma föld és ég dacára
 Hölgyet hozunk Budára.”

«Haszszán, Haszszán a fúvatag
 Térdig megy a fenyéren,
 Hóban, viharban sorvatag
 Farkas jár éhen — ébren.»
 „Hadd járjanak künn farkasok!
 Gyorsabb futók a lovasok!
 Elő, elő a lóval,
 A legsebesb futóval.”

S elő elő ment kettesen,
 Völgyeknek és hegyeknek,
 Mint szél és orkán dühösen,
 Ha tengerárt kergetnek.
 Oh, mért van ember, hogyha vad,
 Mért dúl szívében indulat,
 Ha tárgya vad tüzének
 Boszú és düh levének.

Vágy üzte Haszszánt s szerelem
 Szép Zolna udvarába ;
 Düh most és boszúgerjelem
 Sarkalja hajlokába.
 Haszszánt, basát a lány felejt,
 Egén borút korán se sejt ;
 Sejt egy gyönyörvilágot,
 Szerelmet s boldogságot.

Mint a szelíd éj csillaga,
 A kék eget magzatja,
 Sovár pilláit éjszaka
 A föld felé lehajtja :
 Áll Zolna szép szemérmesen,
 Hópatyolatban ékesen,
 Fején a myrthus ága
 Egyetlenegy virága.

Előtte áll a vőlegény,
 Érzelve tengerével :
 «Oh Zolna, Zolna, égi lény!
 Mi ér föl e cserével?
 A nép gyülöng, az óra múl,
 Az üdv közelb, közelb vonúl,
 Csillagja szerelemnek
 Lesz napja életemnek.»

,Hősöm, szerelmem, — szól a lány —
 S felnéz a hős szemébe,
 Mint néz a nap egy oceán
 Hullámos örvényébe :
 Tiéd szívem, tiéd kezem,
 Tiéd a sírig, érzem ;
 S ha van síron túl élet,
 Ott is csak érted éled.'

S a nép gyülöng, az óra múl,
 Ég már a nász gyertyája,
 Elől a vőfél táncosúl,
 S a vig seregnek árja,

Utána ifju és öreg,
 Legvégre a pap s két gyerek ;
 Szép Zolna mondhatatlan
 Érzelmi harc között van.

De szállva villám-szárnyakon
 A vést Haszszán haladja,
 S a láthatárra gyors lovon
 Kitűnik büszke hadja.
 A föld alatta megdobog,
 Az ég ürébe szó robog :
 «A föld s az ég dacára
 Hölgyet viszünk Budára!»

Parányi szám a nászvendég,
 S az is fegyver hiában,
 De ihletéstül a pap ég
 Oltára csarnokában :
 «Megállj, pogány, szent ami szent!
 Istenre kardodat ne fend!
 Kelj a sikon csatára,
 E ház az úr oltára!»

„Áldott az úr, mond a török —
 És szent az úr oltára,
 De Allah-akbar mennydörög,
 S Mohammed a szolgája.”
 «Az isten egy, kiált a pap —
 Miként az égen egy a nap,
 Tenéked Allah néven,
 A nagy Jehova nékem.»

De vad kacajjal a vitéz
 Előbbre megy s előre!
 A nászi nep esengve néz
 Segítségért az égre ;
 A kántor orgonába kap,
 A hangos ének égbe csap,
 Jézus bor- és kenyérben,
 Hallatszik zengzetében.

Haszszán nem ért ily dolgokat,
 Haszszán csak szép leányt lát,
 Mint oly áhitva térdepel,
 Mint mondja szent imáját.
 Szemében a szent megadás.
 Arcán a lélekolvadás,
 Szép ajka énekében
 Jézus bor- és kenyérben.

S ostyáját ím az áldozó
 Magasra felmutatja,
 Megette a harangozó
 Csengetve hírül adja.
 S földig borúl mindannyi nép,
 Földig borúl le Zolna szép,
 S érzéstől elkapatván
 Földig borúl le — Haszszán.

«Haszszán, Haszszán, ébredj hamar!
 Szép Zolna elmegy, itt hagy!
 Süvölt a szél, zúg a vihar,
 Kün ló, lovásza megfagy.
 «Haszszán, Haszszán, ha nem megyünk
 Nagy Allah látja, nem viszünk
 Ma föld és ég dacára
 Hölgyet magas Budára.»

Haszszán, Haszszán! késő nagyon,
 Az innep éri végét,
 Szép Zolna, hangos hosszasan
 Kiáltja esküvését :
 «A szent keresztre esküszem,
 Csak hősiemet szerethetem ;
 Borúban és derűben
 Ég érte láng e szűben.

S a szent keresztre esküszem,
 Nincs e világon ozmán,
 Ki elszakassza őt tőlem — —
 ,Megállj, — kiált föl Haszszán —

Nem dúlja fel Haszszán eged,
 Te jó, te szent vagy, — ám fejed
 Fiú, az átok érje,
 Ha nem leszesz hű férje!,

Szólott, s lovára kanyarul
 Nyugodt kebellet Haszszán,
 Egy nagy könnyűje földre hull,
 Öröm sugárzik arcán,
 S elő, elő a büszke mén,
 A diadalmi hőssel mén,
 Utána szél zugása
 A szolga nyargalása.

HARCBAN HALDOKLÓ MAGYAR.

Folyj ki, folyj ki vérem,
 Múlj el életem!
 A hazáért halni
 Szép halál nekem!

Nagy s kemény volt a harc,
 Vért kívánt s halált,
 Vérre, áldozatra
 Engemet talált;

Ah, de édes a vér
 S e halál nekem:
 A magyar hazáé
 Lett a győzelem!

Győzedelme magvat
 Fog teremni még,
 Téged, szent szabadság
 S boldog egyesség!

Legdicsőbb jutalmam
 Ez leszen nekem,
 Folyj ki hát, folyj vérem,
 S múlt el életem!

A SÍR.

Sötét éjben sötéten
 Egy halvány ifju ült,
 Fölötte vész az égén,
 Alatta sír terült.

„Ki vagy te, sírok őre?
 Alattad mely sír ez?”
 «Tekints e pusztá kőre,
 Megmondja, mit fedez :

Mi kincsem volt s világom
 E nagy világ ölén,
 Legkedvesebb barátom
 Itt nyugszik, — a remény!

S halmára lehevertem,
 S halmán itt hervadok,
 A temető lett kertem,
 S kertésze én vagyok.»

És mint a kőre nézek,
 S az írást olvasom,
 Nagy borzadalmat érzek,
 Remeg minden tagom :

A sír sötét ürében
 Magamra ismerék ;
 S a sírásó szemében
 Saját könyűm remeg.

PARLAGI RÓZSÁK.

I.

Tél és tavasz lejárnak . . .

Tél és tavasz lejárnak,	Örömvirágaim már
Nem szenvedéseim ;	Csirában asznak el,
Fű és virág kihajtnak,	Kínom, knszenvedéseim
Nem én örömeim.	Mindennap újra kel.

Te vagy napom borúja,
Te tavaszom tele ;
S mégsem lehetne élnem
Lelkednek nélküle!

II.

Oh mért határt e lángnak . . .

Oh mért határt e lángnak	Oh mért nem adhatok szót
Nem szabhatok ;	S nyelvet neki ;
Látnád, kinos gyötrelmim	Hogy a kimondhatatlant
Minő nagyok.	Zenghesse ki.

Oh mért nem mérhető meg	Ah, kínom véghetetlen
E szívüreg,	Mint a nagy ég,
Látnád, mi tenger érzet	Nagysága mérhetetlen
Fér benne meg!	Tenger-fenék.

Ah kínom, mint a titkos
Jehova-szó,
Gyarló ember-ajakkal
Nem mondható!

SZÁMADÁS.

Vágyjátok őt ismérni,
 Az én szerelmemet,
 Ki keblem országában
 Szivem királya lett?

Igaz-gyöngyöt teremtett
 A lények istene,
 S e drága, ritka gyöngyből
 Lett csillogó szeme.

Ki rózsá-láncra fűzte
 Az énekek fiát,
 Királyi asztalának,
 Vidám troubadorát?

Teremte csattogánydalt ;
 S e dalból lett szava,
 Kezén a Mátrabércnek
 Legcsillogóbb hava.

Egy barna kis leány az,
 Oly barna mint csinos,
 Kis ajka félcseresznye,
 Kerekded és piros.

És mind ezekbe lelket
 Oly bájolót adott,
 Oly május-ég-derültet,
 Oly kellem-gazdagot,

Éjfél adott hajának
 Holló csillámu szint,
 Sugár növése karcsu
 A szirti nyárfakint.

Oly fürge és regényest,
 És mégis érezőt,
 Hogy legmerészb dalommal
 Sem érhetem fel őt.

S most kérdjétek tovább is,
 Ti hitlenek tülem,
 E barna kis leánykát
 Mikép szerethetem?

AZ ÉN DALOM.

Költő ábránd álma nélkül
 Életem mi lenne?
 Ha nem álmot, e sovárgó
 Szív, mi mást ölelne?

Költő szive mint az Aethna,
 Lángelém' hazája ;
 Csak az élet jégfuvalma
 Hót ne fúna rája!

Költő szíve mint a tenger,
Fél világra folya ;
Csak az ember szikla szíve
Benne gát ne volna!

Költő szíve mint a kék ég,
Csak malasztra nyilnék ;
De a földön nincs meleg szív,
Mily vele betelnék!

Álmodom egy szebb világról,
Mint ez itt köröttem,
Melyben a föld még virágzóbb,
Szebb a nap fölöttem.

Sem szerelmem, sem hazám ez,
Ahogy itt találom,
Élet álma, álmok élte
Te vagy én világom!

ÚJ-ÉVI AJÁNDÉK.

Tündér leszáll a földre minden évvel,
A népnek üdvöt osztogatni kész, —
Bőség-szarút emel mindkét kezével,
Szeméből létöröm malasztja néz,
S a nép esengő szóval jár elébe :
«Kit vesz közülök áradó kegyébe?»

S bőség-szarúját a tündér kiönti,
Özönnel árad mindenütt malaszt :
Ezt kincs, amazt új hivatal köszönti ;
Más kéjvirágot, más babért szakaszt,
S amint vannak, s kegyében részesülnek .
Oltárkövére hálaadva gyűlnek.

Ott a malasztot esdezők körében
 Sováron a költő is föltekint, —
 Boldogság vágya van könyűs szemében ;
 «Csak én maradtam díjtalan megint?
 Csak én küzdéseimnek nincs-e ára?»
 Ily bánatos panasz jön ajakára.

És rózsatrónjáról leszól a tündér :
 «A kincs dalok jutalma nem lehet!
 Érzés világod szebb jutalmakat kér, —
 Öleld, miért égsz, szent szerelmedet!»
 S kit a költő oly régimádva kére,
 A barna lányka lett új-évi bére.

KÖLTŐ KIRÁLYSÁGA.

Mert kincset, rangot	S a nép alattam
S fényt nem bírok,	Nem hord igát,
Ki mondja, gazdag	Nem ismer osztályt,
Hogy nem vagyok?	Nem babonát ;

A képzeletnek	Van díszpalástom,
Dús mezején,	A tudomány,
Királyi joggal	Rám ölthető ez
Járálok én ;	Későn korán ;

S van népem, e szív	Királyi pálcát,
Születti mind ;	Azt is bírok,
Kormányzom őket	A toll ez, mellyel
Szívem szerint,	Munkát írok.

De mind ezek közt
 A korona
 Szívem szerelmes
 Menyasszonya. —

A FEHÉR RUHA.

„Anyácska, végy beteg	S elhozták a ruhát,
Lányodnak új ruhát ;	Fehér az mint a hó,
Fehéret, mint a hó,	A lányka hült, hideg
Könnyet, mint lenge nád!‘	Testére símuló.

«Fiam, jó gyermekem,	Fejénél gyertya ég
Annyi van, mint a fű	Viaszból hosszasan ;
Kék, tarka, zöld, piros,	Mellette anyja sír,
Ki tudja hány színű.»	Keserves kínosan :

„Fehér ruhát nekem,	«Fehérbe öltözel,
Fehéret végy, anyám,	Szerette gyermekem!
Meg újra esd a szűz —	Hogy istent angyalúl
Az illik énreám!‘	Láthasd a mennyeken!»

AZ ÖRÖMHEZ.

Öröm, te csalfa vendég,	De csalfa vendég voltál,
Te lenge nád!	S nem csalfa csak ;
Miért nincs a szivekben	Istentelen tolvajnak
Szilárd tanyád?	Kiáltalak :

Keblembe is beszálltál,	Orúl vivéd magaddal
Oh hittelen!	Szivem szivét,
A szív miket nem érzett	Egyetlen egy szerelmem
Megjöttöden!	Minden hitét!

Keblemben is tanyáztál —	Öröm, te csalfa vendég,
Egyek valánk,	Te lenge nád,
Mint két rokon kebelben	Oh, hogy nincs a szivekben
Szerelmi láng!	Szilárd tanyád!

«SÍRVIRÁGOK»-BÓL.

I.

Kert áll a városon kívül,
Komor-sötét,
Lehullt gyümölcs, lehullt virág
Benn szerteszét ;

Az életfárol hulltak ők,
Mert, oh a fát,
Te bús enyészet vad szele,
Szétszakgatád

Ah! nékem is virult e fán
Egy élet-ág,
S az életágon egy gyümölcs,
Még csak virág ;

De rombolásaid között
Nem nézted őt,
Elvitted kérlelhetlenül
A drága nőt!

És véle elvivéd a szép,
A szép szemet,
A nőérény sok kincsivel
Gazdag szívet.

Elvitted lelkét a dusat
Képzelmivel,
A lángtüzezt, tavaszvidort,
Örökre el!

Oh nincs e kertben több virág
Ily szép s derék,
Oh nincs a földön mint enyém
Oly veszteség!

TAVASZI DAL.

Pusztaságok pusztasága!
 Nincs a földnek még virága!
 Lombtalan áll a berek,
 Víg madárka nem cseveg;
 S mégis ah, mi érzet ez,
 Ami bennem ébredez,
 S mint egy édes sejtelem
 Végig rezgi kebelem?
 Szellem-csókokod az,
 Ébredő tavasz!
 Oh e bimbó-ezredek
 Nem soká kifejlenek!
 Ebből illatár fakad,
 Abból csörge ér szakad,
 Ez növény, az zöldfa-ág,
 Ez fűszál lesz, az virág,
 S ez, mely itt van keblemen,
 Érezem,
 Ez — szerelmi dal leszén.

FAKADÓ SZERELEM.

Szeretnék nem szeretni,	Ki az, kiért így égek?
S ah mégis lángolok,	Mi az, mi így epeszt?
Karom kitárul önkényt,	Jöhet, jöhet-e, kérdem,
Szivem föl-földobog.	Istentől ily kereszt?

Talány vagyok magamnak,
 Nincs kit szeretni még;
 S ah, mégis érzem, érzem,
 Szivem csak érte ég!

BEREND VITÉZ.

Csókért esenge Berend vitéz
 Lánykájától ekkép :
 «Csókot nekem, de édeset,
 Lelkem leány, te szép!»

A kis leány, egy gyors evet,
 Odább, tovább oson :
 «Csóknak szuró fulánkja van,
 Darázs ül ajkamon!,

«Hát mint a nap, szerelmed is,
 És esküd is muló?»
 ,Tán esküm is, szerelmem is,
 Enyelg a kis bohó.

S haragra lobban Berend vitéz,
 Tekintete sötét :
 «Ki az, ki végett megtagadsz?
 Hadd vágjam el fejét.»

,Mig a török Budában ül,
 Fej ott elég nagyon!
 S Berend vitéz megy – győz, – megjön:
 S nyugszik két hó karon.

AZ ÉGŐ HÁZ.

Ház, elhagyott és árva	Ah volna bár e házon
Szegény szívem,	Egy ablak is,
Benn rajgyanánt sürr és forr	Hogy látna bé leánykám,
A szerelem.	A kis hamis.

Bizonnyal összecsapná
 Mindkét kezét ;
 Látván mi láng emészti
 A belsejét!

MENYASSZONYOMHOZ.

Ölelve tartlak,
 Ölelve végre!
 Te hév szerelmem
 Tündéri bére!

S mely szép szemedből
 Szemembe lángol;
 Amelyet ajkad
 Ajkamra csókol;

Enyém e szép szem,
 E nyílt mennyország,
 Amelybe nézni
 Örök boldogság;

Amelynek üdvét
 Melledbe rejtéd,
 Enyém, oh hölgyem,
 Enyém szerelmed!

Enyém e szácska,
 E bájbeszédes,
 E csókolásban
 Szerelmes édes,

S e szerelemben
 Egész egy éden,
 Hol a boldogság
 Virágzik nékem.

Enyém e tündér-
 Hazáju hó mell,
 Magasra szépre
 Gyult érzetével:

Oh hölgy, ez érzés
 Oly édes, oly nagy!
 Nem, oh nem álom!
 Te hitvesem vagy!

MONDA ISTEN: NAP LEGYEN...

Monda isten: nap legyen s szemed lett,
 A szerelmi lánggal csillogó szem;
 Monda isten: rózsadomb virúljon,
 S rózsadomb lett két virágzó arcod;
 Monda isten: lágy selyem teremjen,
 S terme fürtöd drága szálu selyme;
 Monda isten: lenne szűz eperke,
 Édes, ízes, teljes és pirosló,
 S lőn parányi szácskád az eperke;
 Monda végre: tündér kert teremjen,
 És te termél csuda báju lányka,

És e kertben fülmilét teremte,
 S én levék e kertnek fülmiléje,
 Reggel este fönnen énekelvén :
 Vajha engem s mindörökre engem
 Boldogítna már e nap sugára,
 Vajha nékem s mindörökre nékem
 Nyílnék üdvösség e rózsadombon,
 Enmagamnak kötnék enkaromra
 Rabbilincset a selyemhajakból,
 S híven, híven őrzeném e kertet,
 Semmi más jutalmat nem kívánó :
 Csak, hogy benne — én szedhessek epret.

HÁZI BOLDOGSÁG.

Arra már az ég malasztja
 Itt a földön áradott,
 Aki hölgyet nyert szívének,
 S szép hölgyétől magzatot.

Bár kunyhóban béken él ő.
 Kis körében boldogan,
 Két őrangyal, több kinek kell?
 Van körötte untalan.

Egyik a hölgy hű szívével,
 Fogyhatatlan kéjözön,
 Másik a vidor fiúcska,
 Minden órán új öröm.

Köztük egy félisten áll ő,
 Keble szent érzelmivel,
 Sírní nem tud örömében, —
 Keble némán ünnepel.

Mert reá az ég malasztja
 Már a földön áradott,
 Angyalok közt él a földön,
 Köztük azzá változott.

ÚTI DALOK.

I.

Messze visznek . . .

Messze visznek
 Messze szép hazámtul ;
 Mértföldekre,
 Mértföldek honán tul.
 Merre visznek, meddig érek —
 Nem gondom nekem ;
 Nyugtóm én a távozásban
 Föl nem lelhetem.

A szívemben
 Mint selyembogárnak
 Száleresztő
 Tündérek tanyáznak ;
 Menjek a nap bölcsejéhez,
 Át a föld színén,
 Mindenütt csak szent szerelmem
 Szálán csüggök én.

II.

Felleg röpül fejem fölött . . .

Felleg röpül fejem fölött,
 Az út alattam elszalad ;
 De ah szívem marad, marad
 Éjszak felé!

Mint mágnestű e szomju szív ;
 Ha százszor délre löktetik,
 Mind százszor viasszökkenik
 Éjszak felé.

Éjszak felé, hol két szép szem,
Nem a földszark jégtengere.
E vonzalomnak ingere!
Éjszak felé.

KONT.

Harminc nemes Budára tart,
Szabad halálra kész ;
Harminc nemes bajtárs előtt
Kont, a kemény vitéz.

Mind hősek ők, mind férfiak,
Mind hű és hazafi, —
Mint pártütőket hitlenül
Eladta *Vajdafi*.

Budán a bőszi király előtt
Megállnak zordonan ;
Szemökben a nemes harag,
S a kar hatalma van.

De trónusán áll a király,
S szól ajkiról a gőg :
«Földig boruljon térdetek,
Ti vétkező pártütők!»

Szólott haraggal s bosszusan, —
A harminc összenéz, —
Harminc nemes bajtársival
Kont, a kemény vitéz.

«Nem úgy, király!» kiált a hős ;
S megrázza ősz fejét ;
Vélnéd egy erdő rengeti
Hatalmas üstökét.

«Nem úgy király! az égre nem!
 A pártütő te vagy!
 Te tetted azt, hogy a hazán
 Az átok súlya nagy.

Vért s éltet áldozott neked
 E nemzet székedért,
 S te rút gyűlöléssel fizetsz,
 Az isten tudja mért!

Vagy visszavíjja ős hazánk
 Szabadságát karunk, —
 Vagy érte küzdve, hű felek,
 Egyért s együtt halunk.

De térdet, zsarnok úr, hogy így
 Dúlsz minket és e hont,
 Nem hajt neked sem e sereg,
 Sem *Hédervári Kont!*

Szólott haraggal s vakmerőn,
 Inkább meghalni kész,
 Sem hogy térdét meghajtaná
Kont, a kemény vitéz.

És bösszel a király viszonz,
 — S király haragja nagy —
 «Halál reád, oly rút halál,
 Mint felségsértő vagy!

Halál reád, nyakas vezér,
 Te itt is lázító!»
 S zordan mögötte feltünik
 Az óriás bakó.

Elsápad a nép, áll a hős,
 S áll a harminc nemes:
 Rajtok Zsigmond pillantata
 Végiglen tévedez:

«Kezemben élet és halál,
Halljátok, pártütők!
Ki térdel, annak élet int!»
De nem mozdulnak ők!

Mind hősek ők, mind férfiak,
Mind hű és hazafi;
Vérét a hősz, ha halni kell,
Nem retteg ontani.

«Hát vesszetek mindannyian,
Haláltok a bitó!
— Mond a király s így vesszen el,
Ha kell, egy millió!»

És mégyen a harminc nemes
A gyászpiacra föl;
Vérpallosával a bakó
Kifárad, s újra öl.

S a néma légbe nem vegyül
Csak legkisebbke jaj;
Csak a tömegmek ajkain
Egy elnyomott sohaj.

Ki az, ki végsőnek maradt
A harmincból, ki ő?
Hogy mindegyikkel társhalált
Halhasson a dicső?

Igy áll az őserdők disze,
Az óriási cser,
A fejszés hozzá sujtani
Csak kételkedve mer.

A cser bevárja a csapást;
A bajnok visszanéz,
S szemben fogadja a bakót
Kont, a kemény vitéz.

«Mint bajnokot, mint férfiút,
 Így illet a halál,
 Nem gaz, nem órv, egy honfi az,
 Ki most e törzsön áll.

Az megtagadja istenét
 Egy szolgálóéletért ;
 A hősnek egy rablét helyett
 Halála nyújt babért.

Halálom és a társaké,
 Egy véres áldozat,
 Melyből a honnak üdv fakad,
 Zsigmondnak kárhozat!»

Szólott a hős, sújt a bakó,
 A nap homályba vész —
 Így halt el a harminc nemes,
 S *Kont*, a kemény vitéz.

S a néma légbe nem vegyül
 Csak legkisebbke jaj ;
 De a tömegnek ajkain
 Kel lázadó moraj.

«Zsigmond király, zsarnok király!
 — S a zsarnok vére fagy —
 Ítéleted törvénytelen,
 Az ország foglya vagy!»

HAZÁM BÚJA.

Hon, dicső hölgy, szép királyné,
 Oly nagy, oly szent a kebelnek,
 Hő fohászim zsámolyodnál
 Ím imádva esdekelnek!

«Szép, dicső vagy és hatalmas,
Gyöngy s arannyal ékszerezve,
Oldaladnál a királyférj
Mint a nap, sugárözve!

S fájdalom van írva mégis
Homlokodnak szűz havára,
Halvány arcod szenvedésnek
Néma, csendes tört sugára.

Szép szemedből néha-néha
Nagy nehéz csepp gyöngye serked,
Mintha mély neheztelésnek
Súlya nyomná drága kebled.

Nem vagyunk-e hűk eléggé?
Vagy szegény a szív szerelme?
Nem tiéd-e minden érzet —
Nem tiéd-e minden elme?

Te vagy a gyermek imája,
Te az ifju lángolása,
Te a hölgynek érzeménye,
Te az aggnak végfohásza.

És a férfi őrfigyelme
Véled alszik, véled ébred,
Szent nevednek hallatára
Szíve dobban, lelke éled.

Hon, dicső hölgy, szép királyné,
Oly nagy, oly szent a kebelnek,
Hő fohászim zsámolyodnál
Búd okáért esdekelnek!

S aminő szent, aminő nagy
S óriási hő szerelmünk :
Búborúdat felderíteni
Óriásokká leendünk :

Kérdd, s kitépi mind, fejenként,
 Vérző keble hű barátját ;
 Tompa néma fájdalommal
 Néked adja egy magzatját ;

S aki minden volt szívének,
 Szíve hölgyét, örüléssel ;
 S a javak legfőbb malasztját,
 Életét, kéjérezéssel!

S föl! magasra, föl! lobogva
 Oltárodra szökken vére!
 Üdvöd és virágózásod
 Egyedüli tette bére!»

Igy imád, így sír a dalnok,
 Keble égvén, szíve fájván,
 Néma éjjél sátorában
 Rákos ősi hantin állván,

És minek szó és minek lant
 Hangot adni képtelen még,
 Mint a gyémánt föld ölében
 Drága tisztán könyüén ég.

És a szent hölgy, egy istenné,
 Méltósága fönségében
 S földi mégis, mint anyának,
 Köny remegve szép szemében,

A sirót egy néma csókkal
 Felszorítja két karára,
 Arca gyászán áttör a kedv,
 Mint borún a nap sugára.

Ah, de kedve mint a csillám,
 Megszületve, már enyészik,
 A ború felvonja gyászát,
 Régi sebe újra vérzik.

«Egyenként, igen, szerettek!
 Ah, de együtt szétoszoltok;
 Magzatok, míg így gyötörtök,
 Nem lehet az anya boldog.»

BÁTHORI ERZSÉBET.

A büszke Csejthe várnak
 Hatalmas asszonya,
 Nehézkes álmokat lát,
 Ha megjön alkonya.

«Átok reá örökké
 Ki engemet megölt;
 Az ég ne adjon üdvöt,
 Ne néki sírt a föld!»

Mélyen, sötét üregben,
 Nagy sziklavár alatt,
 Sok ember-csontokat lát,
 Halomra hordtakat.

S harmadszor is leányzó
 S negyedszer is tűnék;
 S így véghetetlen végig
 Sok száz leányka még.

A szörnyű csonthalomból
 Feláll egy síri lány,
 Három sebet mutatva
 Ifjonti homlokán.

S mindannyi egy ajakkal
 Csak egy átkot süvölt:
 «Az ég ne adjon üdvöt,
 Ne néki sírt a föld.»

Néz és kinos nézése
 Halotti gyötrem,
 Nyög és halálnyögése
 Elhangzik végtelen.

És végre mondni szörnyű,
 Sok száz leány után,
 Feláll egy új halott még,
 S ily szó jön ajakán:

„Legszebb virágkoromban
 Ontád ki véretem!
 Vérem kiált az égre,
 A gyilkost verje meg.”

«Nem szántad ön leányod,
 Oh kőnél kőbb kebel!
 Ifjú piros vérünket
 Arcodra mostad fel!»

S eltűnik a leányzó —
 Helyén egy második
 Biborpiros sebekkel
 Mint rém magaskodik.

Igy álmodik naponként
 A várnak asszonya,
 Kinos szív-mardosás közt,
 Ha megjő alkonya.

Körötte rémítőleg
 Börtön-falakra lát,
 Tükrében szörnyedezve
 A lányok gyilkosát.

HYMNUS.

Kárpátoktól Adriáig
 Zengjen a közének,
 S vesszenek, kik ellenállnak
 Forró zengzetének!

Kárpátoktól Adriáig
 Egy zenét akarnak:
 Adjon isten szebb jövőt az
 Ébredő magyarnak.

Szebb jövődőt mint a mult volt,
 Jobbat a jelennél;
 Szebb jövőről régen él egy
 Szent hit e nemzetnél.

Adjon néki hírt, hatalmat
 A kivítt csatákra;
 Nyugodalmat, de dicsőet,
 Annyi belvitákra.

Légyen egység a királynak
 S nemzetnek közötté;
 Egyiránt mondják az áldást
 Papjai fölötté.

Védje törvény a parasztot
 Ura ellenében,
 És az úr jogát a jobbágy
 Tartsa épségében;

És mint vére egy anyának
 Hitben és reményben,
 Legyen egy a szétszakadt nép
 Nyelvben, érzeményben.

S lészen áldás fénykörében
 A magyar hazája,
 Századokról századokra
 Egység oceánja.

E hitért élünk halunk, mint
 Őseink halának,
 S általadjuk gyermekinknek
 S gyermekink magvának.

S ivadékról ivadékra
 Nem szününk remélni :
 Kárpátoktól Adriáig
 Hogy magyar fog élni!

Kárpátoktól Adriáig
 Zengjen hát az ének :
 Adjon isten szebb jövődőt
 Árpád nemzetének!

KÉT DALNOK.

Egy völgynek oldalában,
 Falucska végiben,
 Két dalnok él szerényen
 És egyszerűn igen.

A csattogány az egyik,
 Egy bánatos fiú,
 Megfosztá szépségétől
 Őt a szerelmi bú.

A másik a pacsirta,
 Alázva van porig,
 Kopott fakó ruhát hord
 S az út felén lakik.

Da hogyha dalra kelnek
 Pacsirta, csattogány ;
 Az egyik égbe kelve,
 A másik lombhónán :

A bájoló zenére
 Egész föld megvidul,
 S rájok s reá az égnek
 Örömkönyűje hull.

A HETYKE HUSZÁROK.

Ekéje mellett a suhanc áll,
 Egy vakmerő legény ;
 Előtte büszkén a huszárhad
 Kardot csörtetve mén.

„Hová, hová, kardos vitézek ;
 Ti cifra büszke had?’
 Kiált a pórlegény utánok,
 S forr melle és dagad.

«Hová megyünk-e, hej hová-e?
Prádéra, földike!»
 Riad kevélyen, elbizottan
 Reá mindegyike.

S hegykén, kevélyen eltekintnek
 Gúny és kacaj között,
 Daróc ruháján a fiúnak
 S a kérdező fölött.

„Azt véltem a labancra mentek,
S velök lesz háború,
Hogy annyi büszkeséggel vagytok!
Mond a paraszt fiú.

„Ha majd a *harcba* mentek egyszer ;
Köszöntsetek be itt :
Meglássuk akkor hánynak üli
E vad gőg arcait.

Szól s visszalép ekéje mellé,
Élén egyet törül, —
S villámot láttak a huszárok,
Kettőt a domb mögül.

Az egyik a suhanc magasra
Emelt ekéje volt,
A másik önnön két szeméből
Szikrázva villámolt.

AZ UDVARI BOLOND.

Ment egykor a fényes király
Sétálni a mezőre ;
Leánya volt s a víg bolond
Mezőre kísérője.

Ekéje mellett a paraszt
Darócba van ruházva ;
Végig hasítja föld rögét,
Veritékében ázva.

S szól kérdezőleg a leány
Részvéttel szép szemében :
„Mi ember az, király apám,
Az ott a nap hevében?”

«Földet ruház az, jó leány,
 Kenyéradó vetéssel.»
 ,S a föld viszont nem ad neki?,
 «Beéri ő kevéssel.»

,Folt folton ül ruházatán,
 Arcán sanyar van és bú!
 «Örömmel dolgozik, ne bánd!»
 ,Mért hát mögötte hajdu?'

„Miért, miért, no hát azért,
 — Szól a király bolondja —
 Hogy amit az vet ott, ez itt
 Komám csürébe hordja.“

A NÉPTÖRTÉNETBŐL.

Zsarnok ül a hősi nép nyakán,
 Karja súllyal fekszik a hazán;
 Számüzetve
 Benn a szent igazság;
 Rabbilincsen
 A dicső szabadság.

S tűr, sok évig tűr a hősi nép;
 De türelme partjain kilép, —
 Kél, s kelése
 Tenger áradatja,
 Vív, s vivása
 Győzelmét aratja.

Börtönében már a zsarnok úr,
 Égbe átkot szór, a földbe tűr!
 Mind hiába!
 Köny nem árad érte;
 Őt az isten
 És a sors elérte.

Vígad a nép, s győző dalja zeng,
 Hő dalától honja visszareng :
 Néptül áldva
 Légy, oh szent igazság!
 Üdvözölve
 Te, arany szabadság!

MÁTYÁS KIRÁLY GÖMÖRBEN.

Mátyás király nem értett honn ülni kényesen,
 Értett a harci ménen megülni győztesen,
 S ha harci nem valának, bársony nyugágy helyett,
 Mátyás király kezébe birói pálcát vett.

Bejárta szép országát, s mint béke angyala,
 Törvényt, igazságot tett, amerre járt vala,
 Bejárta a Dunának s Tiszának mesgyeit.
 Kihallgatá urával a pór sérelmeit.

Törvény után, követvén az ős magyar szokást,
 Tartott az útatásra Gömörben áldomást ;
 Az áldomások árja enyelgő és komoly,
 Mikép Maros aranyja, Tokaj nedűje foly.

Van, aki a királyért üríti a kehelyt,
 A hon virágozása dobogtat más kebelt,
 Ez a német vesztére nagy rettentőt iszik,
 Az a török halálán, ez a csehén bizik.

S végig lakoztanak már, és végig ittanak, —
 Egyért feledtek inni a vigadó urak,
 S vigalmok a hegyig hat, hol munkás hangyakép
 A tő tövét kapálja pőrén a póri nép.

Mátyás király a tréfát fölötte kedvelé,
 Mátyás király föláll s int a szőlőhegy felé :
 «Ím, dolgozott a munkás, míg vigadánk, urak!
 Ne váltanók fel őket, hogy ők vigadjanak?

Fel, a király nyomába!» Szól és előre mén,
 Mikép a felkelő nap a fényes ég ivén,
 Utána mén az úrnép vontatva s kénytelen
 Mikép a lomha árnyék a test után megyen.

S bámészan a parasztok reá tekintenek,
 Kiváncsilag megállnak a vándor fellegek,
 A nap kibú alóluk, meglátni a csodát,
 A hős király kezének ügyében a kapát.

Mátyás király megedzett s dologszokott vala,
 Az úrnép puhán nőtt, és otthon lomhula;
 Mátyás király ügyes volt és könnyü természetű,
 Az úrnép nehézkes, tömör tekintetű.

Mondjam tovább, ne mondjam a tréfa folyamát,
 Mint űli a veríték az úrnép homlokát?
 Mondjam tovább, ne mondjam: a gyors király mögől,
 Miképen jobbra balra az úri nép kidől?

«Uram király — kiáltnak — pogány dolgot mivelsz,
 Kegyelmetes tréfáddal még mind rakásra ölsz —
 A kardot elviseljük, kapáljon aki tud!»
 És a panasz keserve Mátyás fülébe jut.

De mint a könnyü sólyom fölöttök a király
 A megkapált barázdán nem fáradottan áll,
 Arcára méltóság ül, szigor van homlokán
 S a lelkendő urakhoz ily szó jön ajakán:

«Ám hagyjuk a szokatlan dolog kísérletét,
 De megjegyeznetek kell nehéz verejteket:
 A föld, urak, kemény rög, s ki azt megműveli,
 Véres verejtékének gyöngyével öntözi.

Azért, ha máskor isztok, nem kell felednetek
 Az áldomásba szólni: hogy éljen a népetek!»
 Szólott — s az úri nép megjegyzé az oktatást, —
 Mátyás király Gömörben így tarta áldomást.

GAZDAG SZEGÉNYség.

Színaranyból fényes *ékszer*
 Szántam hó nyakadra,
 Mely sok ékes hölgy közöl fényt
 Vonna csak magadra ;
 Ah de ékét ékszereknek
 Bírod önmagadban,
 Ritka szíved tündököltet
 Soknál gazdagabban.

Szép szövetből drága *köntöst*
 Szántam erre, néked,
 S már örültem, új szabása
 Mint emeli éked ;
 Ah de szebben nem ruházna
 India kelméje,
 Mint ruház, emel ki lelked
 Tiszta nőérénye.

Fris virágból szép *bokréta*
 Annyi éke mellett,
 Mint diszítné ifjuságod
 Hajnalában melled ;
 Ah de rajta ápolód már
 A legszebb virágot,
 Kis fiacskád — s benne s véle
 Egy egész világot.

Hő keblemből ezt a *szívet*
 Végre hát kitepem,
 Egy igaz-gyöngy értékét tán
 Véle csak fölérem ;
 Ah de szívem is bírod már,
 S minden dobbanását —
 Ily szegény és gazdag együtt!
 Vedd e köny hullását.

Költőd lelke, érzelemnek
 És dalnak bányája,
 Dalt merít ki szent mélyéből,
 Hogyha sorsa hányja,
 Dalt, ha létöröm derül rá
 S szép szemed sugára —
 Akkor égő, ekkor édes
 Harmat hull arcára.

KONT FEGYVERNÖKE.

Elénekeltem Kont vitézt,
 A hőset, a keményt,
 Harminc nemes bajtársival,
 Szivem sugalltaként.

Elmondtam, hogy szabad halált
 Haltak mint honfiak,
 S haláluk szép volt és dicső,
 Mert elvért haltanak.

Miért ne mondjam őt is el,
 A hű fegyvernököt?
 A harminckettedik nemest,
 Ki együtt halt velök.

Ott volt urának harciban
 A hűséges legény,
 Ott álla most is s látta, mik
 Történnek György terén,

Mint álltanak, mint hulltak el,
 Harmincan egyiránt,
 Mint álla Kont, mint hulla el
 Egy félország gyanánt.

A hős elhullt, a hű apród
 Utána porba hull,
 Nagy veszteségét érezi
 Kimondhatatlanul.

«Ki a szegénynek napja volt,
 A hősek csillaga,
 Egész hazában serget ért
 Karával egy maga,

Kivel csatákban vért ivám,
 Békében áldomást,
 Ki ad helyette énnekem,
 Ki ad kárpótolást?»

Igy sír ; szívének kérgeit
 Föltépik kínjai,
 Könyűt nem ismert két szeme
 Tengernek árjai.

S mind látja őt, mind sír vele
 A véres holt felett ;
 Csak a király bámúl maga
 Ily hűséges szívet.

„Ki e legény, — borzadva szól,
 S kérdőleg szétekint —
 Ki egy felségsértő felett
 Érezhet ennyi kint?»

«Nem felségsértő, nem király!
 — Kiált a hű legény —
 Kontért, a hős- és honfiért
 S gazdámért sirok én.

Vágasd ki a fát, s mely reá
 Kulcsolta szíverét,
 Kivágtad a hű ihszalag
 Kölcsön tenyészetét.

Szakaszd ki a meleg szívet,
S mely éltetett, nevelt,
Tátott koporsóvá tevéd
A gazdátlan kebelt.»

És újra sír és újra szól :
«Nem ad kárpótolást,
Oh nem, nem ad, sem föld, sem ég
Kontnak helyébe mást!»

Szólott s karával görcsösen
A csonka tetemet
Közelb szorítja ajkihoz,
Sír, átkoz és nevet . . . !

S mélyen megindul a király
Ily nagy hűség fölött :
„Kelj föl — kiált — helyed legyen
Testőreim között.

Kelj fel, fiú! hűségedért
Te veszteségedet
Királyilag kipótlom én,
Ha szolgálsz engemet.,

De az őrzöngve viisszaszól
S mint rém reá mered :
«Inkább a poklok ördögét
Mint tégedet — cseh eb!»

S váltott inkább éltén halált
A hűséges legény,
A harminckettdik nemes
Szent Györgynek vérterén :

Sem hogy szolgálna oly királyt,
Ki törvény s jog helyett
Önkény alá hajtand vala
Egy hősi nemzetet.

A HŐS ÉS KEDVESE.

Elment a hős csatába,
Hő keble dobogott,
Kivíni fegyverével
Szabadságot, jogot.

A *hős* jön oly lobogva, —
Hit és remény dobog
Keblén, hogy boldogítani,
Hogy boldogulni fog.

A harcolók sorában
Első volt mindenütt,
Mint vakmerő oroszlán,
Mint lelkes honfi vítt.

A *hölgy* közelgni látja,
Sikolt, szívére nyul . . .
Egy perc — és a magasról
A vár sáncába hull.

S kiért kivítta harcát,
Győzelmes lett a hon ;
Budában új király ül
Az ősi trónuson.

Mit ér itt már a hősnek ?
Mit ér az uj király?
Szabadság, győzedelme
Az elnyomott viszály?

De, őt szerelem vonja,
Mely hősi tetteért
Majd myrtuságba fonja
Fürtén a harcbabért.

A *hölgy*, aki iránta
Megszegte volt hitét,
Nem bírta elviselni
Az érkező szemét.

A *hős*, ki ily jutalmat
Ily véres bért talált,
Nem tudja elviselni
A kétszeres halált.

KÉT LEÁNY.

I.

Ketten együtt két leány
Dombon álltanak,
Rózsa együtt s liliom
Így virágzanak.

Domb alatt vitéz pihen,
Egy sugár fiú ;
Mint a dér sült fenyű,
Néma, szomorú.

Dalnok ő, s a két leány	S összenéz a két leány,
Szépen kéri őt :	Lelkők elborul ;
«Mondj nekünk egy éneket,	Szép szemükből hő könnyük
De szerelmi hőt.»	Kristálygyöngye hull.

És az ének megzeneg,	Egyikének atyja lelt
Dalnok ajkiról ;	Sírt Mohács alatt ;
Benne szerelem helyett,	Másikának kedvese
Gyásznak hangja szól :	Volt, ki ott maradt.

A mohácsi vércsata	Kettejük közt melyike
Napját hozta fel :	Volt a vesztesebb? —
Meghasonlás a magyart	Mint a dalnok bánata,
Mint temette el.	Nincs keservesebb!

Ő anyát veszíte el,
Egyetlen anyát,
Egy csapással mindenét,
A szabad hazát.

II.

Éve múlt ; a dombtetőn	A leányok egyike
Elvonult a tél,	Dús rokont talált ;
A vidék új zöldet ölt,	Másik a dombon gyűrűt
Mosolyog s remél.	Új jegyessel vált.

Domb alatt egy sírorom
Fű s virágtalan ;
Benne a dalnok vitéz
És keserve van.

GÖZHAJÓN.

I.

Búcsút mondtam kedvesimnek . . .

Búcsút mondtam kedvesimnek,
Búcsút gondjaimnak ;
Fájdalom s örömkönyűim
Csaknem összefolynak!

Mint madár könnyen repülnék
Szél s hab ellenébe ;
Csakhogy egyik szárnyamon még
A kalitka lépe!

Lelkem és a gőz hatalma
Mind előbbre tolta ;
Csakhogy a szív száz fonállal
Kötve honn ne volna!

Vissza vágyom és előre,
Kin- és kéjtusával ;
Mind hiába, elragadt már,
S visz hajóm magával!

II.

Ingatag hajón lebegve . . .

Ingatag hajón lebegve
Égnek és víznek közöttte,
Itt vagyok pár deszkaszálon
Én a biztos föld szülötte!

Hánykodó habok honában
Nyugtát szívem nem találja ;
Mint a felkapott katángot
Hord a vágyak tétovája.

És kinyujtom mind a két kart,
S nincsen, akit megölelnék,
Messze tőlem mind a ketten,
Kiktől, és kikhöz eveznék :

Jobbom el nem éri már, kit
Honn hagyék, nőm és családom,
Mig balommal el nem érem,
Melybe térek, ősi házom.

Oly nehéz, oly könnyű szívem,
Mintha égbe kéne szállnom,
Vagy le, mélyen elmerülve,
Sírom a mélyben találom.

AZ ÖRÖMEK ÖRÖME.

Mellettem ül szelíden,
Mellette ülök én,
Ő homlokom simítja,
Keblére dülök én.

Nem szólok, és nem szól ő,
Mindketten hallgatunk.
Csak szűnk verése mondja :
Mi boldogok vagyunk !

Lábunknál a két gyermek,
Egy kis galambkapár,
Virág között a fűben
Csevegve, játszva jár ;

Lovával, ostorával
A pajkosabb fiú ;
Bábjával a leányka
Félénken összebú.

Az egyikből hazámnak
 Én képzek egykoron
 Egy szebb jövőre polgárt,
 Neked, te drága hon!

A másikat szívének
 Hő érzeménnyel
 Jó honfiú számára
 Ő nevelendi fel.

CSALÁDI KÉPEK.

I.

Egy új világ környékez,
 Új lég lehel reám ;
 Sajkám elért a révhez,
 Hová ohajtozám.

Ki a sajkást követted
 Szerelme tengerén,
 Dalát meg-megfigyelted
 Szép holdas éjjelén,

Az új világ szivemben,
 Áttükröze magát,
 Visszhangzik énekemben,
 A lant új hangot ad. —

Jer, lépj szerény lakába,
 Nézd, e hűs fák között,
 Házának templomába
 Csend s béke költözött.

Serdülő ifjúságom
 Virágzó tavaszán
 Szerelem volt világom,
 E zúgó oceán.

A sajka, pitvarához
 Kötözve nyugoszik ;
 A lant, a ház falához
 Békén támaszkodik.

Vágy és remény harcában
 Kis sajkám evezett ;
 A szív, örök tusában
 Vesztés s birás felett.

A csónakost szelíden
 Hív nő karolja át,
 S mutatja rét fűvében
 Enyelgő magzatát.

Most karján kedvesemnek
 Előttem a határ,
 Hol rám a küzdelemnek
 Szerelmi díja vár. —

A csónakos, faláról
 Felkapja hangszerét,
 S a házi boldogságról
 Dalolja énekét.

II.

Megint egy év repült el
Ifjú fejed fölött,
S megint csak úgy talállok,
Mint esztendőök előtt.

Nem hullott el csak egy is
Virágaid közül ;
Mint év előtt, szemedben
Szemem megidvezül.

Más asszony óvakodva
Titkolja éveit,
Te büszkén számítod fel,
Mint nőlnék gyermekid.

Örülsz, hogy évre év múl ;
Mert minden év után,
Értelmesül fiacskád,
Szépül a kis leány.

Az ég meg is fog áldni,
S áldjon meg rényedért,*
Ki gyermekidnek élsz csak
És gyermekeidért,

S én aki mindezeknek
Szemlélője vagyok,
Még én is ennyi kéjben
Még vissza ifjadok.

III.

Köröttem itt futosnak ők,
A kedves gyermekek ;
Anyjánál a kis harmadik
Bölcsőben szendereg.

* Rény = erény. Kölcseytől használt szó.

Csendet parancsolok nekik,
 Az egyik könyvet nyér ;
 A másik felmász térdemen,
 És tollat írni kér.

A könyvet cim- s több lap hián
 Még vissza kaphatom,
 De képe, egy szép Góthe-fej,
 Szem- s orrnélküli rom.

A másik, mig szétnézheték,
 A téntát dönti el,
 Vagy szörnyű gólyalábakat
 Rak írt ivemre fel.

Hagyján! a cél elérve van,
 S én nem neheztelek :
 Anyjánál a kis harmadik
 Még egyre szendereg.

IV.

Kell-e nékem zaj s multság
 Csendek emberének?
 Aki rabja — így gunyoltok —
 Házi életének.

Kell nekem zaj és multság,
 De nem a világé,
 Vagy bizony azt vélitek tán,
 Síri csend a házá?

Kell nekem zaj és multság,
 Mennyit ők okoznak!
 Sippal, dobbal kis vitézim,
 Hogy ha rám robognak.

Kell nekem zaj és mulatság,
Sőt csak ebben élek ;
És ha mégis megsokalnám —
Szerepet cserélek.

S gyermekek közt gyermek állok ;
Együtt szökdecslünk!
Ki tagadja, hogy mi itthon
Jó zajoskán élünk?

V.

És mennek ők s hadd menjenek
A nagy világ szerint!
Megyünk mi is, miként s hová
Szívünk sugalma int.

Bársonyt és selymet öltsenek
Háromszor egy napon ;
Öltünk, ha kell, ékszer mi is,
Amennyi s mink vagyunk.

Ők a divattár bábjaít
Igaz s ál ékivel ;
Én a fiut, te a leányt
Öltöd karodra fel.

Utcákra ők, hogy lássanak
S láttassák magokat,
Színházba most, bálókra majd,
Mint ez vagy az divat.

A zöldbe mi, hol fű virág,
S szökellő csermelyék,
S a szent természet báj ölén
Velünk örül az ég.

Az ég egy nagy, szent templomiv
 Leszen fejünk felett,
 Körül a vig madársereg
 Zeng édes éneket.

S mi négyen ottan térdelünk,
 Némán eláll szavunk!
 A némaság egy háladal:
 Mily boldogok vagyunk!

VI.

A városból ha *megjövök*,
 Elém vigan szökellenek,
 Ezer kérdés és csók között,
 Mind hárman rajtam csüggenek.
 Egy vár vagyok, mit hős sereg
 Száll meg, s veszen be ostromul;
 Csakhogy csatánkban vér helyett
 Kéj és örömnek könyje hull.

Ha *elmegyek*, a távozót
 Híven körülveszik megint,
 Mindegyik édes szót rebeg,
 Mindegyik búcsu-csókot int.
 Hajó vagyok, mely gazdagon
 Kincsekkel rakva utra kel;
 Csakhogy a kincs, mit én viszek,
 Egy kéjjel telt boldog kebel.

S ha érkezem, ha távozom,
 Ha csendben otthon dolgozom
 A kis sereg mint méhiraj,
 Körülrajogja asztalom,
 S valóban és végtére is,
 A kedves édes gyermekek,
 Nem mások én szívemnek ők,
 Mint döngicsélő méhsereg.

Miként a méhnek, nékik is,
 Egy rózsakert még a világ,
 Édes gyönyört rejt, nyujt nekik
 Minden bokor, minden virág.
 S miként a kis méh a köpút,
 Megmézesítik szívemet,
 Belé hordván színméz gyanánt
 Ezernyi édes érzetet.

VII.

,A tavasz elnyilt virági,
Már tudom nem kellenek,
 Sem az ősz késő rózsái
Még hozzád nem illenek.
 Szólj, miből tűzzek tehát
 Fürteidre koronát?’

«Nyár hevében, tél fagyában
 Hogyha tiszta, hogyha hív,
 Két szerető birtokában
 Legbecsesb virág a — szív ;
 E virágot, ha bírod,
 Legkedvesb ajándokod.»

Szólt a férj, felelt az asszony —
 Bú s örömben régi pár,
 S mégis ifjak, bár fölöttük
 A tavasz nyárára jár ;
 Mert a szív nem hervadó
 Télizöld, ha tiszta s jó.

,Kebelemnek birtokában
 Tiszta és hű szív lobog.’
 «Nyár hevében, tél fagyában
 Az enyém érted dobog.»
 Szól a férj, a nő felel —
 S keblen nyugszik hő kebel.

Egy szó s két csók csattanása,
 S a virág átadatik,
 Két kebel egy dobbanása,
 És a szív megértetik.
 Mert a szív, e ritka kincs!
 Legszólóbb — hol nyelve nincs!

VIII.

Ő nem jött földi kinccsel,
 Én neki nem vivék;
 Mégis frigyünk az égtől
 Mégis megáldaték.

Én is letettem, ő is
 Alapnak egy követ,
 Mindketten egyezőleg
 Egy szerető szivet.

A szerelem malasztja
 Erőt lehelt belénk;
 Minden szívdobbanással
 Kőt kőre építénk.

S láthatlan, észrevétlen
 Építve lőn a ház,
 Falai között kedély és
 Szerény öröm tanyáz.

A szikra, mit szerelmünk
 Oltárán ápolánk,
 Élesztő napsugárként
 Világít most reánk.

S csendes meleg tűzénél
 Mely ül, a kis család,
 A házi boldogságnak
 Énekli hymnusát.

IX.

De hát ugyan már melyik az,
Kit szívem legjobban szeret :
E kékszemű lányt, e nyulánk,
Vagy ezt a tömzsi gyermeket?

Ha nézem e bogárszeműt,
Azt érzem, hogy ő maga
Legkedvesebb, mivelhogy ő
Szerelmünk első záloga.

Ha nyakamon a lányka csügg,
S viszont én a kis csacska szán :
Ő nekem a legkedvesebb,
Mert két fiú közt ő a lány.

Igen de itt a harmadik,
S szívemben újra kész a harc —
Ő legkisebb, úgy gondolom,
S most legkedvesb ez angyalarc.

Válasszon aki tud s akar!
Én nem tudok, s nem akarok ;
Egy asszonyt s három gyermeket
Szeretni tán csak elbírok!

X.

Itt a karácson! mint örülnek
A kedves magzatok!
Hitben, reményben, szeretetben
Mind milyen gazdagok!

Mint repdes a szív mindegyikben,
Hogy Jézus eljövend,
Hogy tőle mindenik, ki jó volt
Ajándékot nyerend!

Ablak közé tányért, kosárkát
 Teszen fiú s leány,
 Arany hegyekről álmodoznak
 Egész nagy éjszakán.

S a holnapot, ki írja azt le?
 A kedves holnapot,
 Midőn mindenki megpillantja
 A szent ajándokot?

A szép karácsonfát, e képet,
 E bábut, e lovat —
 Ezt is, meg azt is, mind ő kapta,
 Mert jó volt s szót fogadt!

Mint égi tárgyhoz áhitattal
 Nyúl remegő keze, —
 Tapsol, nevet, szökell örömben,
 Kéj minden érzete!

A szív önkényt jónak s erénynek
 Varázsát érezi —
 S isten e kéjt egy jobb életre
Foglalóul veszi.

XI.

Ha most apám, az ősz úr,	Anyánk, hő érzeményit
Igy látna köztetek ;	Tovább nem bírva el,
Ha most anyám, a jó szív,	Fejenként megfürösztné
Igy együtt lepne meg!	Örömkönyűivel.

A jó öreg remegve
 Kitárná két karát,
 Elmondnaá fölöttünk
 Áldása szent szavát.

S mi kéjben és örömben
 S e három kis virág ;
 Én, anyja gyermekimnek
 S a kised unokák,

Mi kéjben és örömben
 Keblökre hullanánk —
 Az ég egész terhével
 Szakadhat így reánk!

XII.

„Bölcsömtől az oltárig“	Másik felét utamnak
Volt hő kíváratom ;	Megint ezen teszem ;
Bölcsömtől az oltárig	„Az oltártól a sírig,“
Hozott el csónakom.	Mely végutam leszén.

AZ OBSITOS.

I.

Az obsitos és Napoleon.

Hárman valának együtt, a potrohos bíró,
 Egy obsitos vitéz, és a furfangos író ;
 A többi asztaloknál együtt és szerteszét,
 Vidám paraszt legények itták a hegy levét.

Ott ültek iddogáltak vecsernye óta már,
 Keringett és fel is dőlt a bujdosó pohár ;
 Mátyás király sem nyert tán több éljent a Dunán,
 Mint mennyit Háry János, az obsitos magán.

S volt is miért e nagy zaj, ez éljen-háború,
 Az obsitosnak párját nem látta hat falú,
 A szem, a száj elállott merész beszédein,
 Ország-világ csodálta vitézi tettein.

Most is kezébe kapván az öblös meszelyest,
 Kalandos életéből regét regére kezd ;
 Hol s merre járt, mit látott, mit tett ő s társai,
 S hallgatva függtek rajta mindnyájok ajkai.

Ó, ki ármádiákat vert széjjel egy magán,
Túl jára hadnagyával az Operencián,
Ki francia fejekkel sátrát körül raká,
És a világ végénél lábát lelógatá.

«De még ez mind csak semmi» szokása mondani,
S közelb csoportosulnak a többit hallani.

«Mit! semmi? — mond a bíró — a soknál is sokabb,
Igyék, komám!» és isznak mindnyájan mint a csap.

«Nem addig van — kiált most a furfangos diák,
A legjavát elhagyta — és most őt hallgaták —
Kendtek még mit sem tudnak, ha egyet el nem mond,
Hogyan fogá el bátyó a nagy Napoleont.»

«Hm! mond az obsitos hős, — a nagy Napoleon!
Nagy ő a franciák közt — és vállán egyet von,
De engem úgy segéljen, nem a magyar között,
S hát még — veté utána — magyar huszár előtt!»

És itt magát értette az obsitos baka,
Ámbár lovon soh'sem volt éltében jó maga:
De annyit emlegette és annyiszor lovát,
Hogy végre is huszárnak kellett hinni magát.

«Hol volt, hol nem, bizonnyal már meg nem mondhatom,
Kétszázezer vitézzel jött ránk Napoleon,
Mi tán mindössze százan, vagy kétszázan valánk,
Mind nyalka szép huszárok, mind tűz és annyi láng.»

A furfangos diák itt szörnyet prüszenre rá,
De Háry ő beszédét tovább is folytatá:
«Kétszázezernek ellen kétszáz, az angyalát!
Mit gondol kend, bíró úr, ki adta meg torát?»

«Ki adta volna, hát ki! viszonz a kérdözött,
Csak volt a kapitányban ész, és nem ütközött?»
«Volt ám, de volt kurázs is, komék, és mekkora;
Megütközénk biz, és hogy!» kiált a vén baka.

«Magam valék az első, ki közbe vágaték,
Hullott a franciája mint hűl a fű, a jég!
A nap megállt fölöttünk bámulni a csodát,
Hétszazezret hogy vert meg kétszáz, az angyalát!»

És a diák ujonta szörnyet prüszenre rá,
De Háry ő beszédét tovább is folytatá;
«Futottak már a francok, mint szélben a katáng,
Utánok a magyarság, hogy szinte fulladánk!

S im a futóknak közte meglátom a vezért,
Arany kengyelben lába, lovával szél sem ért,
De én is paripámat utána rugtatom,
S egy sűrű erdő szélén — vitézül elfogom.

«Az angyalát! kiálték, s megcsípem őt nyakon,
Most valld meg, úgy-e, hogy te vagy a Napoleon?»
«Való, ami való — szólt — vitéz, hogy az vagyok,
Csak éltemnek kegyelmezz, adós nem maradok.

Kérj tőlem ami tetszik, vitéz magyar legény,
A franciák császára kincsekben nem szegény!»
«Az angyalát! — kiáltám — uram, nem addig a!
De jősz a kapitányhoz lánchordta francia.»

És a diák ujonta szörnyet prüszenre rá,
De Háry ő beszédét is folytatá:
«Mentünk és mendegéltünk, s kiérvén a sikon,
Egy hat lovas hintó áll előttünk gazdagon.

A hat lovas hintóban egy úri asszony ült,
Aranytól és gyémánttól ruhája nehezült,
Amint reánk tekintte: Oh Jézus Mária!
Kiálta; mert hogy ő volt Mária Luiza.

«Igy kell-e téged látnom, oh nagy Naploeon!
Én nagy felségű férjem, kegyetlen láncokon?
S ki vagy te, jó vitézem, ki őtet elfogád?»
«Vitéz Joannes Háry, — mondám — az angyalát!»

«Halld, amit én tenéked itt mondok, jó vitéz ;
— Szólt most az úri asszony, s mélyen szemembe néz —
Te oly vitézi tettet követtél itten el,
Minőt még egy magyar sem, mely nagy díjt érdemel.

Ha őt te elbocsátod, ígéretet teszünk,
Hogy holtom- s holtodiglan enyém tiéd leszünk.» —
«Az angyalát! kiáltám, felséges asszonyom,
Tudom, mi a becsület, legyen szabad rabom.

Szép asszonyért, szép lányért az igazi vitéz
Tüzet vizet kiállni, pokolba menni kész,
Vitéz Joannes Háry igaz magyar nevem,
Üljön fel a császár úr, — itt van reá kezem!»

És a diák szörnyűen s nagyot prüszent közé,
De Háry ő beszédét ekképen végezé :
«Mondottam és a császár legott elvágtatott,
De két kezembe két szép arany órát nyomott.

Az egyiket, gondoltam, kapitányomnak hagyom,
A másikat későbbben elkérte hadnagyom ;
Az angyalát! csak egyet tartottam volna meg.
Mert most el is hihetik, nem is, kigyelmetek.»

De ők hitték mindannyin, a potrohos bíró,
A vígadó legények, meg a gonosz író,
A furfangos diák is nagyot hörpöntve szólt :
Nincs oly vitéz a földön, mint Háry bátya volt.

II.

Az obsitos látogatása Ferenc császárnál.

Nagy, derék vitéz kend, vitéz Háry János,
A sereg kend nélkül bizony nagy hiányos.

Vajh! sokat beszélt el sok vitéz dologról,
Amit ember nem hall hetvenhét országról,

Elbeszélte nekünk : Franciaországban,
A tengernek partján hogy járt Padovában,

Látván ő nagy partján óriási rákot,
Ollójával felvett egy lovas kozákot.

És midőn bejárta szép Tirolországot,
A stájer hegyekben oly magasra hágott :

Hogy haját a napnak lángja meg ne kapja,
A hegyet végiglen, csak hason mászhatta.

Máskor Mantovában kedvre táborozván,
Hétfejű sárkánnyal, vitt mint egy oroszlán.

És ki tudná végét, és ki tudna mindent,
Vitéz Hány János, vajmi nagy vitéz kend.

De ha még ezerszer oly vitézlő volna,
Mint amekkorának tudja kendet Tolna,

Azt nem engedjük meg, ily jó kedvben lévén,
Hogy ne mondatnók el e vidám tor végén :

Mint s hogyan járt el kend Bécsnek városában,
Király ő felsége látogatásában.

És az obsitos hős, társin eltekintvén,
Megsodorja bajszát, kettőt is köhintvén,

Kémlelődve, nincs-e tán diák körötte,
Aki elprüsszentse jó magát fölötte.

De diák ez egyszer nem volt a bokorban,
Mind igaz hívő vett részt az éji torban.

S vitéz Hány János isten-igazában,
Elveté a sulykot ő bátorságában.

«Bécsbe — kezdé — Bécsbe, hát no hébe-hóba,
Kedvem szottyán menni kis látogatóba.

Sok barátom él ott, s nem egy generális,
Sőt valót beszélve, maga a király is.

Kinek ő felségét a halál torkából
Én mentettem meg, nem messze Padovától.

Mentem mendégéltem — vagy mit is beszélek?
Gyors fakóm vitt hátán, mint igaz, hogy élek.

Hej ha élne, most sem látná senki párját,
S mint a szél elértem rajta Bécsnek várát.

És hogy a hajnallal a városba értem,
A király házára mindjárt ráismértem

Kétfejű sasáról, mely a háztetőn ül,
S mindennap egy tulkot költ el egy ebédül.

Ott fakó lovamról kényesen leszöktem,
A sövény fajához, mint illik, kötöttem.

Magam végig mentem az isterázsákat,
Egytől egyig ismert, régi jó barátot.

Végre eljutottam a tornác végére,
Kezem egy ajtónak tévén kilincsére.

Vasból volt az ajtó, de nem nyílt szobába,
Szép fehér ezüsből másik nyílt nyomába.

Az ezüst után a harmadikba buktam,
Tiszta szinaranyból, ott be is nyitottam.

Hát nem is hogy én, de amint rám tekinté,
Maga ő felsége szólt s magához inte.

«Isten hozta kendet, régi jó barátom,
Nos, hogy állunk, — kérdé — frissen amint látom.»

«Hála isten — mondám — megvagyok biz ott még!
Még a régi bőrben, mint láthatja fölség.»

Jó fakóm is, az no, melyen ő felségét
Egykor megmentettem; járja, de a végét.»

S jó hogy említettem a szegény páráját,
Mert legott a jó úr így kezdé mondását:

«Hát ugyan hol hagytad a szegényt? azonnal
Istállóba vele, parádés lovammal:

Egy azon jászolból kapjon eleséget,
Még pedig aranyból» — s küldte a cselédet.

«Hát te már ettél-e?» kérdezé jósággal.
«Nem bizony még, felség! kérem átossággal.»

«Semmi no, csak ülj le — mondá és leültem, —
Van még vacsoráról egy darabka sütem.»

S asztala fiából egyben ki is vette,
S egy fehér cipóval én elém letette.

Erre bekiálta a mellék szobába,
«Van-e még, hej anyjuk, a slivovicába?»

«Nincs bizony, felséges férjem és királyom,
Most kapá utolsó kortyát a lokájom!»

Szólott a királyné. «Ej no, küldjön el hát,
A zsidóhoz át, itt a pénz, egy gárdistát!»

Dictum factum, úgy lett, hej de nem hiába
Hogy királynak hozta, gyorsan is járt lába.

S Mózsi, nem hiába, hogy királynak mérte,
Finomul kitellett, mondhatom, mértéke.

És amint ekképen ittunk, eddegéltünk,
Régi harcainkról jóízűn beszéltünk:

Hát köröttünk egyszer oly sikoltozás van,
Mint mikor két tábor van hadakozásban.

A királyi urfik (most látám őket meg)
Cifra tarsolyomért összeverekedtek.

«Gyermekek! — kiálta rájuk édes apjuk —
Hát ki van a háznál, hogy ti hajba kaptok?

Hát az angyalát is, vitéz Háry bácsit
Egy sem látja? mindjárt parolát és pácsit.»

Dictum factum, a kis urfik rendre jöttek,
Vas markomba pompás parolát ütöttek,

Én pedig benyultam cifra tarsolyomba,
S egy-egy karajcárkát vettem a markomba.

«Nem, barátom, ezt nem engedem neked meg,
— Szólott a király — pénz nem való gyermeknek.

Pénzre több szükséged van neked, vitézem.»
Mire markomat már tömve, dugva érzem.

Szépen megköszöntem, rája elbucsúztam,
Jóllakott fakómat aklából kihoztam.

S a királyi abrak nem is volt hiába,
Mert alig került be huszonnégy órába,

S Bécsből itthon voltam, megcsinált gavallér,
Mert a pénz ezüst volt, s mind meg-annyi tallér.

Tallér, az angyalát! még pedig lázsiás,
Hej, hogy elfogyának, mint ezernyi sok más!

De azért az Isten tartsa meg királyom,
Soh' se lesz nekem több olyan jó barátom.

DEÁK SZAVA ÉS DEÁK SZAVAK.

Nem hallhatta *Deák szavait* termében az ország,
S fájt vala a vesztés a haza rendének.
Egyki nagyot gondolt, s nagy rögtön szóla deákul,
S im az egész gyűlés halla *deák szavakat*,
Melyike, mondjátok, volt kínosb elviselésre ;
Nem hallhatni amaszt, vagy pedig hallani ezt?

KANDALLÓ-DAL.

Kályha mellett fűl a német,
Sert iszik s tobákol,
Fojtó szénnel fűt, süt és főz
A nehézkes angol ;
Magyar ember kandallóba
Maga gyújtja fáját,
Versenyt szíjja fűsti mellett
Hosszu, nagy pipáját.

Üdvözöllek, jó barátim,
Kik meglátogattok,
E hazának jó, balsorsban
S nékem hívem vagytok.
Néked is, hej vándor, ott künn
Hóban és viharban,
A meleg kandalló mellett,
Ha magyar vagy, hely van.

Mint e cserfa légyen a szív
 Ép s kemény a mellben ;
 Mint e láng lobogjon a szív
 Tiszta szeretetben :
 Szeretetben a hazáért,
 Mely tettekre gyűjtson ;
 Szerelemben a leányért,
 Mely megboldogítson.

Enkezemmel raktam a fát,
 Lángját felszítottam ;
 A rakásban, a szításban
 Két dolgot gondoltam :
 Így rakassék máglya, minden
 Áruló számára,
 S égjen el, mint itt ezen fa,
 Ó a hon javára.

Másik, amit elgondoltam,
 Vágyam és imám lett :
 Vajha lángra így lehetne
 Szítani minden keblet,
 Hogy miként e fahasáb itt,
 Ahogy égni látod,
 Bárcsak annyit eszközölne,
 — Meleget s világot!

Rakj a tűzre, szép leányka,
 Barna kis galambom,
 Tápot adni kell a tűznek,
 Hogy felsustorogjon, —
 Nem elég, szívben szerelmet
 Gyűjteni szép szemekkel,
 A dics az, fentartni lángját
 Új s új kellemekkel.

És ti szíves, jó barátim,
 És te messze vendég,
 Gyűjtsatok rá, míg a tűz ott,
 Míg a szív itt benn ég!

Üssük össze serleginket,
 Vígan egyre másra —
 Sűrű nagy füstöt bocsátván
 A nagy áldomásra.

A nagy áldomást a honnak
 S minden jó fiának,
 És a sűrű, hosszú füstöt
 Régi borujának, —
 Hogy, miként e füst sötétén
 Nehezült fölébe,
 Hogy, miként e füst, enyésszék
 Semmiség ürébe!

De mi zúg künn a vidéken,
 Mi süvölt fülünkbe?
 A vihar hárfája zendül
 Társas énekünkbe.
 Rajta szélvész a viharban,
 Rajta, társak itt benn!
 Fölmelegszik lélek és szív,
 Lelkes énekekben!

S ha dalunk oly hangosan szól
 Mint a vész hárfája,
 Ha szívünk oly melegen ég
 Mint e tűz lávája:
 Mit nekünk hó, mit nekünk tél,
 Dermesztő fagyában?
 Csakhogy a szív országában
 Ébredő tavasz van!

A VÉSZ SZELLEME.

Lenn mélyen a földben,
Melynek közepette
A néma enyészet
Lakát felütötte,
Tanyázom én.

Világom az éjjél
Vak, síri homálya,
A rom diadalma,
Az élet halála
Én életem.

Köröttem üvöltnek,
Amelyek uralnak,
Vad harcban a vészek,
Mint annyi hatalmak.
Csak int kezem —

S föllázad a szélvész,
Mely tombol alattam,
Zúgó paripáját
Bérembe fogadtam —
Elő, elő!

Nyakába hajítom
Kezembül a féket,
Nem nézve, hová, hol?
Bezúgom a léget —
Ki áll utat? . . .

Lesodrom a szirtet,
Mely csúccsal eget vert,
Mint nádat az erdőt,
Mint pelyhet az embert
Odább fuvom.

Felszítom a szikrát,
Mely ős elemében
Sustorgva cikázik
A föld üregében,
S ha lángra kelt :

Órjási hegyekből
A földre okádok,
Hogy ami van és él
A messze világon,
Hamvadjon el. —

Medrébe lesújtok
A néma vizeknek,
Hogy bőszen előttem
Mint rémek ügetnek
Hegy- s völgyön át.

Elöntni a földet,
Elnyelni az éltet,
Elsodrani mindent,
Mi veszhet, enyészhet,
Merüljön el!

S ha nyargal a szélvész,
Föllázad a tenger,
A láva tüzet hány,
Őrülden az ember
Porban jajong.

Felsíva kedemben,*
Magasra repülök,
Csattogva megállván,
Kéjárba merülök
Munkám felett! — —

* Kedvemben.

Most, ember! emeld föl
Földet, a kevélyet,
Hirdesd, hogy erős vagy,
Hogy gyáva szeszélyed
A föld ura.

Gránit palotáid
Szédelve inognak,
Kincsedre a tenger
Mélységi vihognak,
Hajód elült!

Mondd zöldnek a rétet,
Kalászkod aranyrak, —
Árvíz iszapában
Temetve rohadnak
Vetéseid!

Csak állj ki, csak állj ki
A puszta vidékre,
Kiáltsd ki az átkot,
Vagy esdj fel az égre!
Késő vagyon!

Kétségbeesésed
Végső sugaráúl,
Utánad uszítom
Éjedbe világúl
Fáklyám tüztét!

És fenlobog a láng,
Üvöltöz a szélvész,
Megárad az árvíz,
Nincs semmi menekvés,
Sehol, sehol!

Csak én vagyok ébren
S órjási hatalmam, —
A vész diadalma
Fölöttem, alattam,
Az én dücsöm.

Király vagyok és úr
Amerre halál van,
Rettegjetek engem
Életben, halálban
A vész urát!

MAGYAR HÖLGY.

Magyar hölgynek születél,
Áldd érte sorsodat!
Magyar hölgynek születni
Nagy és szép gondolat.
Oh hölgy, ki azt megérted,
Mi szép vagy és mi nagy!
Rendeltetés az égből,
A földön áldva vagy.

Szépnek teremte isten —
Mert hölgynek alkota;
Virág a hölgy, az élet
Szépsége, illata;

Gyöngy, drága s ritka gyöngy ő
 A szívnek tengerén,
 Szelíd és tünde csillag
 A szerelem egén.

De te midőn születél,
 Két hívatást nyerél :
A hölgyét s honleányét,
 Mert hölgy s magyar levél, —
 Te néked szebb, dicsőbb tért
 Szabott a végezés ;
 Születni és szeretni —
 Magyar hölgynek kevés!

Te egy *alvó* hazának
 Lányául születél,
Fölébredő nemzetnek
 Anyjává tétetél ;
 Mit érne tündökölnöd
 Egy büszhödt tó fölött?
 Mit, szép virágnak lenned
 Gyász sirhalmok között?

Te néked korcs *apákat*
 Jutott, ébreszteni,
 Hazádnak tűzhelyéhez
Férjed téríteni,
 S szived lángjába mártván
 Vezér szövétneked,
 Hazád szeretetére
 Nevelni *gyermeked*.

Hogy legyen ami nincsen,
 Egység e bús hazán ;
 Minden magyar, mi nem volt,
 Csak honfi, honleány, —
 Hogy egy gyűrűvé forrjon
 Árpádnak nemzete!
 S e szép arany gyűrűben
 A gyémánt gyöngye — te!

Magyar hölgynek születél,
 Tedd hívatásodat!
 Egy hon nemtője lenni,
 Mi szép egy gondolat!
 Oh hölgy, ki ezt betöltéd,
 Mi szép vagy és mi nagy!
 Rendeltetés az égből,
 A földön áldva vagy.

VAHOT IMRÉHEZ.

Pest, augusztus 1-jén 1844.

Ágat kívántál pályalombjimból
 S jegyzékeket, hogy életrajzomat
 Megírd belőlük. Hagyd el, jó barátom!
 Mit érdekelhet éltem egy hazát,
 Melynek (ne vedd dicsekvő álerénynek)
 Még oly parányit adtam: mit nyerend
 A nagy közönség vagy lapod vele,
 Ha feljegyezzük, hol s mikor születtem,
 Mit irtam és mit tettem ekkorig?
 Ha az, mit irtam s tettem, önmagát
 Fönntartni képes, fennmarad nevem;
 Ha nem: haláltól meg nem óv lapod.

Vagy azt jegyezzem föl, hol iskoláztam,
 Melyik tanítóm vert legtöbb diákot
 Fejembe, melyik büntetett leginkább,
 Ha szép hazám nyelvén beszélni mertem...
 Az iskolát nem úgy tanultam én,
 Hogy édesen gondoljak vissza rá;
 Lelkemnek azt, mit vágyott, meg nem adta,
 S így én viszont adósa maradék.
 Pécsen Virágon és Zalánfutásán
 Csüggött szívem s a Himfy hősrégien;
 Pesten cométának hitt a tanító
 Mint ritka vendégét mathesisán,

S mert télen a könyvtárnak olvasóját
 Jobban fütötték, mint szállásomat,
 Tanyát ütöttem foliansi közt . . .
 Az isten, aki keblemben lakott,
 A szent művészet tündér csarnokát
 Mutatta fel lelkemnek álmain,
 S mindent tanultam hangya-szorgalommal,
 Csak azt nem, amit az élet kívánt.
 Miért mutatnál fel ily életet?
 Melyet, ha visszaélnem kellene,
 Igaz, megint csak úgy élném magam :
 De hogy fiam, vagy más kövesse azt,
 Föltételetlen nem tanácslanám,
 Mert irva van, ki e pályára lép,
 Az a világgal már számot vetett.
 Avagy kevés örömvirágimat,
 És szenvedésim hosszú táborát
 Irjam, s irassam újra általad?
 Azok, barátom, mást nem érdekelnek,
 Mint engem és legfőlebb titeket,
 Kikhez szivem rokonszerelme vonz,
 Az ősz szüléket s jó testvéreket,
 Egy két barátot és a szende nőt,
 Kiben megüdvözültem itt a földön.
 Az öröm törékeny harmatcsepp, barátom,
 Az a keserv is : míg a rét virágán,
 Vagy a szemeknek pilláin ragyog,
 Tükrözve áll gyöngyében egy világ,
 A szép szivárvány minden színeiben!
 De ejtsd tengerbe a csepp harmatot,
 Vagy a világ ölébe könnyedet,
 S ki mondja, hogy gyöngyöt vetél belé?
 A tenger is, mint a világ is abban
 Csak a vizet, a csepp vizet fogadja . . .
 Maradjanak, hát szívemé tovább is
 Maradjanak, barátom, birtokomban
 Az öröm s keservnek átélt percei.
 Nekem s talán tinektek gyöngyök ők ;
 A nagy világ nélkülök ellehet. —

Tíz év előtt, huszonkét éves ifjú
 Meleg szívemnek érezvén ütését,
 Sírtam magányom csendes rejtekében,
 Hogy ennyi korra jutván, nem lelék
 E nagy hazában szívet, mely szerelmet
 Esdő szívemnek testvérlángolással
 Megossza forrón égő lángjait;
 Most újra sírok, edzett férfiú,
 Hogy ennyi korra jutván, mily csekély az,
 Mit vágyaimhoz mérve teheték.
 E hon nem a lant és babér hazája,
 A dalnok ihlett, ihletlen dala
 Egyképen elszáll szellők szárnyain,
 A nép nem érti meg apostolait.
 S mi néha-néha visszazeng dalukból,
 Nem a szívé, a sziklabérc echója.
 Mit is törődik azzal a világ,
 Az ég esőjén nőtt-e a virág fel,
 Vagy hű kertésze könnyel öntöze?
 Csak ablakán vagy keblén illatozzék!
 Mi gondja rá, miből termett a gyöngy,
 Melyet füzérben hord nyakán a nő;
 Érzéketlen kis kődarabka-e,
 Vagy érező állatka könnyűje?
 Csak szép nyakát ékítse csillogása!
 Mi gondja, vígan szötte szálait
 A száleresztő kis selyembogár,
 Vagy életét temette el művébe?
 Csakhogy szövése szép kelméket adjon!
 Ez a világ — az a dalnok, barátom!

Vagy azt tudassuk szíves olvasóddal,
 Mi rangban állok a polgári pályán?
 Mily hivatalban, melyek címeim?
 Kunyhóban élek avagy palotában,
 És több eféle fontos dolgokat?
 Rangomra kurtán hangzanék a válasz:
 «Író vagyok» — vagy ha hizelgeni
 Szabad magamnak — «költő!» ebből áll,

Ennél egyébire nem vágyódom én,
 S nagyobbra nem kell, hogy lelke törekjék.
 Polgári pályám megvagyon nekem,
 A legszívélyesb nő rokon szívében,
 S egy gyermekimben szépen sarjadó
 Családi élet földi édenében.
 Ennek s hazámnak minden érverést
 Szentelni, tartom legszebb hivatálnak ;
 S így címem is csak úgy legyen s csak egy
 Az emberé és a hű honfié.

HIT, REMÉNY ÉS SZERETET.

Téged *hiszünk* nagy Isten,
 Mindenható király!
 Ki földön és az égen
 Örökké vagy s valál,
 Ki térben és időben
 Megfoghatatlanúl,
 Mult és jelen s jövődön
 Áldásként átvonúl.

Benned *remélünk* Isten!
 Mert nyilatkoztatád,
 Hogy úgy imádkozhatunk mint
 Egyes szelid atyát,
 Ki szent gondviseléssel
 Fejünk felett viraszt,
 Ki tévedőknek is nyújt
 Szelid, egyes vigaszt.

Téged merünk *szeretni*
 Fiadnak általa,
 Ki szent, dicső tanáival,
 Mely szeretet vala,
 Az isten és ember közt
 Szent híd gyanánt felállt,
 S ki által így az ég s föld
 Egy szép egésszé vált!

Téged hiszünk, nagy Isten,
 Ég, föld dicső ura,
 Benned remélünk, Isten!
 Szelid kegyes atya.
 Téged merünk szeretni
 Fiadnak általa ;
 Mert te vagy a szeretet
 Legtisztább hajnala!

MAGYAR LEÁNY DALA.

Magyar leány vagyok —
 E szóra szívem feldobog ;
 S ha nem dobogna hangosabban,
 Kitépném enmagam . . .
 Inkább mi sem, mint nem magyar szív,
 Ez esküm s jelszavam!

Magyar leány vagyok —
 Hazám nyelvén szólok, tudok ;
 E nyelven esdek istenemhez
 Imámban a honér' ;
 E nyelven esküszöm szerelmet,
 Síromba ez kísér.

Magyar leány vagyok —
 Szívemben, érzem, láng lobog,
 Szeretni egykor tiszta-híven,
 Szeretni lelkesen . . .
 De kit szívem választ, magyar fi,
 És honfiú legyen!

Magyar leány vagyok —
 Magyar nő lenni lángolok,
 Hogy szebb, nemesb jövőt teremtsék,
 Mint volt a mult s a jelen,
 Hol minden férfi honfi s a hölgy
 Mind honleány legyen.

Magyar leány vagyok —
 Mert lenni más nem is tudok,
 A könyv, mely lelkem nemesíti,
 Rosszabb-e, ha magyar?
 S a honi kelme, melyet öltök,
 Tán rútabbúl takar?

Magyar leány vagyok —
 S az lenni síromig fogok,
 Ne légyen a hon, dalnokával
 Sohajtni kénytelen :
 Hogy nőtlen ország Magyarország ;
 Mert hölgye — idegen !

Magyar leány vagyok —
 Érzem, ha szívemhez nyulok . . .
 Magyar leány és hon leánya,
 Mily büszke öntudat!
 Hitem, szerelmem szent könyvében
 Ez legszebb ágazat!

BEZERÉDI ISTVÁNHOZ.

Pest, januárban 1845.

Hallám a hírnek gyász kongásiból
 A nagy csapást, mely kebledet találta,
 A szörnyű rablást, melyet házadon,
 Elkövetett az ó év angyala,
 Hogy megrengett belé az ősi ház,
 Meg férfi kebled gránit temploma.
 S midőn az új év földerült reád,
 Feldúltan állott a ház, a kebel,
 Mert a mi éke és reménye volt,
 A testben és lélekben ékesen
 Fejlett virágot, szíved büszkeségét,
 Tolnánk virágzó *Flóráját*, halálos
 Lehelletétől elhervasztva lelted.

Hallottam és elképedék, . . . előtttem
 Állott egész nagyságában keserved :
 A gyermekvesztés sajtó érzete,
 Mely átnyilalta kebled húrjait,
 A kín, a hosszú, tompa fájdalom,
 Mely rákövetkezék, előtttem állt, —
 S nagy vakmerőség volna, érezem,
 Ily kínok ellenében, a vigasznak
 Szavát emelni, rút szentségtörés,
 Sajtó sebeit föltépni általa.

Te nem szorúltál érzelgő vigaszra,
 Elég neked, ha résztvevő szivekkel
 Találkozol. Lelked magasztosabb,
 Kebledben edzett férfi szív dobog,
 S nagyobb csapás nem görbitendne meg ;
 Mert mind a kettőt *egy nemzet* baján
 Edzed meg, egy hullámon hányatott
 Ország hajóján neveléd szilárdná . . .
 Te a hazáé vagy, — nem durva Brútus,
 Ki hajthatatlan sziklaként tekinti
 A bárd alatt elhullni gyermekit,
 S a mélyen érző szív legemberibb
 Tolmácsait szégyenli, a könnyűt ;
 S nem is könnyűben fürdő asszonyember,
 Ki lágy panaszba fojtja életét ;
 De mint a régi Hellás hősei,
 Szálkardra hívod üldő sorsodat,
 Melynek minél nagyobb csapása rajtad,
 Annál erősbnek érzed karodat,
 Annál magasztosb hévvel gyúl ki benned
 Az égi szikra : tenni halhatatlant.

Im mostan is, míg törzsöd pusztítója,
 A zord halál kegyetlen angyala,
 Háza köré cyprusberket kerít :
 Te a hazának sivatagjain
 Egy nagy oázist ültetsz, mely utóbb
 (Az isten adja, hogy megérd) virágzó

Kertté bővölje Brassóig Posonytól
 És Kárpátoktól Ádriáig e hont!
 És míg az ó év fájdalmas sebet hagy
 Házad- s szivedben : Te az újat azzal
 Kezded, hogy a honnak egy ó sebére
 Erőd szerint első rakj gyógytapaszt,
 Midőn nemes lelkednek ösztönéből
 Első sietsz, nem szóval és csak elvben,
 De tettel a *közterhben* részesülni.
 Légy üdvözölve, Tolna büszkesége!
 S engedd, hogy én is, Tolna hú fia,
Hazánk első adózó nemesének
 Egy tölgygalyat kötözzek homlokára,
 S kevésy örömmel hirdessem hazámnak,
 Hogy ennyi milliók között ez évet,
 Kik azt megüdvözölték e hazában,
Bezerédi üdvözlé meg legdicőbbben,
 Midőn kezdedben, mintegy istenülve
 Ez oklevéllel léptél, tapsaink közt
 Az ujdón évbe, vajha mint te *be*,
 Mások belőle akként lépjenek *ki* !
 S ne légyen egy magyar nemes hazánkban,
 Aki magasztos példád ne kövesse!
 Azok pedig, kik táborunknak eddig
Elméletet hánytak föl félszegen,
 És pusztá szép szót, elnémuljanak!
 A vád ezentúl megcáfolva áll,
 S barát és ellenoldal egyaránt
A tettek emberét tisztelje benned.

Így lesznek íme, nagy hazámfia,
 Az üldöző angyalnak sebei,
 Miket szivedbe döf tűzfegyvere,
 Gyémánt-kövekké honfi-melleden :
 És a halálnak cyprus-ágiból,
 Babér-füzért fejedre így varázsol,
 Ki kebeledben él, a génius,
 A halhatatlanságnak angyala.

ZRÍNYI ILONA.

1699.

Munkács magas várában ül Zrínyi Ilona,
Körötte vérbiborban a téják alkonya ;
A karszék, mely nyugalmat fáradt testének ád,
Márvány pallóra ejti ruhája bársonyát.

Karszék előtt asztalka, aranyzott lábakon,
Asztal fölött kitárva nagy kapcsos könyv vagy on ;
A könyvet a magas hölgy csak most lapozta át,
S mintegy pihenve rajta nyugasztja hó karát.

Fürtös fejét a könyvről majdan fölemeli,
S felcsillog a könyűcsepp, mely szép szemét teli
Ilyen, midőn fenséggel, de fellegek közül
A nap, megtört sugárral, az égen fölmerül.

S hosszan, sokáig néz még e nedves pillanat,
Mig nedve gyönggyé fagyva, arcán alászalad, —
Mert, melyet olvas, a könyv, nagy dolgokat jegyez ;
Dicső, de gyász családja gyász krónikája ez !

Olvassa *szép apjáról* Szigetvár ostromát,
Hol honja veszni hagyta legelső bajnokát,
Ki húszezer törökkel raká körül a sírt,
Melyet dicső nevével a hir könyvébe irt.

De aki, bár dicsőn halt, mint áldozat esék —
Mert a dicső dicsére szűkkeblű törpeség
S vágytársi féltékenység irigy agyart fene ;
És Zrínyi Miklós vesztét megérte ellene.

Nagyatyja, György, öröklé Miklós erényeit,
De együtt örökölte irigyit, ellenit ;
Országos harci híre, ajkán a nyílt szavak,
Wallenstein táborában szálkául voltanak.

S a fővezér Prágában asztalt terít neki,
De *ételét* a hősnek éltére tette ki,
A németek vigadtak, folyt Rajna tűz bora ;
De Zrínyinek utósó a szörnyű vacsora!

Olvasta *nagybátyjának*, más Miklós életét,
A nagy hírű vitézét, a kedves dalnokét,
Ki ésszel a tanácsban, fegyverrel a csatán,
Ki lantja zengzetével tündöklött két hazán.

S kit, mig pápák s királyok méltatják érdemit,
Honn Montecuculinak árnánya elveszit,
S kinek akár a vadkan akár csel ölte el:
Ártatlan ontott vére kiált az égre fel! —

Olvasta és erében megjegyedett a vér:
Péter, *tulajdon apja*, kit most a gyász sor ér ;
Kit, mert a sérelmnek emelte zászlait,
Bécsnek ítélőszéke palloshalálra vitt.

Péterrel hullni látja s elveszni egyaránt
Anyjáról *anyabátyját*, a hősi Frangepánt,
S könyűt ejt és átkot mond a véres nap felett,
Mely a testvércsaládnak ily rémes sirja lett.

Olvasta *első férje*, Rákóczy napjait,
S még egyszer átforgatja lelkének lapjait,
Hol régi csalt remények, nagyság s fény álma jár,
Vágyának egykor réve — most csak sirhalma már.

Hol sorsa szövedékén mint hosszú gyász fonál,
Egy cselszövő napának vészjósló képe áll, —
S csendes, szelid imát mond szegény Rákóczyra!
Báthori Zsófiáért könyezni nem bíra!

A gyásznak nincs-e vége? s te sorsok hirnöke,
Sötét könyv, a kapoccsal, koporsó vagy-e te?
Nincs vége még a gyásznak, mert él még Zrínyi vér!
S a könyv az ércapoccsal még tápot egyre kér!

S még olvasott tovább is Munkácsnak asszonya.
Saját házának áll ott hanyatló alkonya ;
Benn *második férjének* döbrentő rajza van,
Egy háborított tenger, vész csapkodásiban.

Elhagyta a szerencse, elhagyta Tökölit ;
Árulóvá lett rajta ember, szerencse, hit,
Török rabságban tartják őt, Bécsnek karjai,
S Munkács alatt — mi kell több? — Karaffa ágyui.

De rendületlen áll még a várnak kőfala,
Erőben és reményben áll Zrínyi Ilona ;
Az ostromló seregnek ágyúgolyója száll
S az úri hölgy székénél a bársonyban megáll.

«Nem szenvedett-e már meg, oh isten, e család!
Mikor veszed le rólunk karodnak ostorát?»
Szólt s felriad helyéről az ékes úri nő, —
Egy viharoktól sújtott, de büszke cédrus ő.

«A könyvet nyitva hagytam! kezemben a tolú,
Mit írok még beléje, derű-e vagy ború,
Mit végzésed parancsol?» — s a tollal szép kezén,
Áll, istenétől várva, mi lesz a végzemény . . .

S megnyílik ím az ajtó! Bécsből egy gyors követ
Öccséről, Boldizsáról ily hírrel érkezett :
,Öcséről, Boldizsárról hirt hoztam, asszonyom!
«Szólj — mond a hölgy — ártatlan fogságát jól tudom.»

,Már nincsen börtönében! — mond tompán a követ!
Sok év után igazság győzött a bűn felett ;
De haj, mit ér az ifjan-öszültnek, hogy szabad?
Agyában örült lelke örökké rab maradt.’

«Isten ne hagyj!» — kiált fel a hölgy s székébe hull?
Vélnéd egy szikla rendül a föld ingásitul.
«A legutolsó Zrínyi — szól s kínja iszonyú! —
Van-e kezedben, isten, több töviskoszorú!»

A gyászkövet kifordul, utána mint a fal,
 Sápadtan és fehéren, beront egy űr s rivall :
 «Mentsd meg magad s amid van, kegyelmes asszonyom,
 Elárult rőt diákod, a hűtlen Absolon!

S mit három éven által mint hős oltalmazál,
 Munkács utósó várad császár kezére száll ;
 Reád pedig s fiadra Bécsnek fogsága vár!»
 S szólt még — midőn Karaffa előttök álla már!

«Karaffa e teremben ; sokat mért rám az ég!
 — Szólt megadással a hölgy s főlegyenese dék —
 Legyen, vezér, meghozva a legfőbb áldozat :
 Vidd Bécsbe meg, mert úgy kell, meghódolásomat.»

«Kötésünk áll, — folytatja — én s népem hódolok,
 S fiam kezesnek elmegy, többet nem adhatok . . .
 A nő kitépi nektek kebléből gyermekét,
 S ti — megnyitjátok érte férjemnek börtönét.»

Szólott s gyengéd karokkal átfonja kis fiát,
 Hosszan végig csókolja szép arcát, homlokát.
 «Vidd most, vezér! de tudd meg, — szólt — hogy a helye,
 Honnan kitéped, véres — s ez anyja kebele!»

S a könyv, az érckapoccsal, újabb gyásszal telék,
 (Hogy a gyász rajzolója, a toll, nem vérezék!)
 A toll s a lap nem vérzik, de annál véresebb
 A legnemesebb hölgy szívéen az óriási seb!

S harmadszor nyílt az ajtó — a hölgy sikoltva kél,
 Tököli lép elébe, — most már mindent remél!
 «A bécsiek szótartók ; szabad vagy s újra itt!»
 Kiált s férjére fonja, mint repkény, karjait.

„Szabad — ha úgy akarjuk — mint légben a madár,
 Kit egyaránt lőhet le vadász és vadkufár!”
 Viszonz a férj sötéten s gúnygörccsel ajakán. —
 „Földönfutókká lettünk ; száműztek, Ilonám!”

«Nincs hát egyéb számunkra csapásnál!» szól a nő,
S áll megtompult érzéssel, dermedten mint a kő,
A nagynevű családnak utósó sirköve, —
A könyv utósó lapja nevével telve be!

S hajóra száll férjével, roncsolt hajó maga,
Melynek nehéz viharban ketté tört árboca ;
Melyen kötél, vitorlát széthasgatott a szél —
De ércerős keblében töretlen a sziv él.

Rég sir takarja immár férjével Ilonát,
Szép Ázsianak földe nem bántja hült porát ;
A könyv az érckapoccsal itthon maradt nekünk,
Illik : szent borzalommal benn szétekintenünk! . . .

KELET NÉPÉHEZ.

Mi vagyunk-e még a hét vezérnek
Sarjadéki, tiszta, szittya vér?
Mi vagyunk-e vére még a vérnek,
Melyet ontott a szent hét vezér,
Amidőn nagy Árpád nemzetének
Hont szerezni esküt esküvének?

Ők az esküt, a szentet, kimondák,
S vérben itták rá az áldomást :
Mi, kikért a hősi vért kionták,
Elfeledjük a nagy tartozást?
Vagy tán nem köt, mert nem esküvésünk?
És a vér, mit ittak, nem mi vérünk?

Itt van a föld ! Kárpátok tövében,
Völgye, halma e vértől kövér :
A kaszás derékig áll fűvében,
Dús kalászin áldás a kenyér!
S van hizalmas nyája, van borága,
Drága ércet rejt a bánya ága.

Im de a föld, oly gazdag magában,
 Mért virágzék csak felére fel?
 Mert a föld lenyügző bérigában,
 Mert a nép rajt bérigát visel :
 Mert a földön ég masztja mellett
 Emberátok vad burjána termett!

Itt van a viz ! négy folyó medrében,
 Dráva, Száva, nagy Dunánk s Tiszánk ;
 Annyi életér a hon szívében,
 Mennyi cseppje áldást hozna ránk.
 Itt a tenger, ór gyanánt a szélen, —
 Mint egy isteneszme terjedékben!

Im de a víz, négy folyód zugása,
 Többször átok, mint áldás, mit ad ;
 Négy szilaj mén ádáz nyargalása,
 Mely kocsit kocsissal elragad —
 S tengerünket, ész és kor dacára,
 Tétlenségünk vas lakatja zárja!

S itt van a *nép* ! mely nyolc századon túl
 A nemessel együtt vérezék,
 Mely ekéhez, kardhoz egyaránt nyúl,
 Ahogy a harc kérte vagy a bék ;
 Itt van a nép, vére még a vérnek,
 Sarjadéka a szent hét vezérnek ! . . .

De a népet megtöré igája,
 Nyolc száz évet könnyel áztatott,
 És ha van, tövisből van virága,
 És ha vet, magának vet magot?
 Láthatára sűrű, vastag éjjel . . .
 S fáklya nincsen, mely oszlassa széjjel!

Mi vagyunk-e, mi vagyunk-e, kérdem :
 A nagy Árpád sarjadékai?
 Mi vagyunk-e, váltva ősi véren,
 Ős elődink méltó fiai?

Kik, midőn véren hazát szerzének,
Nagy, dicső nemzetté esküvének?

Az elődök a törvényt kimondák,
S megtarták az eskü szent szavát :
Hogy, kik mint ők véröket kiontják,
Legyen egy a nagy nemzetcsalád, —
És, ki híven küzd a köz hazáért,
Köz javából egyaránt vegyen bért.

Mi a törvényt, esküt és a népet
Megvetettük sok száz éven át ;
Jog fölé a kény hatalma lépett,
S szörnyen megcsonkult az őscsalád!
És a földön, vízen és a népen
Isten átka fekszik szrnyűképpen !

Fel tehát, ha még egy szikra benned,
Fel, keletnek népe, tette fel!
Őseidnek lelke még-e lelked?
Megmutatni új, nagy esküvel.
És az eskü szent zsolosmaképpen
Kárpátoktól Ádriáig érjen.

Oldassék meg a földnek bilincse,
A tulajdon szent legyen s örök ;
S lészen a föld népeidnek kincse,
Színarany az istenadta rög ;
Ami szárnya a madárseregnek,
A szabad föld az a nemzeteknek !

Fékre vedd a víznek tombolóit,
A világnak nyisd meg kapuját —
Öt világrész lássa lobogóid,
Lássa gályáidnak árbocát!
Tenger a föld vére, — lüktetése
Népek- és hazáknak érütése.

És a nép, mely vér a régi vérből,
 Nyerje vissza régi részjogát :
 Osztalékát vizből és kenyérből,
 És a törvény védő paizsát ;
 S mert terhet visz, oszt a köz hazáért :
 Köz javából egyaránt vegyen bért !

És te isten, a véghetlen égben.
 Magyaroknak védő istene !
 Szentesítsd meg összes összeségben
 A mi esküt a nemzet teve, —
 Add hozzá az ember legfőbb kincsét :
 Szabadítsa fel a *szellem bilincset* !

S fény, dics árad Árpád nemzetére,
 Mely megéri vére érdekét ;
 Vagy halál lesz hosszú bűne bére,
 Mint ki elvetette istenét —
 És betelve ezredévi átkunk :
 Hogy maguktól jöjjön pusztulásunk ! . . .

A ZARÁNDOK.

Ott volt Palæsztinában
 Mint bűnbánó barát ;
 Fejére hinte hamvat,
 És ölte szőrcsuhát.

Sarúját elvetette,
 Hogy merre tévelyeg,
 A kő s útféli túske
 Talpát tépdezze meg.

Bőjtöt szabott magára,
 És kínos szomjazást ;
 Magát bántatni hagyta,
 De ő nem bánta mást.

Hosszú zarándok-útja
 Imádkozásba mult,
 Ah mégis lelke, mégis
 Nyugodni nem tanult.

A Szentföldről Rómába
 Ment új sanyar között,
 A pápa szent székénél
 Két térde megtörött.

Sirván borúlt lábához :
 «Oh mondd meg, szent atyám,
 Nagy bűnömért bocsánat
 Ha száll-e én reám?»

S meggyónja borzalommal
 És súgja nagy bűnét . . .
 A pápa összecsapta
 Imára két kezét.

A kegy sugára arcán
 Haraggá változó,
 És ajkin mint az égnek
 Dörgése zeng a szó :

«Istennél a bocsánat!
 S bűnért irgalmazás;
 Csak egy, mit nem bocsát meg . . .
 A hazaárulás!»

ÁLDOMÁS DEÁK FERENCRE.

Ápril 20-án 1845.

Csordultig áll a telt pohár
Somlyó arany nedével,
Csordultig telve szívem is
Kedvemnek érzetével;
Kelyhem- s szívemnek fenekét
Ma még mindenki lássa —
Az áldomás, mit ma iszom,
Deáknak áldomása!

Midőn pohárt tölt a magyar,
Előbb azt föl nem önti,
Mig égre nem fohászkodik,
Vagy társra nem köszönti:
S így a magyar, ha bort iszik,
Nagyot, dicsőt említhet;
Az áldomás megszenteli
Hő ajkin a beszédet.

Hiún tehát nem játszom én
Deák dicső nevével,
Midőn együvé fűzöm azt
E bor nemes gyöngyével;
A gyöngyfűzért mint áldomást
Tölt poharamba ejtem:
S hogy érte ittam veletek —
Halálig nem felejtem.

Fel, fel tehát, mint a patak
Somlyó aranya folyjon!
Minden pohár, minden kebel
Fenékig felbuzogjon!
Mert mint a földnek feneke
A legjobb ércet rejti,
Tengerbe Istennek keze
A legszebb gyöngyöt ejti.

Miként a szívnek rejtekén
 Az érező kebelnek,
 A szív leghőbb érzései
 Láthatlanúl teremnek :
 Úgy a pohárnak fenekén
 Utósó csepp borában
 — Ki nem hiszi kísértse meg —
 A legnemesb ital van!

De ezt a cseppet azután
 — Hogy senki ne felejtse! —
 Mindenki, aki itt vagyon,
 Deákunkra köszöntse!
 Úgy légyen a vér benne vér,
 Igaz, való magyar vér :
 Mint poharát kiissza ma
Az ország Deákjáiér !

BARNA BANDI ÉS KEDVESE.

Szép finom lent sodra pergő rokkafán
 A menyecske, cifra mint a tulipán,
 Csipkés újja gyolcs ingének hófehér,
 Tarka szoknya s kendő rajta mint a vér.

Rokka mellett a menyecske fenviraszt,
 Várva várja, kinek gondja, akit, azt.
 «Hej galambom — így sohajt fel — kedvesem,
 Tán hogy már ma nem is lát meg én szemem!

Jaj biz érted még ma szívem meghasad,
 Fehéritni nem is kell már fontamat ;
 Könyeimmel hófehérré áztatám,
 Szinte szemfödélnek illenék reám.»

Szólt, s kívül az éji szélvész rája zúg,
 A falórán tizet szólott a kakuk,
 De nem zúg a szél, sem óra annyira,
 Hogy kívülről mégis neszt ne hallana.

Lónyheritést hall, s rokkája elakad,
 A pitarba, tudja kihez, kiszalad.
 A pitarban hóka lován Bandi áll,
 De lováról most az egyszer le se száll.

«Egy ital bort, Borcsa lelkem, frissibe!
 Négy órája hogy nyomomban a megye;
 Még csak a hidig juthassak el hamar,
 Azt felrántom, s túl az erdő eltakar.»

S friss italt hoz a menyecske, enyhadót,
 Ad mellé egy hosszú csókot, biztatót.
 «Soha mint ma, oly forrón nem vártalak;
 Jobb lesz mégis, hogy megmentve tudjalak.»

S a zshivány száll, mint szellő, mint gondolat,
 A menyecske szívverése elakad;
 Piros arca elhalványul mint a fal,
 Lódobogás, százszoros az, amit hall.

Az igazság van nyomában Bandinak,
 Már a hajdúk a kert alatt hajtának...
 A menyecske nem gondol csak Bandira,
 S rémes eskü száll vonagló ajkaira.

«Meg ne fogják, istenemre, aki él,»
 És kezében fáklya lesz a rokkanyél...
 A zúgó szél mintha mondvá zúgana...
 S pillanatban lángban áll a kis tanya.

Hol van a szív, mely ne könnyörülne meg
 Égő házáért siró nő könnyinek?
 A tüzet eloltották a pandurok, —
 Barna Bandi már a folyón túl robog!

Pandurokkal Bandi nem találkozott,
 Ámde kedvesével még kezet fogott.
 «Felgyujtottad életemért házadat,
 Hol fogod most kipihenni magadat?

«Ád az isten nyáron árnyat, lágy füvet,
Télen által ránk terítjük szűrödet,
S ha még a rakásfa sem lesz jó meleg,
A meleget forró csókom hozza meg!»

AZ ÉJI LÁMPÁHOZ.

Jó lámpa, régi társam és virasztóm,
Előled az éj korma elhalad;
És én tövises pályám bérces utján
Közelb, közelb vergődöm általad,

Vedd háladásom a nyújtott világért! —
De ah, mi ez? elalszol-e tehát?
Költöd, ha kell, világokat teremthet,
De nem teremtheti meg — olaját! . . .

Minek kívánjak fényes ragyogást,
Elég, ha tettem, amit te nekem . . .
S ha egy könnyű hull is sirom porára:
A nap fényét nincs mért irigylenem!

HAZÁMHOZ.

1846.

Hazám, hazám! Árpád dicső hazája,
Multadban szépnek, nagynak hős tanyája!
Mivé levél e szűk jelen karán,
S mi vár reád még a jövő nyomán?
Im elhalának a dicső apák,
Kik érted szívök vérét áldozák,
Kik megrakák a nagy épületet,
Melyet csodált és félt nyugat, kelet,
S a hét vezér hajh! s Árpád szent neve
Emlékeinkben már csak hitrege!

Elhaltak István, László, szenteink!
 Kálmánról vannak csak sejtelveink;
 Tudunk kevéskét Béla harciról,
 A vad tatárok bős csatáiról;
 S a pusztítás nem fájna annyira,
 Melyet hazánkon tett dúló kara:
 De pusztítóbb volt a halál szele,
 Mely Endrével vég ágát törte le
 Az ősi törzsnek. A vér elfogya,
 Melyet nagy Árpád e honnak hagyta!
 Helyébe új vér szivárgott belénk...
 S mi változást alighogy éreznék!

Elhalt Lajossal nagy Mátyás király,
 Nevére még csak emlékkő sem áll!
 Dicső apjára ha emlékezünk,
 Magasztosabban lángol kebelünk;
 De szent erényét, hány, ki követi?
 Mint ő, hazáját úgy ki szereti?
 Nyomban követte őket a csata,
 Amely Mohácsnak «sír» nevet ada;
 A sirnak hantján könyekhez szokánk,
 S midőn fölérzünk — készen volt igánk.

Igát viseltünk gyáván, csúfosan,
 (Gyalázatunk könyvünkben írva van)
 Igát viseltünk Árpád fiai,
 A hős, szabad nemzetnek sarjai!
 Békóban a nép nyögve görnyedett;
 A hős csatában küzdve elveszett;
 A hon javát, savát — hallgasd meg ég!
 A zsarnok és — az áruló szedék.

Kiszenvedők ezt is. Megtört igából
 S ketté hasított lánc kemény vasából
 Fegyvert kovácsolt Árpád gyermeke
 Szabadság lett győzelmi éneke:
 És elvonulván a nehéz vihar,
 Új életet kezd élni a magyar.

Honába visszahozta két kincsét ;
 Vallása istenét és szép nyelvét,
 S lerontva külbálványok szobrait,
 S mindent, mit abba ellensége vitt,
 Kinyitta nékik isten templomát,
 S szabad tanácsa szabad csarnokát ;
 Onnan miként a csattogány dala,
 Költő lantjáról szerte szárnyala.

És most — ez új lét, új regg hajnalán
 Indulsz-e újra veszni, én hazám?
 Állásod, oh hon, aggalomra költ ;
 Ingóbb alattad, mint tán volt, a föld.
 Ön táborodban a vész métélye,
 A súlyedésnek megkapott csele :
 Félig kivívott szép babéridat
 Még föl sem tűzted jól, saját fiad
 Saját magadtól megirigyeli,
 Egymás fejről dühvel tépdeli.
 S részeg tanyákon ittas kortesek
 Közé hajítja. Őt más érdekek
 Vonják, nagyobbak, mint a szent hazáé —
 A hivatalkór, s kártya-asztaláé . . .
 Isten! ne hadd, hogy kit oly sok vihar
 Nem dönthetett meg eddig, a magyar,
 Tanuljon végre *hazaárulást*,
 S magánakadja meg a végcsapást!

EGY NAGYÚRI KASTÉLYBAN.

Gödöllő, 1846. május 31.

Ki helyhetett e bájvidék ölébe,
 Némán borongó kastély, tégedet?
 A természet s művészet frigybe lépve,
 Ékitni nyájas, szép környékedet.

Körötted a kert, nagyszerű diszében,
 Az új tavasznak pompájában áll ;

Zöld lombjaid közt, édes hangcserében,
Ezer madárka lejt és hangicsál.

Itt tarka népe a virágligetnek,
Ott a mosolygó rét enyelg körül;
Amott az ősi sorfák integetnek,
Lankadt kebelnek édes enyheül.

Ezüst tavadban rátartó negéellyel
Uszkál hattyúid játszi serege,
S ahányszor benne megfürdik szemével,
Szebben derül fel a táj kék ege.

Mértföldre terjedt nyéked* egy kis ország,
Ezernyi vadnak ád mentő tanyát,
Völgyed hüsében a gazdag majorság
Dúsan mutatja barmaid sokát.

S köröskörül a helység duska népe,
Mint raj sürr és forr fáradatlanul;
Mindenütt az élet és a munka képe!
Ily képen a szem s szív megittasul.

És mindezek közt, ennyi báj körében,
Némán te állsz csak, kastély, egy magad!
Mi átok ül épületed kövében,
Hogy rajt ez élet viszhangot nem ad?

Volnál sötét rom, pusztaság tanyája,
Megérteném e síri csenedet...
De im tetődnek fenáll koronája,
Fehér faladhoz jártas út vezet.

Kapud kinyílik, a pitvar seperve,
Virágsorok közt a lépcső megyen,
S a néma kastélyőr kegyét kinyerve,
Végig megyünk a pompás termeken.

* Nyék = környék.

Dús termeid fényt és pazart lehelnek ;
 A fényes bútor vendégkészen áll ;
 Itt hangszerek, ott játzművek* hevernek,
 A fal remek föstvényekkel kínál.

Mindent találok . . . csak, ki ennyi kincsen
 Örülne, embert nem és életet!
 A fény s pazar holt, mert gazdája nincsen . . .
 A szív szorongást érez kéj helyett.

Hol állok én? élőknek csarnokában?
 Vagy néma holtak közt járok, kelek?
 Mindütt kísértetes, mély hallgatás van,
 A tárgyak újak s mégis régiek.

Egy Herculanum süllyedett-e itt el,
 S most régi keble újra felnyilott?
 S én itt magasztos, szent gyermekded hittel
 Csodálhatom a régi szép- s nagyot?

Nem, nem! szobáid tündér ékessége
 Újabb időnek hordja bélyegét . . .
 Ez egy magyar családnak ősi fészke . . .
 Csak az hagyhatja így el örökét!

A fecske visszatér szerény lakáához,
 A gólya régi fészkéhez siet . . .
 Csak ember, aki hűtelen honához,
 Vadász hazáján kívül élveket.

* Játzmű = játékszer.

LEVÉL VACHOTT SÁNDORHOZ.

Pest, júliusban 1846.

Te vígan éled s egyszerűn, barátom,
Künn a vidéken élted perceit ;
Boldog, mivel nem érzed a világnak
S az embereknek cselszövényeit.

Mindenkor édes andalgás borít el,
Majd a vidáman csörgő csermelyek,
Majd berkeidnek enyhádó homálya
Lelkedben édes kéjt ébresztenek.

S eltelve dőlsz a Músa bájölébe,
Zengesz szerelmet és zengesz hazát, . . .
Egyszerre kedves nőd virágokat hoz,
S megkoszorúzza szíve dalnokát.

Igy múlnak évid, míg a holt falak közt
Én mint tövéről vágott ág vagyok,
S a büszke város pompás csarnokában
És cifra bábjain jéggé fagyok.

Boldog, kit a lant koszorús leányi
A szent költészet szárnyán hordanak,
Kinek lantjára s ihlett homlokára
Rózsák- s babérból fűzért fontanak.

Nem bántják annak szíve nyugodalmát
A nagy világnak színjátékai,
S ha ragyogás és fény dagasztja keblét,
Az *érdem* bérét kéri vágyai.

És míg a hivság lelketlen csoportja
Mulékony földi élvezekért siet :
Ó a dicső természet égi keblén
Nemesb valóval tölt lelket, szívet.

S a kis pataknak csörgő szökdelése,
 A víg madárka zenge hangjai
 Lesznek szerelme — s mint ezek vidámak,
 Élet- s erőben dúsak dalai.

Ah, éltem én is, éltem én, barátom,
 Arkádiának báj virányain,
 Csüggtem barátság- s forró szerelemnek,
 Csendes közészer boldog karjain.

Most mint az angyal, kit Isten haragja
 A fényes égből el-kiszáműzött,
 Állok kopár falak közé szorítva,
 Járok szű nélkül szűtlen nép között.

Az ifjú álma, férfi küszködési
 Partot nem érnek itten, érzem ;
 Mit érnek álmim, mit legszebb reményim,
 Ha küzdelemben kell elvérzenem?

Mit ér a lant, hideg, kopár falak közt,
 Ha zengeménye tompán visszahull ;
 Mit ér, ha volna koszorúm? sirok közt
 A koszorú is bágyadtan virúl.

Adj csörgő csermelyt, friss szellőt, barátom!
 Zengő hegyek közt árnyas berkeket,
 Hol én a pap s oltárom a természet,
 Hol rám a kék ég s a zöld rét nevet.

Elmondom én is még ott a dal árját,
 S a dal zsolozsma lészen ajkimon ;
 Nap és a hold lesz csendes hallgatója,
 S szellők viendik völgyön, ormokon!

Mit bánom én, mit, hogyha hallgatóim
 Köz lesznek-e, nem lesznek emberek?
 Ott lesz az erdő, ott a bérc echója,
 Akik dalomra tetszést intenek.

Ott lesz te s szép nőd, ott lesz kis családom,
 Anyjával a lány s két pajkos fiú . . .
 Hol kell, barátom, mondd meg, és mi áron,
 Költőnek ennél kedvesb koszorú?

ŐSZI DAL.

1846.

Elküldtem őt, hozzon virágot,
 Mert nemcsak a tavasz,
 De hoz virágot még az ősz is —
 S elment a kis ravasz.

Elment, de ekkor gondolám meg,
 Mi gyermek-kábaság!
 Már rég a szőlőt is leszedtük,
 Hol nőne most virág?

És im betoppan a virággal,
 Egy zöld csomó kezén ;
 Mint édes ajkán, friss eperke
 Piroslik levelén.

Oh ősz! ha ily bűvös varázssal
 Bir szent lehelleded,
 S az ég szabadján a gyümölcsöt
Másodszor érleled ;

Oh, bájos ősz csodás fuvalma!
 Hozzád száll hő imám :
 Te járj át érlelő szeleddel
 E senyveteg hazán!

Hogy ami fattyusarjadékot
 Hajtott a kikelet ;
 Mit érlelés helyett, tüzével
 A nyár kiégetett,

Te hozd újabb virágzásra!
 Nem kérek én csodát ;
 Az ő helyett egy é betücske,
 Megmentné a hazát!

A PÁSZTORTŰZ.

Sötét az éj, amerre eltekintek,
 Alig két lépésig terjed szemem ;
 Gyermekkoromtól ismerőm e tájék,
 Hová visz útam? meg nem mérhetem!

Aludni ment-e valamennyi csillag,
 Vagy megvakult köröttem a világ?
 Ott mégis ah, egy csillagocska látszik,
 Vagy földi tűz? mi a látkörre hág? . . .

Egy csepp a tenger véghetetlenében!
 Parányi mint a Jánosbogara ;
 Miként ha sírdomb volna a kerek föld,
 S ez egy lámpácska égne rajt maga.

Ne félj, a fénypont nem lidérc az éjben ;
 Sem égi csillag, el nem érhető.
 Pásztortűz az, csak közelebbről érd el,
 Elég világos és melengető.

Igy gyújt világot a költő az éjben,
 A tűz sugári messze látszanak ;
 Kisértetes lidércnek tartja egyik,
 Másnak hideg fény, tünde légalak.

Oh lépj közel, eloszlik a lidérc rém,
 A légi csillag máglyául lobog ;
 Meleg tüzénél csendesen cserélnek
 Dalt és regéket csendes pásztorok.

S ha megpihenvén meghallgattad őket,
 Megáldod a tűz enyhe melegét ;
 S talán egy és más dalban vagy regében
 Szivednek enyhét, vagy kéjét leléd!

KÉT ÁRVA.

Sírján a jó anyának
 Két árva sirdogált,
 Kesergő bánatának
 Írt, enyhét nem talált.

«A föld ölébe vitted
 Szerelmed, jó anyánk!
 Kinek lesz most helyetted,
 Kinek lesz gondja ránk?»

S a sírt szelíd virággal
 Körülültetgeték,
 Könyűjök harmatával
 Naponként öntözték.

De a legszebb virágot
 Mindenkor elvivék,
 Egy sziklakőbe vágott
 Szent szűznek szentelék.

«Oh szent szűz, esdve kérünk,
 Tekints kegyel reánk ;
 Te légy hitünk, reményünk,
 Anyánk helyett anyánk!»

Szólottak, s a virággal
 Behinték zsámolyát,
 Szólván, letérdelének,
 S mondták a hő imát.

Ki vitt a szűz anyának
 Drágább ajándokot?
 Ki ajkai mondának
 Buzgóbb imádatot?

A sírvirág kelyhében
 Két árva könnyje ég —
 Ha ily szivek kértét nem,
 Mit hallgat meg az ég?

BALATONI KAGYLÓKBÓL.

A BALATON.

I.

Megteremté isten
 A kerek világot,
 Közepébe tette
 Szép Magyarországot.

Bércekkel, folyókkal
 Feldiszesítette,
 A malaszt tömlőjét
 Kiönté felette.

S ami szép s dicső volt
 A kerek világon,
 Kis tükörben együtt
 Lőn Magyarországon.

És amint lenézett
 Csodaszép művére,
 Kéje érzetében
 Köny tolúlt szemére.

A könnyű lecseppent
 A legszebb vidéken;
 A föld meg nem itta,
 Megtartotta épen.

Tükre lőn az égnek,
S szép Magyarországnak . . .
Nevezik e könyvet
Balaton tavának.

II.

Úszik hajóm feletted,
Vitorlám fenn lobog,
Keblem feszül örömtől,
Szívem ver és dobog,
Egy új világban állok
Magas hullámidon,
Hazámnak tókirálya,
Tündéri Balaton!

Mint gondolat repülök
Vized hullámain,
Veszprém, Somogy, Zalának,
Merengek partjain;
Köszöntnek és köszöntöm
E szép hegyek sorát,
A várromokkal ékes
Csobáncot, Tátikát.

S előttem áll hazámnak
Regényes hajdana,
Mint vérlepel borul rá
A napnak alkonya;
Felém csendül a széllel
A költő éneke,
A régi szép időkől
Egy régi, szép rege!

Ússzál szívem hajója!
Ringassatok habok!
A Balatonnak tükrén
Két ég között vagyok:

Majd fölfelé a kék ég
 Felé kívánkozom ;
 Majd mélyen zöld öledbe,
 Hullámozó Balaton!

III.

Messze körben csendes a táj,
 Fenn a kék ég mosolyog :
 Mégis zajlik, habzik e víz,
 «A Balaton háborog!»

Mily varázsnak bűv-hatalma
 Ostorozza e vizet?
 A nép ezt így magyarázza :
 «A szélvész belé veszett!»

Ekkép zajlik kebelemnek
 Néma rejtekén a szív!
 Míg kívül az ész, nyugalmat
 És derűt arcomra vív.

Csak midőn nehéz tusáját
 Nem bírván meg a kebel,
 Pilláimmal egy hivatlan
 Könyöcseppet *zúzok* el:

Riadok fel álmaimból,
 S hogy mi volt ez? kérdezem . . .
 «Reményimhez új halott szállt!»
 Ettől mozdúlt meg szívem.

IV.

Ottan álltam Badacsonnak
 Lejtőjén a szent helyen,
 Hol a regék dalnokának
 Áll hajléka a hegyen.

Ittam a forrás vizéből,
Mely csörögve serked itt;
Hippokrene bú-vizének
Véltem inni cseppjeit .

A diófa, mely alatt ült,
S melytől zengett szép dala,
Terebélyes sátorával
Szent húsébe csal vala.

S széttekinték a vidéken
Kéjgyönyörtől ittason,
Lenn, előttem játszva zúgott
A tündéri Balaton.

S im, kibukkan sima tükrén
Háromszínű lobogó,
Mint egy óriási hattyú
Tör felém a gőzhajó.

Mintha a költőnek lelkét
Látnám jőni a vizen . . .
Kél a szellő s ajkaimról
Hozzá üdvözlést viszen.

Ő tovább száll, végig ússza
Balatonnak árjait,
Megmosolygja partja hosszant
Hegyeit, várromjait.

Melyeket, mig élt közöttünk,
Megdicsőített szép dala —
Én pedig szívembe irom,
Amiket láttam vala.

V.

Két tündér szózata csábit
 A hold s a kies Balaton ;
 A hold egy ezüsthaju hárfás,
 A másik egy szép hajadon.

Csolnakra, lapátra, barátim!
 Az est oly tiszta, oly hűs,
 Hab habbal ölelkezik, a szél
 Pajkos játékokat űz.

Dalt mondjatok a Balatonnak,
 Dalt kedvel az éjjeli hold,
 Dalnok vala ő is a hárfás,
 Mig ifju s szerelmes volt.

Mit suttog e játszi szellő?
 Mért olyan csendes az ár?
 Szerelmet vall Balatonnak
 Méz ajkival a csapodár.

Légy üdvöz, ezüsthaju hárfás!
 S te pajkos, hűs fuvalom!
 Szépen köszönjük a táncot,
 Te kékszemű szép hajadon!

VI.

Gyógyúlni jöttem én ide,
 A Balaton tavára!
 Talán megenyhít gyógyvize,
 Felüdít szép határa.

Beteg vagyok, testemnek ír,
 Balzsam kell a kebelnek ;
 Itt már a lég is, a vidék
 Enyhületet lehelnek.

Adj gyógyvizedből egy italt,
Fürednek szép tündére!
S te ál barát, ejts egy kigyó-
Könyüt habzó vizére.

Adj hozzá csókot, kedvesem ;
— Mind hárman megcsalátok —
Ha ettől meg nem gyógyulok,
Sirom megáshatjátok!

TIHANY.

VII.

Tihanynak bérctetőjén, a Balaton felett,
Sötéten és magán áll egy régi épület ;
Csendes kolostorával az Úrnak temploma,
Falán, majd ezredévnék van vésve szent nyoma.

Alatta mély üregben nyolcszázados sír áll,
Hol álmait alussza András magyar király ;
A sír felett a templom két tornya, a kereszt,
Mint két imádkozó kéz a mennyekhez fölesd.

S ha mélyen, ünnepéllyel a néma alkonyon
Megcsendül a harangszó e tisztos ormokon.
Mint nyögdelő sohajtás repül a légen át,
Középen áthasítja a Balaton tavát.

S lecsendesül percekre a háborgó elem,
Mint sírok birodalma a csend oly nesztelen,
Oly bűvös, oly csodás lesz egyszerre a harang,
Mikéntha fenekéről csendülne fel a hang...

Visszhang-e ez felülről? vagy lenn a víz alatt
A túlvilágból hallni e csoda hangokat?
Ne kérdd! istent dicsérik a földek és vizek!...
Belé vegyül e csepp is, mely szememen rezeg.

REGE A TIHANYI VISSZHANGRÓL.

VIII.

A régi szép időkben
 Egy szép királyleány.
 Aranyszőrű kecskéket
 Őrzött Tihany fokán.

Sok kinccsel ért föl a nyáj,
 Mely a hegyen legel;
 Még többel a leányka,
 Szépsége ékivel.

Szemének, éjhajának,
 Arcának párja nincs;
 Csak rózsabimbó-ajkán
 Van néma, bús bilincs.

«Adj, szép leány, nyájadból
 Egy csésze friss tejet,
 Beteg fiam számára,
 S megoldom nyelvedet.»

Szólt Balaton tündére,
 Az ősz hullámkirály;
 Ajkáról térdig érvén
 A hófehér szakáll.

Adott tejet fiának
 A szép királyleány,
 S a szót a viz királya
 Megoldta ajakán.

S csengőbb lőn szép ezüstnél,
 A méznél édesebb
 A szép leány beszéde;
 Meggyógyult a beteg.

De büszkeség kapá meg
A lánykát s vad negéd,
Hallván, mi szép, mi bájos
Most ajkán a beszéd.

Mint pénzfukar kincsével,
Bánt nyelve bájjal;
Nem zenge, csak magának
E csattogányi dal.

Isten dicsőségére
Meg nem nyitotta azt,
Szegénynek panaszára
Nem zenge lágy vigaszt.

Testvérnek és barátnak
Írígyen zárta be,
Az esdő szerelemnek
Nem nyílt meg kőszive.

S amily hamar megnyerte
Sok ifjunak szívét,
A rózsaláncot gőge
Oly rögtön tépte szét.

Csak egyet vitt sírjába
A mélyebb érzet;
Fiát a tókirálynak,
Ki érte elepedt.

Az aranyszőrü nyájnak
Tejéből itt szegény
Büvös, varázs szerelmet,
Mely méreg lett szíven . . .

A tónak ősz királya
Haragra gyult ezért,
A bérctől a leányra.
S a nyájra átkot kért.

A bérc tüzet bocsátott,
 Sziklája mind kigyúlt,
 Három nap, három éj, mint
 Itéletnapja dült.

A nyáj a Balatonba
 Rohant, de benn veszett —
 A tó maig kihányja
 A *kecskekörmöket*.

A lányt pedig örökre
 Bűbáj kötötte meg,
 Foglyául tartja máig
 Ki tudja mely üreg?

Szemmel nem látja senki,
 Kézzelem fogható —
 De, bár ki megszólítja,
Visszhangja hallható.

Mert büntetésül mondta
 A tündér átka ki :
 Hogy *nyelvével* lakoljon,
 Mellyel vétett neki.

S ki csengő szép szavával
 Kevélyen visszaélt,
 Istennel és emberrel
 Negédből nem beszélt :

Most — bár ki szóljon hozzá,
 Bár gazdag és szegény :
 Felelni köteles rá
 E bércek tetején.

IX.

Tihany szikláin álltam
Szép nyári hajnalon ;
Ketten valánk csak ébren,
Én és a Balaton.

Kelet felől az égnek
Szép arca felpirúlt,
S a nap első sugára
A Balatonba hullt.

A szép sugár aranyja
Oly szép, oly gyönyörű,
A tónak kék szemében
Ég mint örömkönyű.

A második sugár a
Klastrom tornyán rezeg,
A hajnali harangszót,
S ez őt üdvözli meg.

A kis harang fölkelte
Távol, közel a tért ;
S mely ott honol határán,
A szózatot tündért.

S még egyszer oly regényes,
Oly bűvös lesz a hang,
Miként ha túlvilágról
Csendülne a harang.

A nap sugára felszállt,
A hang elhallgatott ;
S midőn magamhoz tértem,
Csak szívem dobogott.

A KIRÁLYLEÁNY ÉS APRÓDJA.

Volt egy öreg királynak
Szép leánya hajdanán ;
Ketten szerették egymást,
Egy ifju s a leány.

Szép arca mint a liljom
Oly halvány, oly fehér ;
Szívén piroslik a rózsza,
Az ontott ifju vér.

Az ősz király kegyelte
Szerette gyermekét,
De gyűlölé az ifjút,
S átszúrta hő szívét.

A lányka mellé térdel,
Megmossa könnyivel,
Megtörli szép hajának
Aranyló fűrtivel.

«Atyám, atyám, hová lett
Apródom, a lovag?
Nem jó szolgálatomra,
Érette szívem agg!»

Ketté hasítja keblén
Hónál havabb mezét,
S gyengéden bepólyázza
Az ifjunak sebét.

„A Vértés erdejében
Egy rózsaszál terem,
Elküldtem az erdőre,
Hadd hozza el nekem.”

Éles, acél kardjával
Sírt ás szegény neki,
S két hattyu, szép karával
Beléje fekteti.

A Vértés erdejébe
Elment a szép leány ;
Ott lelte az apródot
A zöldfü bársonyán.

Sírája egy virágot,
Egy árva rózsát tűz :
Ő maga volt e rózsza,
A bús királyi szüz.

VÁSÁRFIA.

Három leányka kéré
Apját, egy jó apát :
«Hozz, jó apánk, ha elmégysz,
Nekünk vásárfiát.»
„Ha jók lesztek s szelídek!”
«Szelídek s jók igen,
S munkásak is fölül rá.»
Fogadták összesen.

Az egyik kére ékszer,
 Aranyból fényeset ;
 A másik öltözéket,
 Mint illik ékeset ;
 Könyvet kívánt magának
 A harmadik leány,
 Mellyel szívét mivelje
 Játék s dolog után .

Elment, s miként ígérte,
 Hozá ajándokát ;
 De útban útonálló
 Kifoszták az apát ;
 Az öltözék, az ékszer
 Rabló kezébe mén, —
 A könyvek ott maradtak
 A láda fenekén.

Három leányka otthon
 Jó és szelid vala,
 Mint fogadásuk tartá,
 A munka is folya ;
 De öltözéket, ékszer
 Elszedvén a zshivány,
 Vásárfiát csak egy kap,
 A harmadik leány.

«Ha csillogó külsőség
 Volt lelki vágyatok,
 A szenvedt veszteségen
 Meg kell nyugodnotok —
 Szólt apjok — mert veszendő
 Mindig a földi kincs ;
 A szellem az, s mit ez bír,
 Minek rablója nincs.»

A két csalatkozott lány
 Lassan megnyugovék,
 Ámbár a veszteséget
 Sokáig érezék ;

A harmadik gyönyörrel
Olvasta könyveit :
Velük mulat, belőlük
Kéjt s oktatást merít.

De mint patak folyása
Az ember élete ;
Bármely simának látszik
A viz fölülete,
Minden csepp, minden hullám
Percenként más alak,
Amint a habjátékban
Együvé omlanak.

Házát a kis családnak
Tűzvész emészti fel,
S a kis leány adózik
Mindannyi könyvivel ;
A kettő káröröm közt
Igy ejti most szavát :
«Lám, lám a drágalátos
Könyv is vesző tehát!»

„A könyvek elveszének,
S elveszhetők, igen!
— Mond a leányka nyugton —
De szellemkincse nem!
Mi könyveimben állott,
Lelkem s szívemben áll :
Onnét ki nem ragadja
Kincsem, csak a halál!

VACHOTT SÁNDORNÉNAK.

Mondják : a házasság hamis szer,
Kivált költőnek rossz dolog ;
S csattogánydal, rózsafelleg
Nők oldalán elpárolog.

Költőd felett, ne félj, ne féljen,
El nem borúl a májuség ;
Mert, mely örök derűt mosolyg rá,
Magad vagy a költőiség.

KOMOLY SZÓ A VIHAR ELŐTT.

Március 9-én, 1848.

Utósó farsang éje van,
A mámor és toborzás éjjele ;
A magyar embert, mint embert, s magyart
Oly sok keserv és bánat sujtja le :
Hogy nem vehetjük néki rossz neven,
Ha kedvmámorban fúl ez éjjelen.

Ki fogja kárhoztatni a szegényt,
Ki nappá teszi rövid éjjelét,
Hogy reggel arca vér verejtekével
Ehesse könnyel sózott kenyerét?
Ha borra költi pénzét e napon
S vigságot vásárol a mámoron?

Ki vádolandja mezején a népet,
Mely nem magának vet s másnak arat,
Ha egyszer egy évben, ez éjjelen
Kezébe kapja a tölt poharat
S cigánya *bús* nótáján felvidul?
Holott borába most is könyje hull . . .

Utósó farsang éje van,
 A mámor és toborzás éjjele ;
 Csak egy viraszt, csak egy virasszon ébren,
 A *honfiúnak* edzett kebele . . .
 Az ő szivén legterhesb súly nagyon,
 Melyért remeg — a szív imádta hon!

Az ő szeméből a szegény könnyúi
 Mint hű tükörből visszarezgenek ;
 Az ő szivén a nép fájdalma ég,
 Mely azt aggálllyal, búval tölti meg ;
 De nem magáért, nem egy életért,
 Agg ő s remeg az összes nemzetért.

Kockán az alkotmány, a szent szabadság!
 Vagy elveszítjük bűnös-hanyagon,
 Vagy visszanyerjük fényes győzelemmel,
 Nem állhatunk s nem állunk fél uton ;
 Gördül s megindul immár a kerék . . .
 Hol áll meg? Isten tudja és az ég!

Utósó farsang éje van,
 A mámor és toborzás éjjele ;
 Jobb vigadozni, mint renyhén aludni,
 Ébren van még a nemzet jobb fele!
 S ha lelke van még s szíve a magyarnak,
 Elébe áll mint férfi a viharak!

Pozsony felől uj zászló lengedez,
 Hir és dicsőség szele lengeti ;
 Az ige rajt tisztán olvasható,
 Mit tennetek kell, fennén hirdeti :
Függetlenség, önnállás e hazának !
S közös szabadság minden hű fiának !

Tudjátok-e mint testesíti meg
 Egy nép az igét, melyre rámutat?
 Ha *millió* szív *egy*et üt reá . . .
 S ez egy ütésnek neve : *akarat !*
 Ki az közöttünk, aki nem akar? . . .
 Korcs szolgál, de nem honfi, nem magyar!

SZABADSÁGI DAL.

Légý üdvözölve, szent szabadság,
 Te szép menyasszonyunk!
 Érted dobog szivünk verése ;
 Érted, ha kell, vérünket adjuk,
 Vérünket s meghalunk!

Igázva voltál s eltapodva,
 Széttéptük láncaidat,
 Repülj magasra, hófehéren,
 Csattogtasd győzelem-zászlóként,
 Csattogtasd szárnyaidat!

Soká feküdtél koporsóban,
 Repdess most szabadon ;
 Mi betemetjük addig a sirt,
 Hogy fel ne ássa soha többé
 Soh' semmi hatalom!

S ha tiszta lesz szennyétől a föld,
 S oltárunk állni fog :
 Oh szállj közénk s maradj közöttünk,
 Maradj jegyese hő szivünknek,
 Mely éretted dobog.

Im összetépett láncaidra
 Istennél esküszünk :
 Mikép magunkhoz, hozzád hívek,
 Hozzád szerelmünk, szent szabadság,
 Örökre hűk leszünk!.

Mindnyájan egyért s minden egyes
 Mindnyájunkért kiáll ;
 Nincs párt közöttünk, nincs hasonlás,
 Nincs mától fogva magyar átok :
 Temetve a vizály!

Mint Árpád és Hunyad csatáztak,
 Vivunk oltárodért ;
 Mint Zrínyi és Losonczy haltak,
 Ontunk, ha kell, vért szíveinkből
 Meleg, szent honfivért!

Légy üdvözölve, szent szabadság!
 Isten tekints reánk!
 Áldd meg, miért hozzád e nép esd,
 Áldásoddal nagy és dicső lesz,
 Szabad magyar hazánk!

PETŐFI SÁNDOR EMLÉKKÖNYVÉBE.

Pesten, mart. 15-kén 1848.

S szent, e nagy napon, melyen végtére
 Megtestesült a kimondott ige :
 S nép, függetlenség, alkotmány s szabadság
 Magyar hazánkban többé nem rege ;
 Melyen, kezében széttépett bilincessel,
 Győzelmi zászlóval másik kezén,
 Áll köztünk a kivítt sajtó-szabadság ;
 Melyen egy jobblét dicső reggelén
 A leigázott óriás, a nép,
 Üdv néki! a kigyó fejére lép —
 Dobogjon össze szívem hő sziveddel,
 Mint egybeolvad lantom énekeddel.

UNIO.

Kimondatott, kimondatott végtére,
 A rég epedt, a hön várt égi szó ;
 Eggyé lőn a magyar hazával Erdély,
 Kimondatott a szent szó : *unió!*
 Oh ne szakadj meg szív e pillanatban,
 Midőn magyar s magyar közt kapcsolat van!

Mióta a világteremtő «légyen»-t
 Kimondta isten s lett e szép világ,
 Nem monda senki e földön nagyobb szót,
 Mint ők, kik e szent szót elharsogák ;
 Megszületett e föld a «légyen» szóra,
 Testvérré forrt, eggyé az «unióra».

Magunk valánk a nagy kerek világon
 Két árva, idegenek közepett ;
 Erdély, miként a pásztortűz az éjben,
 Mi a világtengerben kis sziget ;
 Láttuk szünetlen egymást és epedtünk,
 De karjainkkal egymást el nem értük!

Ölelve tartjuk végre mostan egymást,
 Ajk ajkon csügg, szíven dobog szívünk ;
 Nem pusztá vágy többé, nem kétes álom,
 Hogy újra egymásé s eggyé leszünk.
 Kitelt a türés s távollét határa,
 Egyek vagyunk, egy test s vér valahára!

Mint esküvője szent pillanatában
 Áll szép arájával a vőlegény,
 Állunk egymással boldog ölelésben
 Két honnak eggyé lett oltárkövén ;
 Mint két kebelnek egy szív dobbanása,
 Magyarhon s Erdély egybeolvadása.

Dobogj, dobogj szív, hangos dobogásod
 A szeretetnek legszentebb dala ;
 Lobogj, lobogj testvériségnek lángja,
 Sugárod a szabadság hajnala!
 Isten van e lángoknak szikrájában,
 Mint volt Horéb hegyén a csipkelángban.

Te vagy e lángban, te vagy e jelekben,
 Oh magyaroknak védő Istene!
 Ki ezredéven át megvédted e hont
 A vésznek és ármánynak ellene!

Megismerünk, mert kebelünkben érzünk,
Mert benned volt, van és leszen reményünk!

Légy üdvözölve ujjászületésünk
Előpostája, rég várt égi szó!
Magyarország s Erdély egyesülése,
Légy üdvözölt, váltságunk, Unio!
Lefolyt az átok, egy lett Árpád népe...
Hol az erő, mely újra ketté tépje?

INDULÓ.

Fegyverre a hazáért, A nép szabadságáért, S ha kell, hű honfivért!	Ügyünk magas szentsége A nemzet egyessége S jogban testvériség!
Készen vagyunk csatára, Hazánkért hős halálra	Nem, nem lehet, hogy isten Ne áldja meg, mi itten lenn
Mind együtt és egyért!	Oly szent lángokban ég!

Esküdtünk hűségére, Zászlónk három színére, Magyar bennünk a szív!	Dobogj szív a kebelben, Lobogj zászló a szélben, Jelszónk: hazánk java!
Készen lel indulóra Bennünket minden óra,	Dalunk: győzelmi énke Árpád szabad népének!
Mely honvédésre hiv.	Szavunk a nép szava!

Szép élni a hazáért, Szebb adni éltet és vért	Egyszóban szentháromság:
A vész napján neki;	Egyenlőség, szabadság,
A harc borostyánága	S testvériség a cél.
A föld legszebb virága,	Előre hát, előre!
Ha szent úgy kelti ki!	E szent háromság öre
	A nép, az isten él!

ÜTÖTT AZ ÓRA.

Ütött az óra ; Kárpátok tetőit,
A gazdag alföld áldott téreit,
Szomjazzák Kúnság és Bánát kalászeit,
Ménés s Tokajnak szőlőhegyeit ;
Szomjazzák a *magyarnak* szép honát,
Egy ezredéve ősi birtokát.

Téged kívánnak Árpád szent hazája,
E drága földet négy folyók között,
Melyet vérökkel szerettek apáink,
A hív utód vérével öntözött ;
Melyben apáink sirja hamvadoz,
Hol gyermekink bölcsője ringadoz.

Téged kívánnak gazdag aranyoddal,
Szép hölgyeiddel dús, magyar hazánk!
Vad szenvedéllyel köszörülik a tört,
Uszítják egymást ellenink reánk ;
Sem kevesebb, sem több, amit akarnak :
Mint vég- és irtóharcot a magyarnak.

Fel, fel magyar nép, ősi szép hazádért,
Fel hölgyedért, fel gyermekeidért!
Kelhetsz-e szebbért, víhatsz-e nagyobbért,
Mint mikor értök ontasz hősi vért?
Fel, fel magyar nép, boszuló csatára!
Hazád, szabadságod lesz harcod ára!

Kockán hazád, kockán a szent szabadság!
Vészben oltárod s házi tűzhelyed!
Van-e mid, amit föl ne áldozz értök?
Hazádé, vagy a *vészé* mindened?
Le ujjaidról mátkagyűrűdet,
Az ország abból harci pénzt veret!

Le köntösödről az aranyt, a gyöngyöt,
 Ötvös helyett csiszárok kellenek ;
 Ezüst, arany helyett kemény acélból
 És vasból kardot, fegyvert verjenek,
 Miért aranyláncon zsebedben óra?
 Veszélyben szív az óra mutatója!

Gazdag, szegény, öregje, ifja indul,
 A férfi fegyvert ölt, életovót,
 A nő menyasszony-kötéséből varrja
 S kitűzi a buzdító lobogót ;
 Ágyúvá lesz a torony harangja
 Előbb, mint a hon temetését kongja.

És mindnyájunkért és mindnyájan egyért!
 A jelszó áll: vagy élet, vagy halál!
 Halál az árulásnak s szolgaságnak!
 Neked, szabadság, szent oltárod áll!
 Köröttes élet és halálra készen
 Az áldozó Árpádnak népe lesz!

Ti akarátok, hogy csatára keljen,
 Ti, hogy véres legyen az áldozat!
 Reszkessetek, mert harca szörnyű lesz,
 Az igaz ügy szent diadalt arat!
 És mint a phönix hamvadó porából,
 Kelend ki a magyarnak népe a csatából.

HAZÁM HÖLGYEIHEZ.

Kondúl a vész harangja,
 A harci kürt riad ;
 Férjed csatára száguld,
 Kardot fen a fiad!
 Csókold arcukra búcsud
 Magyar hölgy, honleány!
 Kárpáttól Adriáig
 Veszély van a hazán.

Kettő forog kockán, a
 Szabadság és haza —
 Ki fogja ótalmazni,
 Ha nem saját fia?
 Te kösd fel oldalára
 A kardot, honleány!
 Kárpáttól Ádriáig
 Veszély van a hazán!

Te add vitéz kezébe
 A lengő lobogót,
 Saját gyengéd kezeddél
 Varrván belé a szót,
 Mely hősi tette gyűjtsa
 Mindenkor a csatán;
 Kárpáttól Ádriáig
 Veszély van a hazán!

Mi az? saját ruhádból
 Szab lobogót kezedsz?
 Édes szemed könnyével
 Meg és fölszenteled?
 Ki az, ki nem rohan, zúg
 Ily szent zászló után?
 Elő, elő! kiáltod,
 Veszély van a hazán!

De te tovább s tovább mégysz,
 Letéped gyöngyödet,
 A láncot szép nyakadról,
 Kezedről gyűrűdet!
 S kardot cserélsz be érte
 Segíteni a hazán!
 Kárpáttól Ádriáig
 Veszély van a hazán!

Légy üdvöz az új pályán,
 Hagyd fennen zengenünk :
 Rómának, Karthagónak
 Hölgyei vannak velünk.
 Köss koszorút előre
 Babérból honleány!
 Mert nagy, dicső lesz e hon
 Ily áldozat után.

Leróva lesz a nagy bűn,
 A súlyos régi vád :
 Hogy hölgye nem szerette
 A szép magyar hazát!
 Odadta íme kincsét
 A magyar honleány —
 Férjét, fiát, szerelmét,
 Midőn vész volt honán.

Fel, fel magyar csatára!
 Lobog az áldozat!
 A véres fellegekből
 Dicsőbb, szebb nap fakad.
 S a dicsnek szent sugárát,
 Mely leng majd a hazán,
 Testvérileg megosztja
 A honfi s honleány.

HONVÉD HALÁLA.

Ott volt véres csatában,
 Küzdött mint senki még,
 Kilenc nehéz sebétől
 Végtére elesék . . .

A sírásók csodálva
 Bámulják tetemét,
 Megvizsgálják egyenkint
 Kilenc nehéz sebét.

«Ez él!» kiált az egyik,
Mert fölneéz a vitéz —
S azonnal ápolyára
Hajlik mindannyi kéz.

«Légy megnyugodva — mondják —
Derék vitéz valál;
Illő, hogy martalékúl
Ne kapjon a halál.

Pajtásid elhullának,
Csatátok elveszett;
De te karunk közt vissza
Kapod az életet.»

«Mit! szól az éledő hős,
S megint megdermedett —
Pajtásim elhullának?
Csatánk is elveszett?

Úgy mért nekem az élet,
Ha ők elestenek . . .
Ha nem hazám a győztes,
Úgy csak temessetek!»

S kilenc nehéz sebéről
Letépi kötegét —
A sirások könnyezve
Ássák el tetemét.

EGY ÁLOM.

Meghalva voltam, úgy rémlék előttem, —
Ejfélsötétté vált a szép világ;
A zöld mezőt, a patakot köröttem
Forró, tüzes szelek kiszáriták;
Egy tűzokádó hamvatag lávája
Halotti szemfödélül hullt reája.

Némán, sötéten egy gyászos koporsót
 Vitt négy ember a temető felé,
 Örülten járt a fergeteg toborzót,
 A síri dalt hárfája nyögdelé —
 Ilyen lehet a végítélet napja,
 Mely a világot hajdan eltapodja.

A gyász koporsóban holtat vivének,
 A szemfödél *engem* takart vala,
 Fülembe síri hangok csendülének,
 Szemembe tűnt az enyészet angyala :
 Sötét szárnyának rém legyintésére
 Jéggé fagyott szívemnek minden ére.

Dohos penészszag, rothadás, enyészet,
 Fagy és éj vett körül jéghidegen ;
 Erőt nem érzék, lelkem semmivé lett,
 Enyészni érzém minden idegem.
 Egy percenet még — rémes, szörnyű képek!
 S a feloszlásnak küszöbére lépek. — — —

Igy értük el a temető kapuját,
 Magától nyílt meg rémes ajtaja,
 Messzéről a sír már tátotta száját,
 Mely végnyugalmamul készül vala. —
 De hol vagyunk? Egy bájvirányban állok,
 Hol mindenütt kéjt s örömet találok. —

Egy szép virágkert tárul föl előttem,
 Mosolygó rétek, illatos mezők ;
 Holtak helyett élők járnak köröttem,
 Itt hú barátok, ott jó ismerők ;
 Üdvözlő serge hölgyek- s férfiaknak,
 Kik engem nyájas-szívesen fogadnak.

És én közöttük járok ép tagokkal,
 Életörömben szívem feldobog ;
 Fülem mindütt rokon magyar hangot hall,
 Érzem, hogy élek, hogy otthon vagyok,

Megint itt élek hát a drága honban?
Vagy föltámadtam-e ; mig meg se haltam?

Igen, még élek,! élünk mind a ketten,
Én, s az imádott szép magyar haza!
Nehéz kísértet torlott meg felettünk,
De isten volt, ki megoltalmazta — —
Oh volna jókép e nehézkes álom!
És teljesülne, mint rajtam, hazámon! —

Igen, igen! én el vagyok veszendő,
És elveszendünk százan, ezeren ;
De néked élni kell, imádott, szent hon!
És élni fogsz én magyar nemzetem!
Miként a phönix ezredévet éltél
S hamvából a phönixnek új élet kél!

SZERESD MAGYAR HAZÁDAT.

Szeresd magyar hazádat,
E szép magyar hazát!
Mely gyermekidnek éltet,
Neked végnyugtót ad,
Mely ezredéven által
Táplálta ősidet,
S mely ezredév után is
Csak tőled kér nevet!

Éjszak fiát mi vonja
Rögéhez más felett?
A szülőföld vonzalma,
A hazaszeretet.
S téged ne vonzna földed,
Az éden kicsiben?
Hol Isten áldást hintett
El völgyön és hegyen.

Tekints körül! hegy és völgy
 Mily gazdagon virít!
 Melyet mint hajdan édent,
 Négy nagy folyam hasít!
 Rónád arany kalásza
 Tíz magvat szaporít.
 Ki számolná meg erdőd
 Fa-milliárdjait.

Hegyeid nemes borágát
 Isméri a világ.
 Hol van bor, mely Tokajnak
 S Ménes nyomába hág?
 Ily dús e föld, ily áldott,
 Egy minta gazdaság,
 Melynél szebbet, sem jobbat
 Nem látott a világ.

De hogy legyen, mivé lett
 Kezek szorgalma kell,
 S minékül nincs ipar s üdv —
 Meleg magyar kebel,
 Mely honja érdekéért
 Lángolni tud s akar.
 S ki az, ki igyen érez?
 Ha nem te, hős magyar.

Te, aki hős karoddal
 Meg tudtad szerzeni,
 Utóbb ezer csaták közt
 Mindig megvédeni.
 Te nem tudnád *mivelni*
 Megáldott földedet?
 Egy ezred éven által
 Megszentelt kincsedet.

Szeresd magyar hazádat!
 A szép magyar hazát!

Mely gyermekidnek éltet,
 Neked végnyugtót ad.
 Mely ezredéven által
 Táplálta ősidet,
 S mely ezredév után is
 Csak tőled kér nevet!

BOSNYÁK ZSÓFIA.

1842.

I.

A Vág kies völgyében, Trencsén s Thuróc között,
 Kápolna állott egykor nagy sziklacsúcs fölött;
 Alatta vad-merészen szirtekről szirtre hág,
 S pajkos, szilaj kedvében tajtékot túr a Vág.
 Istent kísérte minden, kit erre vitte uta,
 (A nép azért emelte a kápolnát oda),
 Akár a bérces útnak félelmes szorosát,
 Akár a vad folyónak medrét hatolta át.

A szikla-kápolnácska, a meredek falon,
 Mindenkinek kalauzúl volt a nehéz uton;
 S aki veszélyben forgott, ki abból jó vala,
 Egykép a Szűz Anyának képéhez járula,
 Mely benn, fiával karján, gyertyák s virág között
 Miket hit és áhítat bokrétává kötött,
 A kis de szent oltárról, mint élő szent malaszt,
 Oly égien mosolygott mindenkinek vigaszt.

A képet egy kegyes hölgy tűzé fel itt maga,
 A hős Bosnyák Tamásnak leánya, Zsófia,
 Midőn Sztrecsén várában hős Wesselényivel
 Fején a szüzi pártát nászlomb cserélte fel;
 Hogy, mely előtt mint gyermek oly sokszor térdele,
 A kép is a környékbe költözzék el vele,
 Csatolt hozzá egy erszényt, aranynyal gazdagot,
 Ne lásson a kápolna szükségben szűk napot.

S ott volt a kápolnában a kép sok éven át,
 Erősítvén a környék népét és vándorát ;
 Csak egy nem jött feléje, egy nem kereste meg :
 Szép és szerelmes hölgye hős Wesselényinek.
 Honn tartá őt keserve s a kínos gyötrelem,
 Melyet terem szívének csalódott szerelem,
 Mellyel lefekszik éjjel, mellyel reggelre kél,
 S írt a kerek világon sebére még se lél,
 Mert akinek éltéhez kötötte életét,
 Reménye, boldogsága s szerelme öszvegét,
 Kivel, mint hű társával hű gerle, élni vélt :
 A gerle-tollon férje sas-szárnyakat cserélt.
 S nem értve a kebelnek hőbb gerjedelmeit,
 Nem érezvén a szívnek szentebb érzelmeit,
 Feledve amit esküdt isten s oltár előtt :
 Bujában hagyja veszni a szende keblű nőt.
 S míg őt a nagy világba erősebb szenvedély
 Hír- és tett-szomj ragadja, mely vész s kalandban él
 Ezt házi tűzhelyénél emészti fájdalom,
 S lőn a dicső rózsából egy halvány lilium.

II.

A szenvedés pohára gyakorta semmi más,
 Mint istennek malasztja, szent égi áldomás,
 Mit isten csak kiváltkép nyujt választottinak,
 Százszorta boldogok, kik belőle ittanak!
 Így üdve Zsófiának könnyűiből fakadt,
 A földi kín az éghez nyitván neki utat ;
 A szenvedés tűzében gyémánttá tisztula,
 S bánatja fellegeből hasadt ki hajnala.
 Imában s jótevésben kereste vigaszát,
 S föllelte a kettőben, mit e két angyal ad :
 Vigaszt és nyúgodalmat. Templommá lett a vár
 Benn szeretet s jóságban a hölgy az áldozár,
 Nem volt a tér vidéken templom, vagy imahely,
 Melyet dús áldozattal ne látott volna el,
 Nem oltár a vidéken, amelyre önkeze,
 Himvarratos ruhát vagy terítőt nem tüze.

Nem jött szegény, kincséből kivel nem osztozék,
 A szenvedő házából vigasszal távozik.
 Így lőn a földi üdvnek kinszenvedt martyra,
 Már földi életében az ég menyasszonya.
 S ha mégis néha szíven fölkelt a földi vágy,
 S egy-egy könnyű cseppjében enyhülő írta vágy :
 Ki fogja ráhajítani a vádolás kövét,
 Ha vissza, vissza kéri elvesztett édenét?
 Ha a remény csalóka kecsegtetésiben,
 Bár százszor megcsalódva, gyermekdeden hiszen :
 «Hogy hosszú szenvedése végtére kitelik,
 S a gyötrelem tövisén rózsája megnyílik?»

De ím! vigasztalásnak helyette, híre jár,
 «Hogy férje új arával, új frigybe álla már,»
 S hogy láncait könnyebben téphesse szét a kéz :
 «Vallását is tagadva ; új hitcserére kész.»
 Hol a villám, mely inkább sujthatja mint e hír?
 A szív, mely ennyi s ily kint tovább viselni bír?
 A hírre Zsófiának megtörnek térdei ;
 Szemében jéggé fagynak megáradt könnyei.
 Keblében elszorúl a sokáig szenvedt szív,
 A vég erő lelkében élethalálra vív,
 «Isten! te adtad e kint — kiált — elviselem!
 De megbocsásd, alatta ha megtör kebelem!»
 S alélva összeroskad mint szárán tört virág ;
 Megtompult érzékének megszűnik a világ...
 Fölötte, mintha szánná, a márvány feszület
 Szent irgalom gyanánt áll a szenvedő felett.

III.

Meddig feküdt aléltnak, a kínos súly alatt,
 Nem tudni, a szegény hölgy! az éj nagyot haladt,
 Midőn ájulatából föléledett szegény, —
 Ah, mily vigasztos képek lebegtek el szemén!
 Mint szomjas utazó, ha friss érből ihaték,
 A látott képek által akkép erősödék ;

Bizonyynyal égi angyal érinté meg szemét,
 Hogy a kétségbeesésben ne törjön szíve szét,
 A látott édes álom egy égi tünemény,
 Előtte leng szünetlen, mint tűz ég kebelén ;
 «Követlek égi intés!» kiált és útra kel ;
 S rég érezett örömben dobog fel a kebel.
 S ment, bár az őrkakas künn másodszor szóla már,
 S benn a szobák órája éjfélt tájára jár.
 Ment, mint futó csillagzat a látott kép felé,
 Léptét áhítat és vágy szélként sietteté ;
 Ment pongyolán amint volt, kis lába meztelen,
 Egy bot kezén, keresztke a hattyú kebelén ;
 Ment, és az egy, ki látta, a várkapús vala,
 Azt is kíséretétől eltiltja most szava ;
 Ment, és az éj sötétét nem látják szemei!
 Az ősz csipős szellőjét arcán nem érezi ;
 Fölötte vad vihar dúl, szél és eső verik,
 Talpát a kőnek éle s tövissek vérezik . . .
 De ő előbb s előbbre csüggedtelen siet,
 Mig a kis kápolnához elér a Vág felett.
 Így áll az üldözött őz sok zaklatás után
 Fáradtan és lihegve egy szikla szorosán. —

És ím csodák csodája! mindent akkép talál,
 Amint álmában látá: a szent hely fényben áll,
 Oltár s a kar világolt, szólott az orgona ;
 De, aki benne volna, embernek nincs nyoma.
 Csak a boldogságos Szűz, mint élő szent malaszt,
 Mosolyg az érkezőre kegyelmet és vigaszt.
 A kis de szent oltáron gyertyák s virág között,
 Miket hit és áhítat bokrétává kötött,
 A kép, melynél mint gyermek oly sokszor térdele,
 Melyet sok év előtt e szent helynek szentele,
 A régi, drága kép az, mely megjelent neki,
 S őt éjnek éjjelén oly csodásan csalta ki.
 A hölgy örömsikoltva a kép felé repül,
 Kéjeknek mámorába merül magán kívül.
 «Te légy vigasztalásom fájdalmak asszonya,
 Kiált — te nyújtsd a gyógyírt szívem fájdalmira!»

Szól és a szent anyának előtte leborúl,
Mint gyors eső patakja szeméből könnyje hull,
S imája buzgó, benső, imája szent vala...
Leszállt hozzá az égből az Úrnak angyala.

IV.

És már az éj legördül, a hajnal is hasad,
Utána nyomban a nap, mint bimbóbul fakad;
Fény árad el a földön, megpezsdül a világ,
A nap verő sugára mármár délpontra hág:
S még mindig elmerülve az égi Szűz előtt
A szikla-kápolnában lelé az esdezőt,
Körötte földig égve a gyertya hamvadoz,
S az oltármécs percegve végfényben lobbadoz;
Az éji orgonának s éneknek nyoma sincs,
S csodák csodája! zárban az éjjel nyílt kilincs!...
De mind e változásra a szép hölgy nem figyel,
A buzgó szent imával oly telve a kebel!

Délben delet csengetni a pór egyházfi jó,
Minő had ez, mi nép ez, mely véle érkező?
Egy úriakból álló szilaj vadászcsapat,
Emerre nyargaltában a kápolnába hat.
Ő az, a könnyelmű férj, karján egy hölgy vagyon,
Lovag-vadász köntösben, egy ékes Amazon...
Ki mondja, hogy esetből lett e találkozó?
Mindenható az Isten s igaz jutalmazó!

Mint akinek szeméről fátyolt takarnak el,
Csodás varázs történik hős Wesselényivel,
Isten kezére ismer, megrendül belseje,
Az Amazon fölött mi szebb fényben áll neje!
«Te vagy! —» kiált, s nejéhez az oltárhoz rohan,
Egy pillanat — s a hív nő karjába zárva van —
«Te vagy, te lész, te voltál szerelmem, mindenem!
Oh hogyyha megbocsáthatsz, bocsáss meg énnekem!»

És a sokat szenvedt hölgy eszmél, néz szerteszét,
 Álmodni vél és újra lezárja szép szemét;
 De ölelő karokban, csókok közt fuldokol,
 Arcán, kezén bűnbánó férjének könnye foly.
 S a rég nem érezett kéj villanyként rezgi át,
 Szívét mondhatlan érzés, láng tölti el agyát,
 Sir és mosolyg egyszerre — ah hogy nem bírja el
S egyszerre ennyi üdvön szétpattan a kebel!

Igy húny el az oltárláng, midőn tövig leég,
 Előbb, mint elenyészik, fellobban újra még;
 Az áldozó nap is, mely rózsák közül kele, —
 Hunytát az égre újra rózsákban festi le.
 Ki mondja, hogy nem Isten intéze újra itt?
 Ő az, ki megszámitá a hölgynek könnyeit,
 Ő adta meg, mit esdett, sok szenvedés után,
 Hogy újra lássa üdvét a megtért férj karán.
 De hogy többé csalódás ne érje szívhonát,
 Kötésül érte égbe fölvitte őt magát!
 A férj pedig bűnéért azzal büntettetett;
 Hogy, kit megúnt éltében, *holtan szeresse meg.*
 Mert im! csodák csodája! napról nap múlik el,
 Hónap telik hónapra, ezt év emészti fel:
 S a szép halott, miképen halála reggelén:
 Ott fekszik egyre épen a síri bolt ölén.
 És évről évre híven a férj hozzá lemén,
 Mereng a halvány arcon, sugártalan szemén,
 Kezére csókokat hint, könnyel áztatja meg...
 Hiába! a dicső hölgy örökre szendereg!
 S így éli túl húsz hosszú s még három éven őt,
 Ki néki élve holt volt, s most halva él, a nőt.
 Hozzá bucsút jár a nép, a jámbor hegylakó,
 «Az Úr kegyes — mondták — de bölcs s igaz bíró.»

V.

A vár, a kápolnácska a sziklacsúcs fölött
 Már rég elpusztulának harc és vihar között;

Csak a szilaj folyó zúg alattok még, a Vág,
 Amint pajkos-merészen szirtekről szirtre hág.
 Rom s pusztaság lőn úrrá Sztrecsénen és urán,
 Kóro s haraszt az úrnő beomlott sírlakán ;
 Fölötte két századnál régibb a mohlepel,
 De a dicsőt maiglan nem hamvaszthatja el ;
 Miként halotti ágyán, halála reggelén,
 Láthatni őt maiglan megszentelt fekhelyén,
 Teplicska templomában, hová szent áhitat
 Helyezte őt későbbben, hív őrizet alatt.
 A rombolatlan szép test mint egykoron vala,
 Az arc nemes vonásin szelídség angyala :
 Halvány, kicsinyded ajkin mint régen, egykoron,
 A jóság mosolyával vegyül a fájdalom.
 Emléke a vidéken köztisztelet leve,
 A népnek hagyományos áldása sírköve ;
 A hagyományos emlék ajakról ajkra száll,
 Fölötte az utókor szent kegyelettel áll.

CSATÁR-BÓL.

KILENCEDIK KÉP.

A főcsata foly. — Hunyadi megöli Gara zászlótartóját, s Isten által védetik. — Garával párviadalt ví, s emezt megszalasztja. — Gara megátkozza Sátánt. — A győzők hálát mondanak Istennek. Hunyady győztesen megy Fejérvárra, hol Rozgonyi nagy Te Deumot mond ; Ulászló király Hunyadyt megkoszorúzza, s beszercei gróffá nevezi.

De hova jött elmém? Harc ébreszt újra zajával,
 A nyihogó paripák dobogásit hallja fülem s a
 Csengő kard zörejét, s kik ezek, kik csonka karokkal
 Tévedező árnyékokként szaladoznak előttem?
 Giszkra vitézi ezek ; köztük mint birka-akolban
 Pusztító farkas, haragában Hunyady pusztít,
 S rettentő karddal veti meg nekik a szigor ágyat,
 Melyen az életnek meghamvad csillaga ; kardja

Ölte meg Ondingot, Holubárt, s őszfürtű Berényit,
 Liszka magas homlokcsontját két részre hasítá.
 Még félóráig küzd így; de nem állhata ellen
 Már a vezérfosztott népség a szörnyü vivónak.
 S mint az üzött gyermek, kit rőt Tátossal ijesztett
 S hosszú szakállt viselő lázzal * dajkája, tovább kelt,
 Átkozván az időt, melyben vesztére kiindult,
 Honja határaiból magyar ellen kelni csatára.

Hunyagy most odaért, hol erős Gara főbbjei álltak
 S a zászlós *Káldor* meredő szálfára hasonlón
 Tartá zászlóját. Hétször benyomúla hadával
 S hétször visszaverék. Harag ül már Hunyady arcán,
 Hogy nem örülhet harcának, hogy harca soká tart.
 Haj! pedig a harcnak kétes forgása, miképen
 Városi lányzónak s asszonynak játszi kegyelme!
 Végre közükbe hatott: legelőbben is iszonyu *Káldor*
 Karjához sújtott, s leesett bal karja legóttan,
 Mely zászlót tartá; meg sem döbbsent vala *Káldor*
 Karjáért; de miként rossz csontot hullani hagyván
 Csak zászlója feküdt szíven; de előbb hogy esendő
 Nagy lobogóját jobbal fölválthatta: megújult
 Szélvészként zúg újra a kard s *Káldornak* agyába
 Csapva nagyot koccant, s mivel azt megjárta velőig,
 Eldőlt a bajnok a zászlóját estte lehúzta.
 Így dült össze erős ropogással, s szörnyüen egykor
 A márvány palota, melyet megráz vala *Sámson*,
 Mint iszonyú *Káldor* dült el deli Hunyady által.

Láttátok? mikor a pajkos gyerkőce karóval
 Parti darázsfészekbe leszúr, mint zúg ki reája
 Szörnyü zsibongással mindünnen a sárga darázs nép?
 S ellepik arcát, és kezeit, s lábszárait egyben;
 Az pedig elbődül, kirug, üt, ver s híves izappal
 Dörzsöli a fülánk sebeit fájdalmaik közben.
 Úgy leve itt, midőn *Káldort* leütötte lováról
 Honvédő Hunyady; iszonyún ordítva nyomúla

* Láz = madárijesztő.

Rá az egész tábor, s dühödő torkából ijesztőn
Háromszor kajdásza * halált s vért hősi fejére.

De ti hiába nyomulátok nagy Hunyady ellen,
Pártos, bűsz daliák! naga szállt Hunyad oldala mellé
A boszuló Isten, s pajzsát mellére takarja
Csillagot és holdat-kormányzó égi kezével
Melyen elolvad az ón-zápor, mint déli melegtől
A peregő zúzok, ** s a vas kard éle kitompúl.
S jó fut az ellenerő egymást koncolva emészte.
Mén, ember szomorú keverékben hullnak, omolnak
Vérhalmokra, jaj, és átok borzasztva vegyülnek
A suhogó szélben, mely végig röpdös az égen.
Fél karok, elgázolt testek, jajgó nyomorútak
És csikorogva eső káromlók vérbe fürödnek.

Még maga áll egyedül Gara bán, mint talpasodott tölgy,
Mely mélyen gyökerezte magát a földnek ölébe,
S ingani nem tudván tetemes törzsére nehézül.
Áll Gara a pártos seregek közepette s kezétől
Elhúll Nyéki, Dorogh s Bartók s ki elejbed elállott
Hunyady! a bajszos Kurd is hívsége díjául
Vérbe borúl Gara vágásán; míg végre miként a
Jó fejszés kiszelve a sok bokrot előle,
A nagy tölgyre kerül, akképen Hunyadyhoz jut.

Összemegy a két hős, valamint megy két him oroszlán
Föltátott szájjal, s szikrázó szörnyü szemekkel
Afrika pusztáján egymásnak; mindenik égvén
A közös egy nőért rettentő szerelemében,
Most a féltésnek riadó tüze viadalomra
Keltvén dúheiket, földhez gyökerezve megállnak
Elsőbben, majd megcsóválván a fene farkot,
S testeiket meghajlítván egymásra rohannak,
Tépik körmeik a földet, megtépik a bojtot
Egymáson, s iszonyú fogaik koccanva kicsengnek.
Így egymásra rohant a két hős, szörnyü haraggal

* Kajdász = kiált, ordít.   ** Zúzmara.

Megcsóválván a suhogó két szálfaí dárdát.
 És ámulva megállt minden, ki látta ; elámult
 A haladó nap is égi után helytállva maradván.
 Míg a két viadalmas hősnek tartana harca.
 Elsőbben kidobá Gara bán a szálfaí dárdát,
 S az rohanó ölyüként becsapott nagy Hunyady János
 Érc-paizsára, s kifúrván azt benn fűgge hegyével.
 Ám Hunyady mint a méhés z sokszorta lerázza
 Ujjáról, hova fullánkjaít belefúrta, a méhet ;
 Úgy megrázta kemény paizsát s elhulla a dárda.
 Mostan azonban erős karra magá sújtja vasát ki
 S míg az a hig levegőt szögné, fűlszűla az éghűz :
 «Istene honnomnak ! hagy megbűntetnem a gűgűs
 Visszavonűt, hagy, Istenem, űt meggyűzni karomnak.
 Hogy kiki irtűzzék, késű százaknak utána
 Irtűzzék attűl, ki gonosz pártokra hasonlűt,
 S gűgűének rokonok vérével fest vala szobrot.»

Mondá, s a repűlű dárdát Gara vállá husába
 Vitte az istenkűz ; szaporán ott vére elűmlék
 A haragos bánnak, kara ellassűda ; nem akkép
 Gűgűs lelke : kűrűlhabzű azt sűrgű epűje
 Mint sziklűt a tengeri hab, s Gara kűtszer erősbnek
 Érzű most erejűt ; lekapott balog oldala mellű
 S onnan az életevű kardot felrűntva, Hunyadra
 Zűg vala mérgeben. Hűtszűr kikerűlte csapásűt
 Hunyady, hűtszűr forrt fűl nagy Gara barna epűje.
 És amilyen erős, és amily szűrnyű s hatalmas
 Volt Gara : Hunyady űt mégis nyomkodva elűzte.
 S az dűhűsen hátrűl, kiabűl népűre, kiűltoz
 Őrdűgi Sűtűnnak segedeleműrt s harci szerencsűrt.
 Hasztalanűl ! katonűja nem állhat, morva s magyar nép
 Élete mentűsűt futtűban űhajűta elűrni,
 És Sűtűnt az erős Isten lekűtűtűte pokolban
 Szűrnyű nehéz lűnccal. Hűtszer megrűzta magűt, meg-
 Rűzta kemény lűncűt Sűtűn ; de nem engede nekű,
 Nem dűhűenek a lűnc ; akkor megfekve porűban,
 S fűldre szegett szemmel szűgyenlű a megalűzűst.
 Bán pedig a szaladó népnek kűzepette megállűván :

«Légy átkozva!» imigy kiabált s lehatott vala újra
 Hangja világtalan éjek alá, hova ásva, temetve
 A bűnös ördögi lak, s meg-megrázá vala Sátánt,
 «Légy átkozva gonosz szellem Gara bántul örökre!
 Vessz el örökre! s veled föld, ég elveszenek együtt;
 Gyáva fejedre kemény átkul hulljon le nap és hold,
 S a nyomorú ember diadalmát ülje fölötted
 Mintegy gyáva rabon! vesszen s megnyomja az átok,
 Aki hiendi gonosz szemfényvesztésedet, átok
 Rajtam is, aki hívém botorúl, hogy célra segítesz.
 Légy átkozva gonosz szellem Gara bántul örökre!»
 Így fordítva futott s szaladó népébe vegyűle.

Vége van a harcnak, s hol előbb vad lángu leventék
 S a riadó harcnak hosszú veszedelme süvöltött,
 Ott most néma lakát a csend felütötte, körösleg
 Dúlt daliák s véres paripák heverésznek a földön,
 S a hideg ércekkel hidegülnek; köztük azonban
 Tábori ágy közepén kitűnik még Rozgonyi püspök
 Nagy Gara-szúrta sebet fájlalván; mostan azonban,
 Hogy riadó hanggal füleit megütötte Hunyadnak
 Szép diadalma, hogy a pártost szaladásnak eredvén
 Láttá üzenni: felült ágyában s összekulcsolván
 Égre emelte kezét, szemeit fölemelte s imigy szólt:

«Hála! s dicsőség és áldás neked égbeli Isten!
 Aki nagyobb s tengernél és rettenetesb vagy!
 Villámokkal írad fel az ég kapujára hatalmad
 És szívembe írad s én mélyen porba borúltam.
 Hála s dicsőség és áldás neked égbeli Isten!»
 «Elküldted felhő-teremed lángablakin a Vészt,
 Annak lába alatt megrendült tornya Budának,
 A Duna ágyából kiszökött rémülve előtte,
 S emberek és állat megnyögték talpa nyomását,
 S megtiprott engem, s én mélyen porba borúltam.
 Hála, dicsőség és áldás neked égbeli Isten!»
 «Im! azalatt intél a Vésznek, s visszavonúla
 A rendítő Vész; szabadon lélekzik a dúlt föld,
 Emberek és állat fölzengik a hála-zsolosmát

Égi kegyelmednek, s én mélyen porba borúlok.
Hála, dicsőség és áldás neked égbeli Isten!»

Ekkép szól vala ő, s ismét ágyára borúla,
S csönd leve ismétlen : csak imitt, ott röpked az égen
Egy dögevő holló, s valamint a megszedetett hegy
Rendei közt szanaszét s itt-ott a kósza suhancok
Böngészvén járnak, járt egy-egy harci levante,
Megtérvén az üzésekből ; közepettek azonban
Vérpatak ontja nehéz folyamát, susogása nyöszörgés
S borzasztó átok. S innét lőn kései korban,
E csata-árból lőn neve gyászemlékü *Csatárnak*. —

Távozom a hadtól s a hadnak vérbefüresztett
Képeitől, valamint Hunyady eltávozik attól
A győző seregekkel, öröm s diadalmi dalok közt.
Ekkép tér haza, így megyen egy sereg ifju vadúzó,
Mely napkelte előtt kihaladt a rengetegekbe,
Hol hat öles sárkány feküdt, nagy szikla-üregben,
S rég hizlalta magát a vidéknek gyenge juhából,
Ökreiből és emberiből ; ma azonba' ledöntvén
A nagy szörnyeteget puskákkal az ifju vadászok,
Hangos örömjajjal térnek meg a dúska falúba.
Ott koszorús lányzók, s lebegő hólábú menyecskek
Üdvözik a győző sereget, s mosolygva kínálják
Innapi kancsóból mindegyiket enyhes itallal.
Akkoron a leütött állat vesztére köszöntik
A poharat, zaj, öröm s vígság zeng mindenüvéről.
És falu végéről bejövén a barna cigányság
Egyszeriben rákezdí zajos hangája vigalmát,
S táncra pereg lányzó s lebegő hólábú menyecske.
Igy tért meg szomorú harcok mezejéről azonnal
Hunyady is, győző seregével, s dallva bevágtat
Régi Fehérvárnak kapuján, hol hókaru hölgyek
Szózatot ének közt koszorút nyújtának agyára,
S megdalolá ragyogó tettét a kósza trufátor.

Ott téres piacon, közepett sok fényes uraknak,
Díszesen áll ragyogó trónus bársonyba borítva,

Fenn tetején címert láttál tündökleni, ketté
 Volt oszlatva közép pontján, kétféle mezőre.
 Ennek zöld mezejét négy nagy folyam árja hasítá,
 Abban az ősz Kárpát hármass nagy bérce ezüstös
 Dupla kereszttel volt híven képezve ecsettel ;
 A címer mellett viruló ág fekve babérból
 S fényes acélból kard. Falait borította zománcos,
 Drága szövet-szőnyeg bársonyból. Drága falábát
 A hatalom jelképe tevé, két bojtos oroszlán.
 Állt körülötte bal és jobbról sok harci levente
 S fényes urak : de belül a szék puha vánkusa dombján
 Méltóságában maga ül vala lengyel Ulászló,
 És oda nyújtja fejét a dús koronának alája,
 Melyet erős magyarok szent István ősi fejéről
 Hoztanak a templombul elő, s most Rozgonyi püspök,
 Még haloványon ugyan, de erőt érezve magában,
 Óva bocsátja reá ; s megimádván a magas Istent,
 S megszentelve királyi fejét, így szól vala harsan :

«Isten! erősebb és kegyesebb mint minden, örök lény!
 Áldd meg ez innepies szertartást s meg ne gyűlöld a
 Hív szolgát, hogy más koronát tesz urának agyára,
 Mint melyet te adál! gonoszúl elorozta ravaszság
 Azt tőlünk, de te meg sem is áldj, mig vissza szereztük.»

Monda s ahítva veté szemeit föl az égi királyhoz.
 Majd aztán a gyült néphöz fordulva tovább szólt :

«Örvendezzetek oh magyarok! végére van a harc,
 A bús visszavonás, mely sújtó tengeri vészként
 Csattogatá viharát a szép haza kétes egére!
 S bajnokot és félénk hölgyet rettegni taníta
 Egyformán, te pedig Kárpát szent bérce megingál,
 És a dupla kereszt felhők-edzette tetődön.
 De nyugalom van már ; nem eszik le az asztalok étkét
 Éhes, erős daliák ; szemeinkről az éjjeli álmod
 Harc zörgési le nem rázzák. Örvendjetez immár,
 Örvendezzetek oh magyarok! hódolni az égnek
 És fejedelmi Ulászlónak, mint honni királynak!»

Ő így szólt s az erős magyarok riadozva kiálták :
 «Örvendezzünk oh magyarok! hódolni az égnek
 És fejedelmi Ulászlónak, mint honni királynak.»
 S szent tűzzel rohanák lábairól a fejedelmet,
 S mint az apáknak idétte szokás vala : egyes erővel
 Széles pajzsuknak dobogó lapjára emelték
 Hármas erő közt, és hangzott vala hármas erő közt
 A szent eskü s az ömledező öröm árja szavukban.

Végre lecsillapodott a zaj s fejedelmi Ulászló
 Ismét helyt fogván, ott ekkép nyitja meg ajkát :
 «Nagy lelkű magyarok! tudom én hogy szíveitekből
 Jő e szent buzgás, s azokért hálálni, köszönni
 Nem feledem ; de ti oh magyarok! nem vészitek észre,
 Hogy boldogságunk egyedül csak Hunyady szerzé,
 Ő ki a hét agyu vést diadalmas karral elűzte,
 A vak visszavonást ; neki illik hálaadástok.»

Mondá, és zajosan lármáztván hozta a népség
 Hunyady hőst magosan föltartván a levegőben.

De fejedelmi Ulászló őt szólítja magához,
 S ott a dicső hőshez szívéből szózatit ejté :
 «Nagy lelkű Hunyady! trónom szerzője te s véde!
 Mondsza nemes tetted mint hálálhatja királyod?
 Oh de te érdemeid magasabbak, hogy sem elérje
 Legmérészb hálám ; im azért nyilvánta kimondom :
 Hogy fölirám emlékezetem könyvébe sugárzó
 Érdemid én, oda, hol mindennap elolvashassam,
 Hogy míg élek adósának néz Hunyady János!»

Mondá s fölkelvén tetetéstől-tiszta ajakkal
 Megcsókolta az ifju király nagy lelkű barátját,
 S ez mély illetődésében féltérdre borúla ;
 Ekkor az ifju király fölemelvén drága-kövekkel
 Ékes aranyláncát a hős mellére akasztá :
 «Ezt Beszterce nemes grófjának honja s királya!»

AZ ÁRPÁDOK-BÓL.

VEZÉRHANG.

Sötét enyészet néma éjjelében
 Temetve fekszik a hajdan kora ;
 A bajnok alszik a föld mély ölében,
 Ki tudja merre hamvad hült pora?
 Sírjára, mert nem tudja senki hol van,
 Nem hull a bánat könyje szent titokban.

Csak a süvöltő vésznek orgonája
 Zúg el fölöttük néha sírdalúl ;
 Vagy a Regének tünde szép nymphája
 Szakaszt virágot sírjok hantirúl.
 Melyből susogva csergedő pataknál
 Füzért kötözget méla holdvilágál. —

Megjártam a hont, ősim temetőjét,
 Andalgtam a hősök dicső porán ;
 Hallám a vésznek rejtélyes zenéjét,
 Melyet süvöltött gyászos éjszakán ;
 Hoztam virágokat, mik a Regének
 Tündér kezétől sírjokon nővének.

S mint áldozó pap bor s kenyér színében
 Buzgón magához vészi istenét :
 Lelkembe vettem *hagyomány* jelében
 E szent ereklyéknek mind kettejét.
 S mentem, miként pap Isten trónusához,
 Az ősz Történet gyémánt csarnokához.

Kapúja megnyilt zörgető hivének, —
 Egy ezredév nyitá meg kebelét,
 S az ő *vezérek* mint napok kelének,
 Lerázva sírjok korhadt födelét ;
 Hosszú sorokban koronás *királyok*
 Mint annyi üstökös szállván utánok.

Árpád apánktól Endréig füződik
 Az ősi árnyak hosszú láncszeme ;
 Mindegyikének arcán tükröződik :
 Mi volt életében sorsa, érdeme ;
 Ennek borostyán, annak pálnafája,
 Másnak tövisből volt a koronája.

De mindegyiknek fény ragyog nevéről,
 S mindegyikének nyertem válaszát, —
 S kinek tettéről nem, dallok híréről,
 Amint adák Történet s Monda át.
 Mult és jövő közt hídúl áll az ének
 Közötte a valónak és mesének. —

Az *elnyugodt* nap bíbor fellegében
 Elvész a fény vakító aranya,
 A félhomály bájt hint el a vidéken,
 S szebben ragyog fel a táj alkonya :
 Ekkép a *multnak* tisztos fátyolában
 Saját varázsban szebb, saját világ van!

A fény ragyog, de nem vakít tüzével,
 A seb biborfolt, vére megszűnik ;
 Nagyság, erény, úgy a bűn és a tévely,
 Sallang és cifra nélkül feltűnik.
 S a képre, mint szelíd hold éjszakára,
 Leng kegyelet s emlékezet sugára.

Avvagy ha már az ő nevök se gyúlaszt
 A legdicőbb mult annyi szent neve?
 Melyekkel és melyekben nemzetegység
 Volt nemzetnagyságunknak talpköve :
 Mid van, mi még ,hazám! mi lelkesíthet?
 Mi e kuszált jelenben egyesíthet?

Csak törpe nép felejthet ős nagyságot,
 Csak elfajult kor hős elődöket ;
 A lelkes eljár ősei sírlakához,
 S gyújt régi fénynél új szövetneket.
 S ha a jelennek halványúl sugára :
 A régi fény ragyogjon fel honára!

ÁLMOSS.

A MAGYAROK MÓZESE.

Szép Ázsiának földén, a szittyá nagy sikon,
Büszkén, miként a párduc, mint sólyom szabadon,
A zugó Don tövében egy ősi nép lakott,
Dicső Magóg vérenek véréből sarjadott.

Nem győzte még meg eddig ellenség fegyvere,
Honn áldás volt tanyája, künn rettegett hire ;
De amit nem tehettek ellenség és halál,
Gyéríteni kezdi vérét önátka — a viszály.

A föld, mely édes anyja volt ezred éven át,
Nem bírja már emlőjén a nemzetség sokát,
Följajdul terhe ellen a kimerült anya,
S anyjára s egymás ellen föllázad ön faja.

S forr, zúg a párt dühétől sok tábor és telep,
A testvérháborúnak zászlója fönlebeg ;
Tolúl, gyülekszik a nép, gyűlése rettenet!
Hangos torokkal ordít fegyvert és kenyeret.

Ott, mint a vészkavarta tenger hullámiból
A mennydörgés igéje, egy edzett hős kiszól ;
Megismerik szaváról, s szavára csend leszen,
Megismerik, felállván, a hősi termeten.

Hős *Álmos* ő, hatalmas Úgek dicső fia
Mint a fehér galambtoll hótiszta őszhaja ;
Fényes, bogár szemével mint nap körültekint,
Izmos, vitéz karáról erő hatalma int.

«Halljátok — szólt s hallgatták — vitézlő magyarok !
Mért rontsanak mi rajtunk dúlongó belzajok ?
Van a földnek hazája még e hazán kívül,
Hol gyermekinknek áldás, nekünk jobb lét derül.

Túl bércezen és lapályon a szép hon ott vagyon,
Halakkal és vadakkal s arannyal gazdagon ;
Miénk, csak kell akarnunk, mert rég miénk vala,
Mégvette azt vérével nagy ősünk Attila.

Miként sasok csattogva megszálljuk a hazát,
Belé vetjük virágul a szent egység magát ;
Az évek nagy könyvébe vért s tetteket irunk,
És ami vért elontunk, érette lesz honunk.»

Szólt, s mintha százezer láng buknék ki föld alúl,
Egyszerre százezer kard az ég felé vonúl,
S kétszáz ezer vitéz zúg harsogva : «Esküszünk!
Amerre sorsod elhív, mindütt veled leszünk.»

S azonnal hét nemzetség egymással egyesül,
Költözni más hazába az ős hazán kívül,
A földet megkeresni a messze nyugaton,
Mely a nagy «Istenostort» uralta egykoron.

S azonnal Álmos és még hat nemzetség feje
(Kund, Tuhutum, Előd, Und, Tas, Huba a neve,)
A frigyet szentesíteni megvágja hős karát, —
Arany serleg fogadja a hét vér hét fáját.

Együve folyt a hős vér s együtt ivák meg ők,
Nagy, szent kötést e naptól egymásnak esküvők.
Az eskü törvénné lőn ; a törvény pontja őt :
«Még él csak Álmos vére úr a nemzet fölött.»

«A harc díjából osztályt nyer minden törzsvezér.»
«Törvényhozás a törzsök fők nélkül mit sem ér.»
«De vére folyjon, aki a főhez hűtelen.»
«Mint számüzendő a fő, ha hitszegő leszen.»

S völgyön, hegyen keresztül huzódik a sereg.
Ímígy huzódik égen a terhes fürgeteg ;
Délceg, kemény vitézek, és őszek s gyermekek,
S hősek virági, szép nők, vándorlanak velek.

Előttük, mint felhőben az üstökös sugár,
 Az ősz vezér bogláros lován rohanva jár ;
 Lépése egy-egy ország, nézése győzelem, —
 Így jár a szittya nép közt a szittya fejdelem.

Országot ért és népet útjában számtalant ;
 Volt útja harc és munka, fáradság és kaland, —
 Mig végre táborával Munkács és Ung felett
 Kárpát egekbe nyúló ormára érkezett.

Ott néma, szent örömmel megáll az ősz vitéz,
 Örömkönyűs szemekkel a szép országra néz,
 Mely hallal és vadakkal s arannyal gazdagon
 Mint egy virágkert elfut a termékeny sikon.

Majd, mint kinek lelkében nagy gondolat fakad,
 Megrázkodik valója s a téren elmutat :
 «Itt van hazátok — így szól — határinál vagyunk!
 De aki megszerzendi, csak istenünk s karunk.

Istenbe s karotokba ne másba bízzatok ;
 Csak úgy leend tiétek e hon s ti szabadok!
 Erő s vitézség kell most ; van az ti bennetek,
 Én nyugalomra szállok, — ti tenni menjetek!

S te, aki e munkára égtől hivatva vagy,
 Fiam, légy munkabíró, légy hősl elkű, légy nagy ;
 A fejdelem kezében a nép viaszdarab, —
 Jaj annak, aki abból csak bábokat farag!»

Szólott, s a honvadászó szilaj, vitéz hadak
 A párducos *Árpáddal* előrezúgtanak :
 Kürt harsan, szól az ének, a harcra felhívó,
 A felriasztott ország egy óriás echó.

És Kárpát hegytetőjén fenn áll az ősz vezér,
 Egekbe nyújtott karral áldást a népre kér ;
 Hosszú fehér fűrtével szellők enyelgenek,
 Lelkében egy *leendő hon* álmi rezgenek!

ÁRPÁD, A HONALAPÍTÓ.

Kié a gazdag tartomány
Közötte a Tiszának?
Bolgárok népe hódol ott
A nagyhirű *Zalánnak*;
A gabnagazdag rónaság
Arany kalásszal tartja ki,
Alpár hizalmas mezeje
Marhát, lovat tenyészt neki.

De rögtönebben, mint a nyár
Felhői megtolúlnak,
Árpáddal a magyar hadak
Mély Ungon átnyomúlnak.
A két had összeütközik,
Nincs irgalom, nincs kegyelem;
A harc után kürt harsadoz:
Magyar hadé a győzelem!

Ki ül Biharban oly dusan
Gyémánt s arany ruhában?
Toborzó, hanga, vígalom
És lakma mámorában?
Aklában annyi pompa ló,
Mint háremében kékjeány;
Ki volna más mint *Mén-Maróth*,
A chazar herceg, trónusán.

De rögtönebben, mint az ár,
Mely hegytetőrül ömlik,
Árpáddal a magyar hadak
Bihart körülözönlik;
A két had összeütközik,
Nincs irgalom, nincs kegyelem, —
A harc után kürt rívadoz:
Magyar hadé a győzelem!

Mi ország az, megette ott
 A roppant rengetegnek,
 Hol a hegyek aknáiban
 Só és arany teremnek?
 Erdély az, a vitéz *Geló*
 Oláh hercegnek székhelye,
 Nagy Etelénk megtört hada
 Maradványának menhelye.

De rögtönebben mint az ég
 Villáma földre csattan,
 Árpáddal a magyar sereg
 Serény lovára pattan ;
 A két had összeütközik
 Nincs irgalom, nincs kegyelem, —
 A harc után kürt harsadoz :
 Magyar hadé a győzelem!

Mely nép tanyáz dús telkein
 A szép Pannoniának,
 Mely völgygel, hegygel változik
 Bal partin a Dunának?
 Rómának sarjadékai
 Egy új édent tenyésztnek itt,
 Ekét hordozva térein,
 Borággal hintve hegyeit.

De rögtönebb mint gondolat,
 Partján Kelemföldének,
 Árpáddal a magyar hadak
 Dunán is átkelének.
 A két had összeütközik,
 Nincs irgalom, nincs kegyelem, —
 A harc után kürt rívadoz :
 Magyar hadé a győzelem!

S volnál kétszer hatalmasabb
 Mint vagy, tótok királya!
 Hires *Szvatoplug* téged is
 Lesújt a harc viszálya ;

Istennek szól itt végzete,
 Istennek sújt itt ostora,
 Amerre mégyen, győzni fog
 A magyaroknak tábora.

És menne még tovább is így,
 Ország után országra ;
 De hármát üt Árpád vezér
 Rettentő paizsára.
 Az első sziklaroppanás,
 A másik tengerbődület,
 A harmadik kemény ütés
 Miként az égi dörrenet.

Elsőre a kemény hadak
 Rohantukban megállnak,
 Másikra mint a rajsereg
 Árpád körébe szállnak.
 A harmadikra csend leszen
 Mérföldnyi messzeség fölött,
 S a hős — egy félisten — feláll
 Kétszázezer vitéz között.

«Hová, hová vitéz sereg?
 Mindennek van határa!»
 Szól a vezér s mint nap kisüt
 A fenség homlokára.
 «Az ősi föld megnyerve már,
 Ennél egyéb nem kell nekünk, —
 Hazát *szerezni* volt a cél,
 A véres harc, csak eszközünk.

A nyert hazát *megtartani*
 Lesz szívünk aggodalma ;
 Erő, egység, közértelem,
 Nagy nemzetünk hatalma!
 Elég a harc, elég a vér,
 Nem dicstelen, ha pihenünk, —
 A munka végbevíve már,
 Most *halljon hálát* istenünk!»

És régi, ős szokás szerint
 Nagy áldomást ütének,
 Fehér lovakkal áldozók
 A magyarok istenének.
 S közben miként éjszak szele
 Ha végig zúg völgyön hegyen,
 Hangzék az összes háladal
 Hatalmas-ékes-lelkesen!

S eljöttek a hon apjai,
 A nemzet hét vezére,
 Győzelmök zsengéit tevén
 Az oltár szent kövére ;
 Elhozta a sik pásztora
 Marháját és föltette azt,
 A hegy lakója színborát,
 Arany kalászát a paraszt.

Eljöttek a hókeblű nők.
 Ékei az új hazának,
 S a tűz előtt letérdelők
 Buzgón imádkozának :
 «Oh magyaroknak istene!
 Oh áldd meg azt a nemzetet!
 Adj néki mindent ami kell,
 Adj egyetértő érzetet!»

ZOLTÁN, A BÍRÓ.

Harsog a kürt csengő riadása,
 Messze fémlik zászlók lobogása,
 Győző *Zoltán* győzödelmi hadja,
 Merre mégyen, a babért aratja.

Megy pusztítva délnek, éjszakának,
 S nincsenek kik ellenállhatának :
 Sarc alatt a németek császára ;
 Néki hódol Konstantinnak vára.

S zeng a kürtök csengő riadása,
 S szól a zászlók néma lobogása :
 «Jaj a fejnek, jaj s halál a karnak,
 Ellenállni mely mer a magyarnak.»

Mégis, mégis ellenállni mernek,
 Frigyszegőleg kik fegyvert emelnek,
 Balga népi nagy Lombardiának,
 Hős Berengár fényes országának.

Mint a bércről zúduló vizomlás,
 Jött közéjük káros meghasonlás ;
 Önfejét a balga nép megunta,
 S hős Berengár életére ronta.

Szertedúlá szép királyi várát,
 Összetépé bíboros palástját,
 Őt bitónak tűzé karvasára
 Földnek, égnek botránkozására.

Hős Berengár, dísze korszakának,
 Frigyes társa volt Árpád fiának.
 «Istenemre! aki él felettünk.,
 Ezt a népet meg illik fenyitnünk!»

Mondá s eljött győzödelmi Zoltán,
 Megbizottan nagy hatalma voltán,
 S zeng a kürtök csengő riadása,
 S szól a zászlók néma lobogása :

«Fel, gonosz nép, fel, véres csatára!
 Véretek lesz s légyen a had ára!
 Fel, csatára, pártütők, ki vagytok!
 A birónak szörnyű számot adtok.

Kik királytokat meggyilkolátok,
 Szép palástját összeszaggatátok,
 Őt tűzétek rút bitó hegyére,
 S mégis éltek földnek szégyenére!»

S büntetőleg rá ront Páviára,
A nagy ország első városára ;
A kerítést fegyver árja bontja,
Háztetőit láng s hamúba ontja.

S merre elhat győző karja, vért ont,
S merre pillant, veritéletet mond,
S pártütő, ha még két annyi volna,
Vérbünéért mind rakásra hullna.

Boszu-harcát így végezte Zoltán,
S rettegék őt nagy hatalma voltán
Nagy Csepeltől délnek, éjszakáig,
S fel keletnek Konstantin váráig.

LEHEL KÜRTJE.

Hős Lehelnek szózatot kürtéről
Hír maradt a régi szép időből,
És ha híre volt a kürt szavának,
Nem kisebb volt sulyja hős karának.

Mint levente még a hét vezérrel
Ázsiából ifjan költözék el ;
Kürte volt a nemzet nagy zsoltára,
Valahányszor kelt véres csatára.

Kürte volt a győzedelmi ének
Diadalban Árpád nemzetének,
Kürte nyögde a szomorú torában,
Valahányszor gyásza volt csatában.

Most az ifjú hosszú szép hajának
Hollójával, hattyúk párulának,
S kürtje már csak régiség díszül
Függ szalagján hős csipejéről.

Hős Lehelnek untig volt csatája,
S gyászt, csak egy volt, mely hozott reája.
Német Augsburg éré megbukását,
Otto császár verte rája láncát.

Szálig elhullt, mint midőn kaszálván
Nem marad meg a fű árva szálán,
Szálig elhullt húszezer vitéze,
Húszezer más hullt a Lech vizébe.

Őt lováról harcának közötté
Durva német dárdával ütötte,
Négyen álltak össze, folyván vére,
A vitéznek megkötözésére.

S elvivék a császár udvarába,
Mint rablónak kötve keze-lába ;
Otto császár fényes udvarában
Diadalnak vannak mámorában.

Mint a puszták szörnyű hienája
A halottat sirból is kivájja,
Körbe Otto gyűjt élőt, halottat,
És fölöttük véritéletet tart.

S mint a gyermek gyönyörét találja,
Ha fejenként a mákot kaszálja,
Ugy találja kedvét Otto benne,
Ha magyarfej még kétannyi lenne.

S már a szörnyű mészárlás fogytán van,
Amidőn új ötlet kél agyában.
Hét magyar van élve még, szegények
Mind heten szép és ifjú legények.

Mind a hétnek megbocsát a császár ;
Egy helyett de rájuk két halál vár.
Megcsonkitva orr- s fülek hiával
Rakva lesznek gúny gyalázatával.

És hajón elküldi a Rajnára,
Küldi onnan őket a Dunára ;
Megizenvén göggel a magyarnak,
Hogy ha jőnek, ily sorsot aratnak.

Hős Lehelnek vére rég habot hány
Meg-megrázza láncát hősi karján.
Élni nem tud szörnyű szégyenében,
S halni nem bír kínja tengerében.

«Mért e késés? — szól fájó haraggal —
Mért nem öltök százszoros halállal?
Életemmel nem csere-beréltek,
Hogyha érttem váltságot remélték?»

«Meglakolsz még te is! — mond a császár —
Rád, vezérül, fényesebb halál vár ;
De előbb mint a vérpadra mennél,
Szívességet mivelünk tehetnél.

Hős kürtödről, mely függ oldaladnál,
S nagy hírével félvilágra szolgál,
Úgy beszélnek, eddig csak *víg* ének
Harsogott le Árpád nemzetének.

Kandi volnék hallanom, miként szól
A *szomorú* ének ajkaidról,
Fújj halotti nótát társaidnak,
S rá, ha tetszik, búcsuzót magadnak.»

Mond a császár sértő gúnykacajjal,
Tréfát üzve védtelen fogollyal.
«Megteszem!» mond hős Lehel dühében ;
Mert nagy ötlet lobban fel fejében.

És azonnal oldatik bilincse ;
Jobb karában lehet újra kincse,
Ifjusága szózatot barátja,
Most utósó tette vég istápjá.

És kilépvén a császár elébe,
 Ahelyett, hogy kezdne gyászzenébe,
 Hősi kürtét két kezére kapja,
 S le a császár rőt fejére csapja.

«Menj előre — mond — a más világra!
 Tégy magadnak szert, ha kell, szolgára!
 És ha szolga kell a szellemeknek,
 Ottan is te szolgálsz hős Lehelnek.»

Szólt, s utósó hangja volt szavának.
 Kürte és a hős elnémulának;
 Kürte Otto homlokán hasadt szét,
 A hőst Otto népe vágta százrét.

BÁNK-BÁN.

«Fel, nemes bán, hősök sarjadéka!
 Mikre vársz még, mik történjenek?
 Lecsapott már, gyújtott is a villám,
 Károdat nincs, aki mérje meg.
 Fel, nemes bán, véres nagy munkára,
 Csordultig telt a bűn pohára!

Megfogadtad a király parancsát,
 El- s bejártad a bomló hazát;
 Csillapítál *nemesek* haragján,
 Megkönnyítéd a *paraszt* baját:
 Szép hazádhoz gondjaid ragadnak...
 Csak magadra gondja nincs magadnak!

Ifju nődet kedves gyermekével
 Kire hagytad, elfeledted-e?
 A királyné, Gertrud udvarában...
 Vajh, ne hoztad soha őt ide!
 Menj, s ha nődet halva nem találod,
 Vajha úgy leld, hogy ne kérd halálod!»

Ily szavakkal rázza fel nyugából
 A sötét hír Bánk bán éjjelét,
 S mint a tengert szélvész ordítása,
 Fölhasítja a bán kebelét.
 S kél a bajnok . . . lelke háborában
 Tengerénél rémesb áradás van!

S megy rohanva, megy magas haraggal,
 Éjjel, nappal fáradatlanul ;
 Gyors lováról, mely miként vihar száll,
 A fehér tajték rongyolva hull,
 Mint vitorla, messze leng serénye ;
 Nő, fogy a hős áltató reménye.

És, amint megy, és amint közelget,
 Érve, hagyva várost és falut,
 Minden nyommal rémesebb, valóbb lesz
 A sötét hír, mely fülébe jut :
*A csel és bűn háza tűzhelyének
 Legrejtettebb szentélyéig érnek.*

A királyné tobzó udvarába
 Feslett öccse, Eckbert, költözött ;
 A lovagggal a rény csarnokában
 A hivalgás büntábort ütött.
 S a királyné helybehagyva nézi,
 Bűnre bűnét öccse mint tetézi.

Sőt a trónnak tág redőzetében
 Mint egyes pók megvonván magát,
 Ön kezével oldja és csomózzal
 A cseleknek ármányfonalát,
 S míg a *bánné* a szövőt csodálja :
 Már nyakára gombolyúl fonála! . . .

Mint virágszál, mely száron törött meg,
 Bánk előtt bús hölgye elborúl ;
 Gyászalakján bűnös ártatlanság,
 Szép szeméből sűrű könnye hull.

Vád és mentség ajka vallomása,
De szavát elfojtja zokogása.

S a kevés szó többet mond a *férjnek*
Mint ezer nyelv vádja dörgene!
E tekintet, melyben lángirással
Van felirva vesztett édene,
Lelke lelkét járja át a bánnak —
Nincs határa már indulatának!

Megy, miként megy nőfosztott oroszlán,
Melynek ártó dühét fölverék;
Kebelében elrablott szerelme
S meggyalázott férfisága ég!
De előbb, mint fogna végmeréshez,
Még betér az ország érsekéhez.

«Adj tanácsot lelkeknek bírāja!
Mondj igazt bűn s büntetés felett.»
S elsorolja, mikkel a királyné
Nemzet és hon ellen vétkezett;
Hozzá adja hölgye eseményét, —
És az érsek adja véleményét:

«A királynét meggyilkolni nem kell,
— Mond a főpap — tartózkodni jó,
Ha egyez mind, én nem mondok ellen»
Monda, s ajkin kétes volt a szó.
De olaj az a bánnak tüzére, —
Karja szörnyet csattant fegyverére.

S már Fejérvártt, Gertrud udvarában,
A királyné termiben vagyon;
A királyné két kicsin fiával
Játszadozva ül a trónuson.
Mint az angyalt végítélet napján,
Áll előtte s vádját dörge Bánk bán.

«Drága kincs volt bízva mindkettőnkre ;
 A király *országát* bizta rám :
 Én kezedre, Gertrud! éltem üdvét,
 Mindenem, mi volt, *nőmet* bizám ;
 Én beváltám, mit reám bizának,
 Véde voltam trónnak és hazának,

De te hitlen megcsalád a bízót!
 — Mond a bán s rettentő lesz szava —
 Ön magad lől (kincsemnek lakatja)
 A megőrzendő kincs tolvaja.
 Vedd el a díjt!» Gertrud összerémül . . .
 Künn van a kard a bán hüvelyébül!

«Pártütő! sikolt Gertrud — királyod,
 És urad vérére fensz kezet?»
 És elébe tartja két kezével
 Mentő pajzsul a két gyermeket.
 «Istenemre! — mond a bán kevélyen —
 Bántódása egyiknek se légyen!

A király, és vére szent előttem,
 Érte élek, érte meghalok ;
 De ki vérem- és nevembe gázol,
 Annak vérrel s karddal számolok!»
 A királyné szívben sujtolá őt :
 Ó szíven találta a királynőt!

IV. BÉLA.

I.

SAJÓ.

Mi rémjelek borognak az égnek sátorán?
 A végítélet napja közelg-e vészlován?
 Egyszerre, mintha fátyol borítná az eget,
 Nap és hold elborúlnak a Kárpátok felett.

A sűrű, éji fátyol nem éjnek fellege,
 Az égre a *tatárnak* borítja *serege*,
 Mely szép hazánkra hozván rettentő táborát,
 Mérföldre fölkarja az út szálló porát.

Mi az, mi a nagy égen, mint szörnyű vérvonal
 Hosszan, végig piroslik szikrázó lángival?
 Az a *tatárseregnek* lángzó *szövetneke* . . .
 Dult városok s falvaknak világító tüze.

S te felsüvöltő szélvész mi szörnyen ordítasz!
 Nem, nem! *tatárüvöltés s haldoklók jaja* az,
 Mi mint orkánüvöltés dugúlt fülekbe zúg,
 Mi minden köszikláról mint visszhang visszabúg.

És már a tűz világa, s a vész orkánszava
 Erdélytől a Tiszáig s onnét Pestig juta:
 Ott Béla, a vesző hon sujtolt királya jár,
 Hadakra a hazából s segédsergekre vár.

Tőn véd- és támadásra lépést a fejdelem,
 Mint a hazának atyja, mint hős vagyon jelen.
 Királyi köntösére páncélát ölti föl;
 Példája vagy gyémántja, mely inkább tündököl?

Hiába! mert az átok megint megújula,
 Nemzet s király között a hasonlóság anyala!
 Az ország főzászlósi sértett érdek miatt
 Bélát közös veszélyben ott hagyják Pest alatt.

Mások, hiú gyanúból s féltékenység miatt,
 Hogy kegyvel nézi Béla a hősi kúnokat,
 Vak dühvel a kunoknak gyilkolják ezreit,
 Kiket közös seregben ő a tatárra vitt.

Igy áll viharban a tölgy a róna síkjain,
 Míg nap sütött, kerestek enyhülést árnyain,
 De most, midőn sudarán villámok dörgenek,
 Messzére elkerülik a gyávák s hűtlenek.

De az megedzve állja a zápor ostromát,
 Felfogja zöld sudára a villám lángkarát;
 Így Béla a tatárral vérengző síkra kel,
 S tábort üt a Sajónál királyi népivel.

Túl rettentő sokával a nagy tatársereg,
 Mint áradat közel és közelre hempelyeg;
 Vezére a viharnek a khán, Batú, maga,
 Mint üstökös ragyog ki gyémántos kalpaga.

Kezében a vezérkard mint villám tündököl,
 Mely megcsillámlik, cikkáz, lesujt és öldököl.
 Jaj, ahol a halálnak e rém kaszája jár,
 Ott pusztulást s veszélyt szór egy millió tatár.

És már a támadásra jelt ad a szörnyű kard;
 Véres tusára látni fölkelni a magyart.
 Mint két üvöltő szélvész, mindkettő iszonyú,
 Ront egymás ellenébe hős Béla és Batú.

Keletről jó az egyik, nyugatról jó emez,
 A tengeren mindkettő egymás hajába vesz,
 Alattok a hullámok rongyokká hullanak,
 Fölöttök a nap és hold rég elborúltanak.

Vad lárma és üvöltés jelentik a vihart,
 Sűrű nyil-föllegekben tüzes villám a kard,
 A dárda s pajzs recsegnek, az élet és halál,
 Egymást övön ragadva, véres tusában áll.

Kálmán királyi herceg halálra sebesül,
A hid, hiába védé, tatárkézre kerül,
A vad raj elborítja Bélának táborát,
Isten karának érzik elsujtott ostorát.

Hiába van csatájok, a meggyőzöttek ők,
Hiába van futások, elérik az üzők!
Két napnyi messzeségre nincs más mint holttetem
A harcnak aratása Sajónak mentiben.

Halotti közt két érsek, sok püspök és apát
A hon nemességével vegyíti hült porát;
A köz halottak számát ki számíthatja meg?
A tenger fővényében ők a homokszemek.

Csak Béla a király fut had nélkül, úttalan,
Királyi lelke törve nincsen, csak sujtva van,
Az alkony végsugára gyászában látja őt,
Hozand-e hajnalával honának jobb jövőt?

2.

BÉLA FUTÁSA.

Csillag futott-e végig az égnek szőnyegén?
Vagy lánglövellő villám rohant át föllegén?

A csillag és a villám a földre leszakadt;
A magyarok királya tatár elől szalad!

Kicsiny kíséretében csak két vitéz üget;
A többi, hű népével, Sajónál ott vészett.

Jobb oldalán az egyik, a másik fut balul;
Utánok a tatárság közelb, közelb nyomul.

A két vitéz : Forgách volt s Rugacs, két hősi vér,
Mindkettő halni készen a fejedelemér'.

«Elő, elő! — kiáltják — van még, uram, remény!»
De a király alatt rogy, s kidől a harci mén . . .

Egy perc is veszteség itt ; nem gondolnak soká ;
S Forgách lovát odadja a bús király alá.

«Fuss, fuss! a szent hazáért még néked élni kell ;
Éretted és hazámért, hadd, én veszhessek el!»

Szól, és a hű bajtársnak már csak kezével int ;
S az és királya szállnak mint szél s vihar megint.

Ő, mint a zúgó árnak a szikla gátot ad,
Percekre bár, feltartja az űzők táborát. —

Hiába! a tatárság közelb, közelb nyomúl,
Nyil éri Béla ménét s a mén a földre hűll.

Egy perc is veszteség itt, segély egy pillanat,
S Rugacs, Forgách hű mása, nem tűnődik sokat,

Lepattan ön lováról, rá tolja a királyt,
S utána biztatólag szent hűséggel kiált :

«Fuss, fuss! a szent hazáért, még néked élni kell ;
Éretted és hazámért, hadd, én veszhessek el!»

S az árözönnek ő is egy új sziklája áll ;
S ujjabb lován megmentve van Béla, a király!

Igy ér Pozsony várába, Pozsonyból Bécsbe fut.
De itt — farkastorokból tigriskörmökbe jut.

Amott a nyilt ellenség feldúlta táborát,
Itt kincse és javától megfosztja ál-barát.

Szomszédja, Fridrik császár, a nyújtott menhelyért,
Három megyét vesz tőle s gyalázatos hűbért.

S áll Béla, mint viharban hajótört gálya áll,
Mely a vézből kimentve kalóz kezére száll.

Egy kincse van szegénynek és egy reménye még :
Lelkének öntudatja, s melyben bizott, az ég.

S meglelni a végekben nejét és gyermekét,
A bújdosásnak újra felölti szőrmezét.

Utjára két barátja maradt : az éji vész,
S mely sujtoló és edzé lelkét, a szenvedés.

Igy jut Dalmátiáig, egy tört, zuzott hajó . . .
Királyi sors! jó s rosszban emberként osztozó!

3.

A HON HELYREÁLLÍTÓJA.

Egy férfi lépdél, vándorbot kezében,
Árpád honában völgyön, ormon át,
Vállán biborból elviselt palást csüng,
Fején tövisből hordoz koronát.
Hős Béla tér, a magyarok királya,
Nagy bújdosásból vissza dült honába.

S amerre jó, amerre néz szemével,
Romlás amit lát, gyász és pusztaság.
«Vagy nem hazám e föld s nem ismerék rá,
Vagy nyomtalan kihalt itt a világ!»
Szól és tovább megy és minél tovább ér,
Ajkán eláll a szó, szívében a vér.

A gazdag Alföld áldott rónaságán,
Hol hónapjig nőtt a dús gabnaszár,
Hol zöld mezőben száz göboly tanyázott,
Száz ménés ugrált, pusztá a határ.
Mér földre holtak és csontok hevernek,
Vad farkasoknak s éh hollóseregnek.

Az elhagyott út járatlan terűjén
 Pergő szekérnek nem hallod zaját,
 És mérföldekről mérföldekre nézvén,
 Embernek, lónak nem látod nyomát.
 Tört nyíl, hasadt pajzs fődte el a pályát,
 Vagy gyepfü rázza szélben gyomszakállát.

A városok s faluk hová tűnének?
 Csak égett, csonka tornyok látszanak,
 Ház és lakásnak csak helyét találod,
 Hol vértül áznak a feldúlt falak.
 Mint a siroknak nincs élő lakójok;
 Szél és vihar lett pusztá siratójok.

Ember csak itt-ott szédelg bújdosásban,
 Kémkedve jár s rettegve néz körül,
 S karddal kezében vijja kenyerét ki
 Éh farkasoknak rabló körmibül,
 Mi szörnyü vésznek járt itt rémes ára?
 Mely annyi gyászt borított e hazára?

A vad tatárnak dult itt szörnyü hadja,
 Mely irgalmat nem ismer, nem kegyet;
 Mely a csatának csak vérét kívánja
 Vitéz tusán nyert hősbabér helyett.
 Mely mint a hernyó szállván a virágra,
 Nem haagyja, mignem össze-vissza rágja.

Eljöttek ők, égettek, pusztítának,
 Kezökben a kard hóhérkés vala,
 Az *asszony* is, szelíd nemét tagadva,
 Bőszült kezekkel asszonyt gyilkola.
 S a *gyermek* — ég és földnek iszonyára —
 Gyermekfejeket tűzdelt dárdájára.

És amit ők még el nem pusztítának,
 Elpusztította azt az éh halál,
 Mely annyi inség s veszteség után is
 Végső csapásul a hazára száll.
 Mióta isten népeket teremtett,
 Nem volt ekképen még büntetve nemzet!

De a királynak lelke nem törik meg,
 Gyémántból alkotá azt a nagy ég ;
 Magas tökélet lángja kél szívében,
 Tökéletében esküt esküvék.
 Rákos mezőjén mondá el imáját :
 «Ujjá teremtni hamvából hazáját.»

Alant repül, sarat horzsol a fecske ;
 A fellegig száll a királyi sas ;
 Így Béla lelke, tettpályát keresvén,
 Azt nézi ami nagy, dicső, magas !
 Mik Herkules munkái a regében,
 A munka mellett, amit Béla tészen?

Miként a pásztorkürtnek hangzatára
 Az elszéledt nyáj egyben összefut :
 Erdők s hegyekből a király szavára
 Az elriadt nép újra vissza jut.
 Ásót, kapát vesz, szánt és vet vagy épít,
 Mint hangya rakja, hordja fel hajlékit.

S mint jótevő esőre föld öléből
 Zölden mosolygva a vetés kibú :
 A lelkesítő fejedelem szavára
 Föléled újra város és falú.
 Az emberek tanyát ütnek ; közikbe
 Új szorgalommal új lét költözik be.
 Magának a hős, Pestnek ellenében,
 A hegytetőn emel fényes lakot,
 Onnan tekint el lelke örömében
 Az új hazára, melyet alkotott.
 S kulcsolt kezekkel kér áldást reája :
 «Soká viruljon a magyar hazája.»

SZENT LÁSZLÓ-BÓL.

BEVEZETÉS.

A dicső hőst, kit magasztal énekem,
Rég dicsőnek, szentnek tartja nemzetem ;
Nyolcszáz éve, hogy László a nagy kiráy,
A magyar nép hírkönyvébe írva áll.

Származásra nem volt nála nemesebb,
Lelki, testi ékességre senki szebb ;
Hős apától, szép anyának gyermeke,
Nagynak, szépnek rá volt ütve bélyege.

Mint az erdő fái közt a cédrus áll,
Termetesb és szebb vala több társinál ;
És ha ott állt seregének közötté,
Meghaladta vállal őket termete.

A csatában mint oroszlán oly erős,
Rettenetes, győzedelmes volt a hős ;
Béke napján, a tanácsban, trónuson
Bölcseséggel s ésszel győzött a bajon.

Mi csodája, hogy ha híre nagy leve,
S tíz országban szertehangzék hős neve?
Ifja, véne tisztelettel ment felé,
Asszony és lány szép szemét rajt feledé?

S hosszú nyolcszáz év után is a magyar,
Ha nagy és jó és dicső királyt akar :
Nem kíván más fejedelmet trónusán,
Csak minő volt László király hajdanán.

Ily dicső hőst, ily királyt édes nekem,
Hosszu nyolcszáz év után is zengenem ;
S életének nagy könyvében nézve szét,
Énekemmel megdicsőjtnem szent nevét.

Elbeszélnem, lengyel földön ifjúvá
Mint nevelték ifiuból férfivá ;
Mint ohajtá látni e hont egykoron,
Mint s mikor jött, s hogy fogadta itt a hon ;

Mint jelenté ki magát Isten neki,
Nagy dolgokra őt korán jelelve ki ;
Elbeszélnem szép Etelkét, ama nőt,
Kit szerelme csodásan sorsába szőtt ;

Mint vezette isten ujja mindenütt,
Mint hevíté kebelét az égi hit,
Híres bárdját, Szög lovát hol mint nyeré,
Mikkel annyi ellenségét megveré ;

Mint vivá ki első harcát a hitért,
Szíve lányát áldozván fel hit- s honért ;
És megölvén Vatha Jánost, mint leve
A hazában híres és nagy hős neve ;

Mint szolgálá nemzetét, s a drága hont,
Mily hűséggel az ingatag Salamont ;
Cserhalomnál mily dicsően harcola,
S lett az üldött nőerény védangyala ;

Hol szerelme csak azért tűnt újra fel,
Hogy magát és földi gerjét a kebel
Újra s ismét megtagadja, — mert miként
Tűz a kőt, úgy edzi próba az erényt —

S haza térvén a hadaknak hős fia,
Ős Biharban milyen éltet él vala ;
Hol a szép nő s kedves, édes gyermekek
Babérihoz virágokat fűztenek ;

Elbeszélnem Nándorvárnak ostromát,
S melylyel ott éltét megmenték, a csodát,
S mint bomlott fel a csatában Salamon
S bátyjai közt a testvéri bizalom ;

Mint üldözte Vida gróf a hősöket,
 Vida ellen Gejzát mint mentette meg ;
 Mint veré meg Mogyoródnál Salamont,
 Tőle s Vidtől szabadítván meg a hont ;

Mint emelte trónra őt a hon szava
 Gejza után, ugy hozván a köz java ;
 Mint virágzott Magyarország általa,
 Mely alatta boldog, fényes s nagy vala ;

Mint tartá fenn önállásban a hazát,
 Henrik és a pápa ellen trónusát ;
 Salamonnal mennyi volt még a baja,
 Akiért majd német, majd kún harcola ;

Mint tisztelte szent Istvánnak hamvait,
 Akit Isten szentei sorába vitt ;
 Emlékének szerze fényes ünnepet,
 Melyet fénnel máig ül a kegyelet.

Édes erről emlékezmem énnekem,
 Hosszu nyolcszáz év után is zengenem,
 Mint csatolt a honhoz két új társhazát,
 A horvát- és gácsországi koronát ;

Mint veré meg a kunok bőszt táborát,
 Tévéen Isten által egy és más csodát ;
 Mint ölé meg a nagy Ákost ; mint adott
 Vert hadának Zagyva mentén új lakot ;

Mint végezte nagy, malasztos életét,
 Mint temették Váradon el tetemét ;
 Mint gyászolta három évig nemzete,
 S a leány, kit eddig üldö végzete,

Akit Isten és sors arra rendele,
 Hogy lemondásban törjön meg kebele ;
 Mert a hősnek annyi fényes tetteér',
 Szerelemnél magasabb leend a bér ;

Hír, örök név itt a földön, s túl azon
 Hely az égnek szenti közt — a jutalom ;
 Nagy, dicső cél, mind a kettő érdemes,
 Hogy pálmául küzdjön értte a nemes!

Egy parányi harmatcseppben sokszoron,
 Mely rezegeve csügg virágon, bokrokon,
 A legelső, legragyogóbb fénygolyó
 A dicső nap, mint tükörben látható.

Énekembe Lászlót ekkép foglalom —
 Mint a harmatcsepp parányi a dalom,
 De azért az óriás hős nagy marad,
 Ön sugára, mi neki zománcot ad.

Az oroszánt a körméről ismered,
 Tetteiben a dicső hőst megleled ;
 Ez az ének sem egyéb mint csermelye,
 Melyben az ég csillagboltját festi le.

Dőlj le, honfi, e pataknak mentiben,
 S míg virágzó partján tested megpihen,
 Kegyelettel a dal árján révedezz —
 Im az ének *Szent Lászlóról* zengedez.

ELSŐ ÉNEK.

IV.

László jósálma, ihletése és sejtelmei magas rendeltetése
 felől.

Nyári éj volt, gyönyörű, szép és hives,
 Fenn az égen százezer csillag repes,
 Köztök a hold, mint egy bujdosó király,
 Felleg és fény közt rejtőzve járdogál.

Lenn a földön ünnepcsendben a határ ;
 A vad elbútt, lombon elült a madár,
 Csak a hegyről görgedező csermelyek
 S lomb között a játszi szellő, zengtenek.

Sem közel faluból, mert nincs az közel,
Ebugatás a csendet nem kelti fel;
Sem gulyákat nem táplálnak a hegyek,
Honnan néha tán kolomp csendülne meg.

Csak ha rá-rákezdí a kis csattogány,
Vagy rideg sas víjjog egyet egymagán,
Máskülönben csend vagyon, mély, nesztelen;
Az idő jár, még az is csak lábhegyen . . .

Ily idő a szív és ábránd ideje,
Szerelemnek és dicsőség bölcseje;
Ami szépet és nagyot sejt a kebel,
Ily időben, ily éjen álmodja el.

De még az is csendesebben szendereg,
Kit szívének vágyi nem ébresztenek.
Jótevő ír a munkásnak, adomány
A vándornak fáradalmas út után.

Béla népe is legott lecsendesül,
Fáradalmas útja vágyott enyheül,
Sátorokba a gyöngébbek, asszonyok,
Sátoron kül az erősbek s bajnokok.

Egy van, akit lelke éber álmai
Nem hagyának nyugalomra hajlani;
László herceg legelőször áll vala
A hon földén, melyért lelke lángola.

Mint folyóviz, melybe súlyos kőt vetél,
Háborogva örvényező zajra kél,
Száz gyűrűre szétoszolnak a habok,
S mindegyikben egy kis tenger háborog;

És előbb a zajlás le sem csendesül,
Míg a kő a vízfénekre nem merül:
Ugy zajlott az ifju herceg kebele,
Nagy soká nem birván csendesülni le.

S már az éjnek elcsendelgett* jobb fele
Megfordulva áll a göncöl szekere
Sápadozni kezd a teljes holdvilág,
Nem soká egy más világ ormára hág.

S még az ifju a tündéres éjen át
Egyre nézi fenn az égen csillagát,
Álmodozza szíve éber álmait,
Hit-, reménye és szerelme vágyait.

Végre mint a csendes nyári permeteg,
Mely a földre susogással leperereg ;
Mint a méhi döngicsélés réteken,
Édes álom száll szemére csendesen.

S alszik, alszik László herceg, álma szép,
Mint a képzelet, mint egy tündéri kép ;
Álmodása tett s dicsőség pályája,
A jövőnek jó szemekkel látása.

Nagy dolgokra szánta Lászlót istene,
S hogy azokat elbírhasa szelleme,
Jó előre az ágyat elkészíté,
Melybe magvát — kebelébe — ülteté.

És az alvó ifjuhoz leszáll vala,
Szent parancsát véve, Gábor angyala ;
Az alvónak megérinté kebelét,
Szent kenettel megilleté két szemét.

Az angyalnak érintése, kenete
László herceg kebelébe fényt vete ;
Hüvelyétől égi része, lelke vál,
S Gábor angyal karjain az égbe száll.

* Elnyugszik, elcsendesedik.
Itt : eltölt, elmúlt.

Ott az úr, ki volt, ki van, ki lenni fog,
 Őn dicsében égi trónján fenragyog,
 Melyet fénylő csillagokból épített,
 Hogy ragyogjon tengerek s földek felett.

Ki merészli vakmerően látni őt,
 A dicsőség sugárkörében dicsőt?
 Trónusából tüzek villángzottanak,
 S szemvakító hét lángárba oszlanak.

Lába alatt a világok forganak,
 S a világok sphæra-táncra zúganak,
 S leborulván a cherubok kardala :
 «Szent az úr, szent, szent» harsányan zeng vala! . .

Megvakítná ennyi fény László szemét,
 Szétszakítnák az erős hangok fülét ;
 Teste, mint a pára széjjelfoszlanék,
 S hogy le nem rogy, a kenet s szent ír tevék.

Még amellet is reszket mint nyárlevél,
 Amidőn szemét az úrra nyitja fel ;
 De támot lel Gábor angyal szent karán,
 S leborulnak a királyszék zsámolyán.

S szól az úr, s a szó megrázza mennyegét :
 «Boldogok kik hallják, s értik az ígét!
 Halld és értsd meg, és elmédben megjeleld
 A nagy végzést, melyre újjam kijelet.

Sorskönyvedbe nagy dolgokat írt karom,
 Utamon járj, érettem küzdj, akarom :
 Küzdni fogsz, de égi pajzsom védve fed,
 Kisértetni, de fáklyám mindűt vezet.

Hű, igaz légy, és erős mint sziklavár,
 A győzőre diadalmi pálya vár :
 És eendel a gyümölcsből díjadúl,
 Mely az élet fáján a jóknak virúl.

És ivandol a forrásból, mely örök,
Szent vizéből halhatatlanság görög ;
Im e *könyvben* lásd a pályát, mely tied . . .
Boldog, aki hallgat és ért engemet!»

Szólt az úr, szavára a tenger kihág,
Sarkaiban megrázkódik a világ,
S leborulván a cherubok kardala :
«Szent az úr, szent, szent!» harsányan zeng vala.

És előhozák szolgáló angyalok
Nagy *könyvét a végezetnek* ; oly dolog,
Mely öröktől volt, van és mindig leszen,
Melyről mult, jelen, jövő tanút teszen.

Mely megírva volt, mielőtt íraték,
Ki mondhatja meg, mikor keletkezék?
Nincs időben, térbe nem fér ; tér s idő
Benne vannak, mint szikrákat rejt a kő.

Foglalatja a teremtő gondolat,
Mely öröktől él, s örök időkre hat ;
Foglalatja a fagyasztó lehelet,
Melyre újra minden semmivé lehet.

Foglalatja a világok élete,
Nemzeteknek és népeknek végzete ;
A legelső emberé, ki halva rég,
S az utósóé, ki lenni fogna még.

A király és koldus sorsa, a poré,
És az égen fenragyogó csillagé . . .
Ez a sorsok könyve ; rajta hét pecsét
Órzi szent, felbonthatatlan levelét.

Melyet senki még ki nem nyitott soha,
Melyből senki, mint az Isten olvasa ;
Mert hogy ő az, aki lát szívet s vesét,
Ő, ki tudja a könyv minden betűjét.

Hogy ha egyszer felnyitandja, jaj nekünk!
 Mert azon nagy nap lesz végítéletünk;
 Mert betelve leszen ami irva volt —
 Megítélve az eleven és a holt.

És az úr a szent könyvet csak illeti —
 S mint midőn a nap sugarát szétveti,
 Hegyen völgyön világosság terjed el:
 László herceg kebelébe fény lövell.

És a könyvnek sok ezredik levelén
 Húll előle (mily csodás bűtűnemény!)
 Húll előle a jövőnek fátyola
 Hol az ifjú ilyen képet lát vala:

Látja Bélát, édes apját, mint megyen
 Fényes trónra koronával ékesen;
 Látja Gézja bátyját, akit ugy szeret,
 Naggyá lenni ezrek s milliók felett;

De fejről levevén a koronát,
 Azt kezével egy *gyermeknek* nyújtja át;
 Ámde ki azt sárba veti botorúl,
 Honnan az László lábáig elgurúl.

Hajlik László, hogy a földről felvegye,
 A gyermeknek homlokára föltegye;
 Im de rögtön trónon látja önmagát,
 És fején a bűvös, ékes koronát.

A korona, mint a csillag tündökölt,
 Ragyogása fényivel betelt a föld;
 Lábaihoz nemzetek rajonganak,
 S hős nevéről dicsekedve szólnak.

Fegyverével ismeretlen népeken
 Győzedelmet, nem egyet ví fényesen:
 De mi legkivált dagasztá kebelét,
 Nagynak és boldognak látta nemzetét.

Mind ezek közt egy búbájos légalak,
Mint a rózsza szép, mint szellő szállatag,
Mellyel, mint a szőnyeg hímnek általa,
Álmodása mindenütt átszótt vala :

Egy búbájos lányka képe üldözé,
Melyet a sors minden harc és vész közé
Oda vitt, hol mint győző hős ő vala,
Hogy legyen harcok között őrangyala ;

De kihez bár mennyiszer nyujtá kezét,
Nagy tűzoszlop választotta tőle szét ;
Mit jelent ez? ébren sem fejthette meg,
De örömmel látott képén kéjeleg.

Ti azonban meg fogjátok fejteni,
Akik a dalt végig jöttök érteni ;
A leányka szép alakja s végzete
Beszövődék László herceg éltibe.

Énekembe én is íme beszövöm,
Mint virágot bokrétába kötözöm,
Kapkok érte — nem kapok más pályabért,
Egy pár könyvet fogtok ejtini gyászaért.

HATODIK ÉNEK.

V.

Charitas apáca megjósolja a nagyváradi templomban
László királtságát. — László cselekvésre készül.

És az ige teljesült! a kikelet
Harmadízben mosolyog a föld felett,
Hogy királyi székét veszté Salamon,
És királynak Gejzát tette meg a hon.

Épen húsvét ünnepére gyűltenek
Hazaszerte a keresztvalló hivek,
Ünnepelni a nagy, dicső szent napot,
Melyen egykor megváltónk feltámadott ;

Ünnepelni Jézust, a hőst és királyt,
Ki legyőzte és megtörte a halált ;
Alleluja énekektől zeng a lég,
Nyájasb arccal néz alá a tavasz-ég.

László herceg Nagyváradra rándula,
Vele mentek nője és kis angyala,
Már a zárda s templom, melyet építe,
Készen állott, benne volt a nagy mise.

A zárdának fejedelemasszonya
Jámboréltű, szenthirű asszony vala ;
Akit Isten sok kegyvel ruháza fel,
És megáldott a lét szenvedésivel.

Charitas — ez volt a nő szerzetneve,
Mit szokásként szerzetében fölveve ;
Szép Etelke volt a neve ezelőtt,
Mig a földnek éle ; rég ismerjük őt.

S im alig lép László a templomba be,
Az apáca, társival jó elibe ;
Koronát hoz kiterjesztett karjain,
Ünnepély ül tisztos, halvány arcain.

«Üdvözölve légy tőlünk ez ünnepen,
Mely az élet napja — így szól ékesen —
Melyen a halál örökre meghala
A feltámadt Megváltónak általa.

Üdvözölve légy tőlünk, László király!
Ki trónra Istentől hivattatál ;
Az ígélet szent igéje teljesül,
A királyi székbe — László herceg ül,

Hogy magasra, nagyra vigye nemzetét,
Örökitse köztünk Jézus szent hitét ;
Aki által meg fog halni a halál,
Üdvözölve légy tőlünk, László király!»

Szólt, a herceg kétkedőleg néz reá,
A sokaság bámulattal hallgatá —
S szól a herceg: «Aki sérti a királyt,
Áruló fejére én mondok halált.

Gejza bátyám joggal ül a trónuson,
És alatta boldog a nép és a hon!»
«A királyt nem sérti szóm — viszonz a nő —
Magasabban, fenn az egekben van ő!

Égi pálmát nyert a földi trón helyett,
Koronáját, székét itt hagyá neked;
Mind a kettő Isten által száll reád,
Üdvözölve légy, király, tőlünk tehát!»

Igy a jósnő, s harmadnapra gyors követ
A herceghez lóhalálban érkezett,
Hírül hozván, hogy nincs többé a király,
Húsvét napján érte őt el a halál...

S szájról-szájra szerte száll a hír, a hit,
Hogy Charitas égből vette ihletit,
Hogy szemének és fülének nyílt az ég,
S Isten választottaként hön tisztelék.

Ifja, véne mint egy szenthez járula,
S aki lelki vigaszért eseng vala,
Megtalálta nála szíve vigaszát,
A szegény, a dús, vezérlő angyalát.

Igy emelte föl Isten a szenvedőt,
Megmerítvén szent malasztvizében őt,
S melyet ifjan annyi vesztés kínja dúlt,
Életének tövisbokra fölvirúlt.

És megérte, hogy igéje teljesült,
Fehérvárra ország s nemzet összegyűlt,
Hol minden szív egyet óhajt és akar,
S kikiáltja László királyt a magyar.

De mielőtt erről zengjen énekem,
Lantomat fel kell előbb idegzenem ;
Új pályára lépik hősöm, új mező
Nyíl előtttem, nagy, hatalmas és dicső.

Megpihenve új erővel szólhatok,
Új erővel ti is jobban hallotok ;
Mert oly fának árnyába hozott utunk,
Melyből egy-vágtatva ki nem nyargalunk.

KILENCEDIK ÉNEK.

V.

Eközben Zvojnimir horvát király örökös nélkül meghal,
s a horvátok Ilona ellen fellázadnak. — László hűga
segítségére megy. — Rege a kocsijából kiesett kerékszeg-
ről. — Horvátország meghódíttatása.

De ne menjünk el Lászlótól messzire —
Mert az ének csak is és az ő köre ;
Salamonnak sorsa addig érdekel,
Meddig az, László sorsával vegyül el.

László királyt a magyarok Istene
Új pályára híjja : menjünk el vele!
Zvojnimir végsőt lehelt, nincsen fia
S zavarokba bonyolúl Croatia!

László király hűga, a szép Ilona,
Lett utána Horvátország asszonya ;
De asszonynak a kevély horvát urak
Engedelmeskedni nem akartanak.

Sőt magok közt megszakadva, mindenik
Uraságra vágyva, ármányoskodik ;
Nem tekintik a tulajdon szent jogát,
Nem a közjót s a hazának közszavát.

Rendetlenség és ököljog áll elő,
 Jog helyett igazságot szab az erő ;
 A királyné festett bábbá aljasúl —
 Előbb-utóbb a királyi szék lehúll.

Híveivel gyors tanácsot tart tehát,
 S felszólítják Magyarország hős urát,
 Jőne haddal, hatalommal mihamar,
 Míg a népet el nem söpri a vihar.

László király, mint jó gazda, sohasem
 Volt vitézi hadseregnek szűkiben.
 A sereget két külön erő tevő :
 A királyi hadsereg s a nemzeté.

Azzal a vitéz király rendelkezett,
 Ez határi közt védé a nemzetet :
 Azt *seregnek*, ezt *honvédnek* nevezék,
 S nem egyéb volt, mint a nemzetösszeség.

De harcos volt a magyar, s kivált vitéz
 Fejedelmét örömet követni kész ;
 S mostan is, mint mindig, a honvédhadak
 A királyi hadhoz csatlakoztanak.

A tábornak gyűlhelyéül szép Zala,
 S mely a két ország között határ vala,
 Mura köze volt kitűzve : innen ők,
 Túl a Dráván a horvátok, feltűnők.

László király Fejérvárról, hol lakék,
 A táborba szekereken érkezék ;
 Már elhagyta a Balaton nagy tavát,
 Szép Zalában közel éri Kanizsát.

S ím elalvék — így beszéli a rege —
 Kocsijából kiesék kerékszege,
 Lejtőn állott a szekér, a ló repül,
 S a szekér feldőlve van menthetlenül :

De villámként, gyors lábakkal, hirtelen
A keréknél egy hű jobbágy ott terem,
Izmos ujját szaporán a szegveszett
Tengelyvégbé bele dugja szeg helyett.

Igy fut a lejtőn le egy hold földön át,
Feldőléstől óva László kocsiját ;
Ott végtére a riadt szekér megáll,
És fölébredt szunnyadtából a király.

Deák Balázs volt a hű jobbágy neve ;
A király bámulva hallja mit tevé.
«Kérj kegyelmet — mond a hűnek — tettedért,
S megadandom bármit kérsz, hűségedért.»

De szerényen az egyebet nem kíván,
Mint maradni jó királya oldalán ;
Ámde László egyet int s parancsot ad,
Nyergeljétek fel néki a legjobb lovat.

És eképen szól Balázshoz : «E lovon
Három óra hosszig nyargalj e sikon,
És amennyi tért befuthatsz szerteszét,
Megeresztett kantárszárral, — a tiéd.»

S a parancsot teljesíteni lóra ül
Deák Balázs, a sík földön elrepül ;
Két tanú megy a lovagló nyomdokán,
Az időre és határra vigyázván.

S mire visszatérnek izzadt paripán,
Meg van írva a királyi adomány,
Rajta függvén a királyi nagy pecsét,
Mely nemesnek hirdeti Balázs nevét.

A szegény pór bámul és csodálkozik,
Hogy való-e amit lát, vagy álmodik?
A királynak köszönetet mondana,
De csak könye szól, elállott a szava.

Végre szóhoz jutva így szól a nemes :
 «Ennyi kegyre nem vagyok én érdemes,
 Sok is e föld, én uram király, nekem,
 Tizedrésszel könnyedén beérhetem!

Kis falunkban oly sokan mi nem vagyunk,
 Legjobb lesz, ha rajta együtt osztozunk ;
 Különb ember nem vagyok a többenél,
 Mindegyik megtette volna amit én.»

Egyszerűn és együgyűn így szól vala,
 S nemes szívén a király megindula ;
 Adományát kétszerezé egy helyett,
 A községre iratá a levelet.

Mai napig fentartotta szép Zala
 A regét ; a kis község elpusztula,
 De maiglan a vidéken nyoma van,
 Szent-Király és Szent-László faluiban.

És azonkép hosszú nyolcszáz év után
 Balázs vére fennvagyon még Kehidán ;
 Van-e magyar, aki azt nem tiszteli,
 Ha *Deák Antalt* s *Ferencet* nevezi? —

Igy cselekvék szép Zalában a király,
 Pár nap múlva hadi népe készen áll ;
 Hidat vertek át a Dráván azután,
 S ott valának Horvátország határán.

De oszolva voltak a horvát urak,
 Összesen és együtt nem harcoltanak :
 Már pedig csak ott van erő, hatalom,
 Hol közérzés és közakarat vagyon.

Közmondás, hogy a vesszőt könnyű dolog
 Összetörni egyenként, akármű sok ;
 De csomóba hogyha összeköttesik,
 Rajt az óriás erő is megtörik.

A külön vált pártokon hát csakhamar
Győzelemmel erőt veszén a magyar ;
És a Dráva- s Száva-köz hódolva volt,
Mielőtt másodszor újult meg a hold.

A Kulpáig úrrá lesz László hada, —
Már a tengermelléken foly a csata ;
A havason túl övé a föld színe,
Alig van már ki szegülne ellene!

Imde László táborába hír repül,
Hogy az ország más részén, Erdély felül,
A védetlen haza földén kúnhadak,
Iszonyú öldökléssel pusztítanak.

S László király, mint okos, jó gazda tesz,
Amidőn egy új jószágot bérbe vesz ;
Nem mellőzi el miatta örökét, —
S összevonja győzedelmes seregét.

És a kunnak csakhamar elébe tart,
A horvát ügy rendezésre férfikart
És erélyes őrhadat hagy őrszemül,
Al-királyi székbe öccse Álmos ül.

Igy cselekvék László király, amikor
Ezer és kilencvenegyet írt a kor ;
Győzedelme kiebb tolta a követ,
Melyet Árpád Magyarországnak vetett.

Koronáját egy szép kővel nevelé,
A tartományt Horváthonnak nevezé ;
Az országnak címerében négy folyó,
Duna, Tisza, Dráva, Száva látható.

És megyékre felosztotta részeit,
Alkotmánnyal felruházta népeit —
A magyarral testvérjoggal látta el,
S el nem nyomta, de magához vette fel.

Nyolcszáz éves már-már e szent kapcsolat,
Melyben él két nemzet egy kormány alatt ;
Tőlünk nyertek bánokat, vezéreket,
Mi ő tőlük Draskovich- és Zrínyiket.

Ami annyi éven át megszentesült,
A szokás, törvény s jog által egyesült,
A jelenkor fogná-e szakítani szét?
Két együvé lett nemzetnek életét?

Ál próféták lappanganak köztetek,
Ál utakra, bűnre visznek bennetek :
A költőnek higyetek, beteljesül :
A magyar s a horvát újra egyesül!

TIZEDIK ÉNEK.

I.

A kunok harmadszori beütése Kapolcs alatt. László király elébe megy hadával ; útközben serge éhség- és szomjtól szenved ; a király mind a kettőt imádságával megszerzi seregének, mely ezáltal új erőre éled.

Míg ezek történtek, már a kún hadak
A dulásban jól előhaladtanak ;
Elgázolák a vetést, a megürült
Ház utánok láng-árjában felrepült.

Ember, állat pórázon tereltetik,
A szűz és az asszony megfertőztetik.
Iszonyú az, amit szenved a vidék,
Hol a hadak boszujokat töltheték.

Mert boszúvágy hozta e szörnyű hadat
A kudarcért, mit Ozúl s Kutesk alatt
Szenvedének ; megfogadták esküvel,
Hogy a szégyent vérfürdővel törlik el . . .

Igy haladtak a Tiszán át Békesig,
A Marost is kényelemmel átszegik :
És elérik a *Temest*, hol nagy utát
Kipihenni a vezér parancsot ad.

Rémitő volt látni e hadjáratot,
Amidőn végig hullámmzá a sikot ;
Két egész nap kelle, míg ez ár-apály,
E hullámmzó embertenger, csendre száll.

Négy-órányi távolság volt, melyet itt
A Temes mentében hossza elborít ;
Fele része hadfoglyokbul rabfüzér,
Marhanyájak, s prédaterhelt társzekér.

Másik része fölfegyverzett vad hadak,
Barna arcu, izmos, szálas kúnfiak :
Közepettők a vezérnek áll vala
Négynyüstös vászonból készült sátora.

Tetejéről nagy távolra látható
A felhőben lengő harci lobogó ;
Körülötte alabárdal hadfiak,
Páncélozva komolyan őrt állanak.

Benn pediglen vad Kapolcs, Kurul fia,
Kit khánul uralt ekkor Kumánia,
Érmelléknek legjobb borából iszik,
És kacagva vadan arra esküszik :

Hogy honába vissza nem tért sergivel,
És mindaddig e jó földön vesztegel,
Míg Lászlónak koponyájából kupát
Nem készített, s abból issza meg borát. —

Ámde László, a hadértő hős király,
Seregével késedelmet nem talál ;
Hátrahagyva Horvát- s Tótországokat,
Egyenesen a kunok felé halad.

Gyorsan átkel a Dunán Tittel körül,
 Hol vizével a gyors Tisza egyesül;
 Onnan a Temes mentében fölfelé
 Seregeit föl keletnek terelé.

Gyorsaságtól vár eredményt egyedül,
 Éjjel, nappal jár azért szünetlenül;
 Föl nem tartja sem mocsár, sem ingovány,
 Hegyeket mász, áttör a völgy szorosán.

De járatlan és kietlen a vidék,
 Fogy erőben a had, fogy az eleség;
 Úgy vannak mint a hajós a tengeren,
 Aki nem lát víz- és égnél egyebet.

Ők nem érnek mást, mint végtelen mocsárt,
 Terméketlen, sivatag homokhatárt.
 Vég türelme fogyva van mindenkinek,
 S zúgolódni kezd a máskor hű sereg.

Az embernek leghatalmasb ellene,
 A kinzó éh támadott föl ellene;
 Óriási a szükség, az éhhalál
 S valamennyi szörnye van, előttök áll...

Egy vagyon, ki el nem veszti még hitét,
 S buzgalommal megimádja Istenét;
 A kegyes László király áll egy magán
 Csüggedetlen az inségnek ajtaján.

«Isten! aki — esdő szót ekkép emelt —
 Megmentetted a pusztában Izraelt;
 Aki Mózes népéhez kegyvel valál,
 S inségében neki mannát adatál:

Irgalomnak, hatalomnak Istene,
 Ne tekintsd, hogy volt s van e népnek büne,
 Vedd le róla büntető karod súlyát;
 Megismerte haragodnak ostorát!

Szánakozzál rajta ; mert hisz atyja vagy,
Lássa, hogy nemcsak haragod súlya nagy ;
De nagyobb vagy irgalomban, Istenem!
Mert te vagy az irgalom és kegyelem.»

Igy imádta Istenét László király,
És imája Istenéhez égbe száll...
Közelebb volt a segély, mint hitte tán ; —
Halljátok, mint mondja el a hagyomány.

«Még imába volt merülve a vezér,
S ím egyszerre megrendül a nagy fenyér,
Dobog a föld, sűrű por keletkezik ;
Hah, minő had ez, mely itten érkezik?

Sok ezer vad szarvas és nehéz bölény,
Tart feléjük, mint egy égi küldemény ;
László hada örömében megriad,
Mintegy önkényt adja meg magát a vad.

És azonnal dárda és nyíl pergenek,
Dús aratást lel az éhező sereg ;
Rég nem ettek jobb izűt, rég ily vigan,
Mint e nem várt lakomán mindannyian.

A kegyes király szeméből könny fakad
S Istenének hálát forró szívvel ad,
Hogy kegyelme, melyet tőle esdekelt,
Mind magán, mind népén ily dusan betelt.

Mind hiába! bármi jótét s nyereség
A csodásan s váratlan nyert eleség,
Újra zúgni és morogni kezdenek
Az ételre szomjtól égő seregek.

S közepettök a kegyes László király
Újra kínos, kétes aggalomban áll :
Nem veszíti Istenében el hitét,
De nem meri esedezni új kegyét.

S szól a néphez : «Ez tehát, oh seregek,
A jótettért, melyet épen vettetek,
Háladástok? illik ily kisszívűség
Ahhoz, akit ily csodásan véd az ég?

Im e kő is, e szivetlen szirtdarab,
— S vesszejével egy közel kőszirtre csap —
Hogyha tudna mint az ember érzeni,
Háladatosb fogna lenni, mint ti s mi!»

Szól s csodáknak új csodája! a rideg
Kőtömegnek sziklakeble megreped ;
És belőle kristálytisztán, vidosan
Szomjatoltó, gazdag forrásvíz rohan . . .

Térdre hull a meglepett nép s felüvölt,
Örömétől megreng a lég, reng a föld ;
A kunoknak táboráig zúg szelők,
Ott úgy vélik, hogy az Isten mennydörög.

II.

A kúntábor leírása. Ütközet. László maga ragadja meg
a harci lobogót ; a kúnok megfutamodnak, de Kapolcs
parancsot ad seregének, hogy aranyait hánnya el magá-
tól az üldöző magyarokat feltartóztatni ; azonban az
arany László imádságára kővé válik, s a magyar sereg
leveri a kúnokat. A megmaradtakat László a mai Jász-
ságba telepíti le.

De futárok érkeznek mindenfelül,
És Kapolcs László jöttéről értesül ;
«Talpra, kúnok!» felrivalg parancsszava —
S pillanatban harcra készen áll hada.

Mintha sűrű, szálás, ősi rengeteg
Bukkannék ki földből, áll a hadsereg ;
Csakhogy a fák izmos, bátor férfiak,
Lomb helyett légben vasélek inganak.

S ha a tábort erdőnek nevezhetéd,
Benn az erdő hőseit is megleled ;
Volt oroszán köztük, bátor és nemes,
Fene tigris, tarka párduc, rémletes ;

Nagy, nehézkes medve, csalfa hyena,
Farkasoknak prédavágyó tábora ;
Kik mindnyájan magyar vérré szomjasok, —
Igy várták be László királyt a kunok . . .

Dombra ér sergével a magyar király,
Ellenében síkon a kuntábor áll ;
Sokasága pillanatra a magyart
Megakasztja, de sokáig ez nem tart :

Mert a magyar nem azt nézi, mennyi az
Ellensége szám szerint, mellyel hadaz ;
A magyar csak azt tekinti : merre van? . . .
Úgy tanulta hős apák példáiban.

Igy cselekvék a vitéz László király,
«Ott az ellen!» mond s a sereg már nem áll!
De miként villám az égről lezuhan,
A kunoknak táborában lerohan.

És sikoltás és rikoltás kél vala,
Harcra buzdul ember és ló általa ;
A zenének rivadalma bele vág ;
László király a sorok elébe hág.

És kezébe kapván a vérlobogót,
Megfuvatja rá a nagy tárogatót ;
És «utánam!» e rövid szót mondja csak,
S mint az árvíz nyomaiba zúg a had.

Ütközet van ; mint a zápor kétfelül
Egymás ellen a sivító nyíl repül ;
Szúr a dárda, recseg a kürt, sújt a kard ;
Majd László kunt, majd ez nyomja a magyart.

Mint a kőfal oly tömött, erős a kún,
Ellenáll a rohanásnak iszonyún,
Mind hiába! minden erő hasztalan
Ott, ahol László királynak karja van!

És ha kétszer annyi volna mint vala
A kunoknak ércerős emberfala,
Mint a villám László rajtok áthasít,
Gyéritvén, fogyasztván a kun sorait.

Nemsokára törve van Kapolcs daca,
Összeomlik ércerős emberfala,
Itt is, ott is áttör a magyar sereg,
A hátráló kúnt rémület kapja meg!

És ijedve meglódulnak a sorok,
Tömegestül bomlik a rend; ki gyalog,
Ki lovag fut, és alig pár perc alatt
Idomtalan zűrzavarrá lesz a had.

Nagy sokat győz és mindenkor tényező
Háborúban a bátorság és erő;
De azért okos küzdő cselet sem vet el,
Mert a legnagyobb erőn is győz a csel.

Igy Kapolcs is látván sergét, érezi,
Hogy azt vissza többé nem terelheti;
A futók közt ily parancsot osztogat
(Tán megmenti még vele a vert hadat :

«Már ha futni — ekkép szól — indultatok,
Rajta gyávák, rajta! ám csak fussatok!
De legalább mentsétek meg éltetek.
Az pediglen csak ez egy úton lehet :

Hányjatok el ami aranyt szedtetek,
Üldőitek nyomát hadd akassza meg!
S míg a prédán kapva kapand ellenünk,
Meglássátok, táborostul megmenünk!»

S tőnek úgy, amint Kapolcs elrendelé :
 Mint a zápor hull arany mindenfelé ;
 Tarsolyokból és tüszőkből hulla szét,
 (Könnyen szórták, mert rablák, nem szerezek!)

Régidőben csak oly bűvös erejű
 Volt, miképen mai nap, a pénznemű ;
 Az aranynak csillogása az a lép,
 Melyre ráakad az ember legelébb.

Megpillantván a hulló aranyesőt
 A kúnüldő magyar is maga előtt ;
 Méneiről ugrosást kezd szaporán,
 Hagyja a kúnt, s kapkod az arany után.

Látja László a hálót, melyet neki
 A kunoknak fővezére vete ki :
 Kebelén a szív mélyen elkeserül.
 (Diadalma csillaga így lemerül.)

A futárok nyargalása hasztalan!
 A parancs, a tilalom hiába van!
 Feledik az üldözést a hadfiak,
 Csillogó arany után száguldanak.

S Istenhez László buzgón fölesdekel,
 Attól várva, hogy a bajt intézze el ;
 S im csodák csodája! ami most beáll ...
 Alig hisz szemének maga a király!

Tarsolyokból és tüszőkből egyre hull
 Az arany még ; de nincs, aki érte nyúl ;
 Úgy akarta Isten, és a kidobott
 Kerek arany mind kövekké változott ...

Mért akasztná meg futtában a lovat
 A magyarság hitvány, rossz kövek miatt?
 Elszáguld és elvágatat biz azokon ;
 Annál gyorsabb, ott leend a kúnokon.

Mért beszéljem hosszan a történeteket?
 László király győzelmét a kún felett?
 Maga Kapolcs elveszíti életét,
 A riadt kunság lerakja fegyverét . . .

És az így kivívott fényes diadal
 Nem lesz en gyászos halotti ravatal ;
 Nem szomjaz vért a kegyes király vezér, —
 Győzni csak, nem öldökölni, volt a cél.

A legyőzött sergeknek ad életet,
 Ha felveszik a keresztény szent hitet ;
 Sőt lakásul földet oszt számukra ki,
 Hova őket le is telepített.

S nem sokára a dús alföld síkjait,
 Hol a messze Hortobágy határt hasít,
 A Tiszának és a Zagyva nyílt közét
 Új teleplők foglalják el szerteszét.

Barna képü, szálas, izmos kúnfiak,
 Akiket, mert mind ijászok voltak,
 Az utókor *jász-kúnoknak* nevezett,
 S kik maiglan lakják e sík téreket.

TARTALOM.

	Lap
Vezérhang 1843.	1
Kis madár 1828.	1
A ligethez 1828.	2
Élet és álom 1830.	3
Ritornell 1830.	4
A távolból 1831.	4
Kettős bú 1831.	5
Ózike 1831.	5
A hűség diadalma 1831.	6
Románca a királyfőről 1832.	8
Én és a festő 1832.	10
Halászeleány 1833.	10
A két holló 1833.	11
Az új troubadour 1834.	11
Emlékezet 1834.	13
Hasszán 1834.	14
Harcban haldokló magyar 1835.	18
A sír 1835.	19
Parlagi rózsák I—II. 1835.	20
Számadás 1835.	21
Az én dalom 1835.	21
Új-évi ajándék 1836.	22
Költő királysága 1836.	23
A fehér ruha 1836.	24
Az örömhez 1836.	24
«Sírvirágok»-ból 1836.	25
Tavaszi dal 1837.	26
Fakadó szerelem 1837.	26
Berend vitéz 1837.	27
Az égő ház 1837.	27
Menyasszonyomhoz 1837.	28
Monda Isten : nap legyen 197.	28
Házi boldogság 1837.	29

	Lap
Üti dalok I—II. 1838.	30
Kont 1838.	31
Hazám búja 1838.	34
Báthori Erzsébet 1839.	37
Hymnus 1840.	38
Két dalnok 1840.	39
A hetyke huszárok 1840.	40
Az udvari bolond 1840.	41
A néptörténetből 1840.	42
Mátyás király Gömörben 1840.	43
Gazdag szegénység 1840.	45
Kont fegyvernöke 1841.	46
A hős és kedvese 1841.	49
Két leány I—II. 1841.	49
Gőzhajón I—II. 1842.	51
Az örömek öröme 1842.	52
Családi képek I—XII. 1843.	53
Az obsitos I—II. 1843.	54
Deák szava és deák szavak 1843.	70
Kandalló-dal 1844.	70
A vész szelleme 1844.	73
Magyar hölgy 1844.	74
Vahot Imréhez 1844.	76
Hit, remény és szeretet 1844.	79
Magyar leány dala 1844.	80
Bezerédi Istvánhoz 1845.	81
Zrínyi Ilona 1845.	84
Kelet népéhez 1845.	88
A zarándok 1845.	91
Áldomás Deák Ferencre 1845.	93
Barna Bandi és kedvese 1845.	94
Az éji lámpához 1845.	96
Hazámhoz 1846.	96
Egy nagyúri kastélyban 1846.	98
Levél Vachott Sándorhoz 1846.	101
Őszi dal 1846.	103
A pásztortűz 1847.	104
Két árva 1847.	105
Balatoni kagylókból 1847.	106
A Balaton I—VI.	106
Tihany VII—IX.	111
A királyleány apródja 1847.	116
Vásárfia 1847.	116

	Lap
Vachott Sándornénak 1847.....	119
Komoly szó a vihar előtt 1848.....	119
Szabadsági dal 1848.	121
Petőfi Sándor emlékkönyvébe 1848.	122
Unio 1848.....	122
Induló 1848.....	124
Ütött az óra 1848.	125
Hazám hölgyeihez 1849.	126
Honvéd halála 1850.	128
Egy álom 1850.....	129
Szeresd magyar hazádat 1853.....	131
Bosnyák Zsófia 1846.....	133
Csatár-ból	139
Az Árpádok-ból	147
Álmos	149
Árpád, a honalapító	152
Zoltán, a bíró.....	155
Lehel kürtje	157
Bánk-bán	160
IV. Béla I—III	164
Szent László-ból: Bevezetés	171
Első ének	174
Hatodik ének	180
Tizedik ének	188

PH
3132
K5
kot.11

Kisfaludy-Társaság
Elő könyvek

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
